

КАСИМЪ

ДА ТЫПОВЪ

فلسفہء اسلامیہ

دین

ایکنچی جزء

فلسفہء عبادات

ضیاء الدین الکمالی

اثریدر.

حقوق الطبع موافقہ عائددر.

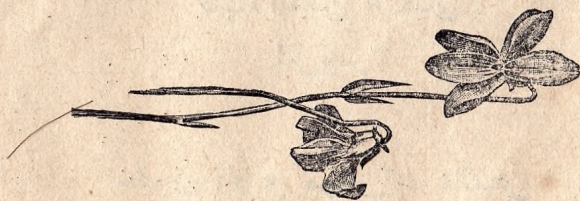
اوفاء، «شرق» مطبعہء سى،

У Ф А.

типографія „Восточная Печать.“

1909.

اوفاده ملت اسلاميه نامنه تاعسيس ايدالسان «مدرسه»
عاليه دينيه» نك مؤسسهرندن هم دائمي عضولرندن اولان
صوفيه بكه بنت سيدگري جانتوريه افنديه
حضر تارينك حميت عاليه لرينه بو اثر مني هديه ايتدم.
ضياء الدين الكمالى.

موءلف دن بر ايکي سوز:

دين اسلام، ڪشيلرگه بيوك قوانين اصلاحات ڪيترگان بر دين مصلح در. بتون ڪشيلرگه وجدان لهرينه حريرت ويروب عقلني تلاگانبه حرڪت ايتدررگه اوندهگان بردين عقلدر. ڪشيلرگه استطاعت وطبيعتاري ميزاننچه مشروع ايدامش بردين طبيعيدر. فطرتالبيه اوزره سوق ايداورگه دعوت ايتسكان بردين فطريدر. بتون عالم انسانني عموم قارنداشاڪگه اوندهگان بردين عموميدر. حقانيت، عدالتله سوق ايدهرگه سعادت ابديهگه ايشدروچي صراطمستقيمدر. يبردهگي لرگه مرحمت ايدگه! يسوقاريددهغي اللهگه مرحمت ايدر، ندهاسيله دعوت ايتسكان بردين رحمتدر. «اڪ قدرلرگه، بلمليگره» قانونني وضع ايتسكان بردين علميدر. بوقدر علويتيله برابر هيريدالله بكم اليسر ولايريد بكم العسر، يسروا ولا تعسروا اساس لهرينه بنايداب هرگه اگلاراق آب آچق كورنپ تورغان بردين هيندر.

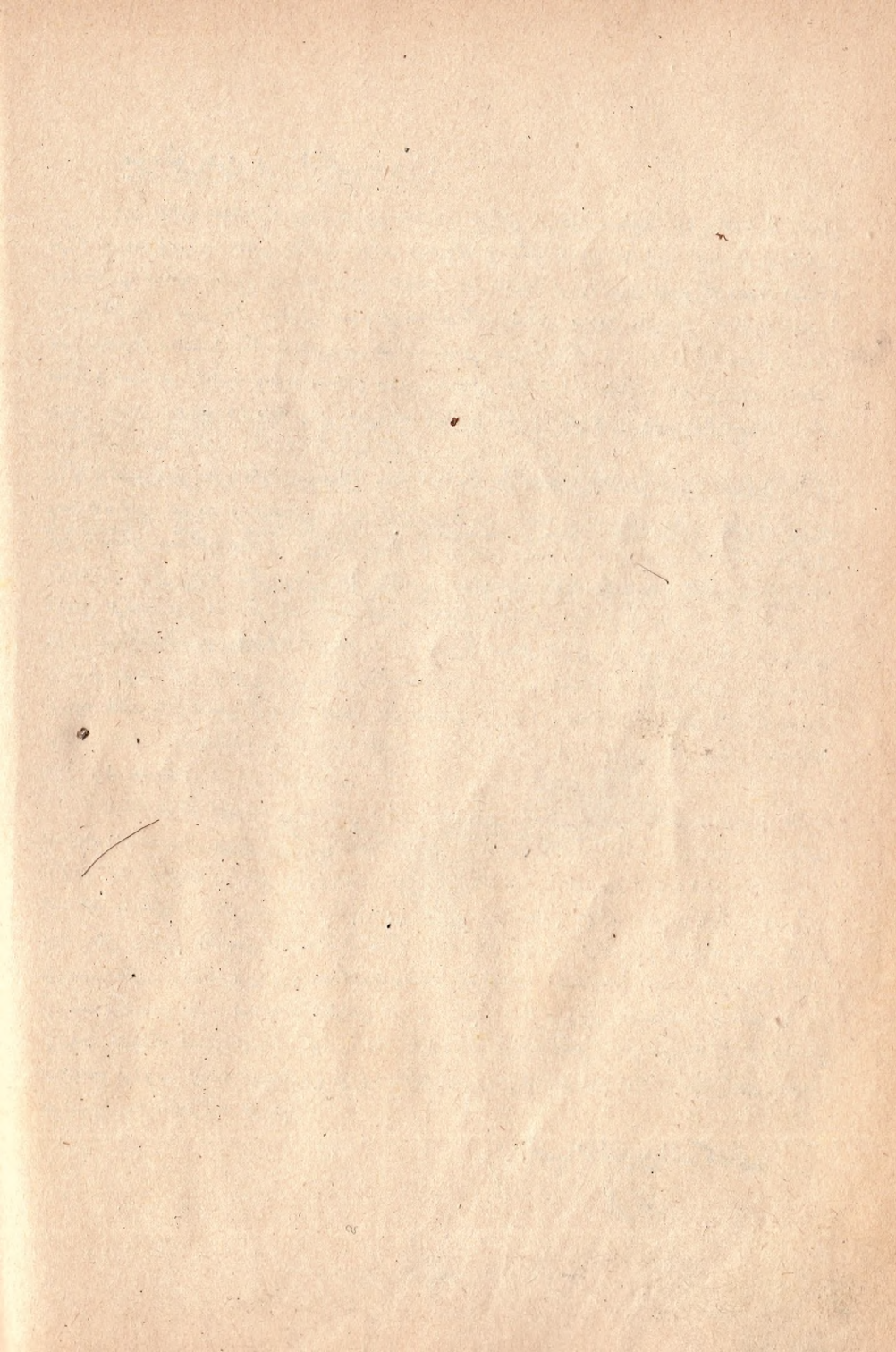
طبعي، بوندان علويتده اولان «دين اسلام» اڪ بيوكلكني اگلادق اچون ڪشيلر علوم ومعارفده ڪيب علويت ايدهرگه تربيه عاليه كورولري لازمدر. البته، اولده بواور، وقتي ييتهر، خلفرمز كورر، لکن مسله نلر بوندان عزيز دين ريله هر زمانده برابر اولديقلرندين، حاشرگي يوزدن طوقاسني اوق، يازه بلهگان زمان نرده. تنهده اولنوب عزيز دين لرنيك قيمتنن تقديرايته باشلاغمه لازمدر. اولده، دين اسلامك حكمت و فلسفه سني بلوايله اولاچقدر. البته نارطايغان ملار، آخوندلر بوني ڪيره ڪسمنر، چونكه انلرگه فكرينه بناه «دين اڪ اڪثر قانوني امر تعبدي در، بزرگه الله قوشقان، پينهرمز ايشدرگان، آرتغون صوراساگه باشكه كه تمهك» ديب «بلهگانك بلهگي طنج» نابالرمقالي بويجه غفلت بازارندهغي كوينه افكار طولقونندن فرارايدهر. لکن، بوكوندهگي ياش اوسرلرمز بوگانه قناعت ايتيههچكلر، دين اسلامك حكمت و فلسفه رني تتيش ايده باشلايهچقلر. برهان استيههچكلر اثر ازلديهچكلر، نمونهلر آرههچقلر.

ايته شونك اچونده روسيهدهگي اولان زمانداشلم وياش اوسر شاه ڪردر اچون «فلسفه اسلاميه» نامنده برادر ميدانه ڪيتررگه باشلام. قوانين اسلاميهنك حكمت و فلسفه رني تتيش ايدهرگه اوگره نوارينه بواثرمك بر آچق اولوني اوميد ايدهم. ياش اوسرلرمز اوزلرمي معلمسز اوقوب اگلولرني قيد قيلولر يگانه اگلاتورغه قد ايتدم. ادبي افادهدن واز ڪيچدم. طبقه عاليه دن اولان اديب رگه نسه بعض بيانلرم اطابدن ماناسده كوچكلرگه نسه ايجاز منزنده اولنديندن تفصيليه بيانن ڪيبري تورمدم. حكمت و فلسفه ريني بولوده كتاب الله وسنت رسول اللهع ايجا ايتدم. حكمت و فلسفه رني ايفاح اينومه اوتهكان علماء اسلاميهنك آثارندن اقتباس ايتدم. انلرگه بياناري ييتشمهگان، ياكه بياناري اولسده حقيقتگه اصابت ايتمهگان كوب مسله نرده اوزباشم ايلهده فڪرور يورتدم. اصابت ايتشمهرمدن استادهده اولنوب، اينده ديكلرن اوزيمه اعاده ايدلرسه شادانو نيتيم ايله اثرمهك انجي جسمني نشرايدهرگه ملاحظه لرگره قويدم.

ضياء الدين السڪمالي

اوقاف

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

استفتاح

تاریخ بنی بشرگه دین جهندن کوز صالسه کشیلر قایسیغنه دورده اولسونلر، مطلقا بر مؤثرگه اظهار عبودیت ایتمای طوره آلمغانلر؛ عبادت ایتماینچه هیچک بر وجدان اری طنمغان. فقط مؤثرنی تعیینده کوبرهك چاقده یاگلسقانلر، قایسی چاقده اصابتده ایتکانلر. اوشانداق تاریخ الادیانغه دقت ایداسه، دنیاغه نینداین گنه دین کسه کاسون، مطلقا «عبادت» ایدهرگه قانون وضع ایتکان. بو مخصوصه هر بر دین بری آخرینه سرلشکان کیی موافقت ایتکان. فقط، عبادت نی اوتاو ایچون اولغان کیفیت لر، وقت لر، اورن لر، تورلی دینده تور ایچه روشده اولب مشروع ایدلکان. بنائعلیه؛ «عبادت، انسانلرک طبیعت و فطرت لری ننگ مقتضاسی اولان امر طبیعیدر»، دیرگه جرأت ایدم.

بارچه دین لردن الك صوگ ککان، دین فطری و دین طبیعی دن عبارت اولان «دین اسلام» دهده عبادت مشروع ایدلمشدر. دین اسلام نقطه نظرندن قاراغانده، عبادت، جناب حقغه اظهار

عبودیت ایدەرك تزكیه نفس ایتودر. عبادت تعریفدن آڭلاشلىق بىغنه
 بناء، الله تعالى نىڭ بىوكلىكىنە، چىكىسز قىدرت و لطفنە اظهار تىنال
 ایتودن حاصل اولان «تزكیه نفس» عبادتلىڭ روحى و جانىدر. اما
 «تزكیه نفس» نى ميدانە كىترر ايچىون اولان جسمانى كىفیت لىر،
 وقت لىر، اورن لىر، عبادتلىڭ طشقى قابىقى منزاندهدر. انكىچى تورلى
 ايتكەنە «تزكیه نفس» عبادتلىڭ جانى (روحى)، خارچى كىفیت لىر
 جسمى و كىيىمى منزاندهدر.

انسان ايىكى امردن عبارت: نفس (روح)، تەن (جسم)
 در. بونلار بىر بىرىنە شول درجە باغلىلانغان بىر كە، بىرىنىڭ
 تەئىرى ايله آخىرى متەئىر اولوب، بىرى انكىچىسىنىڭ اشىنە قاتىنا
 شىماى قالمى، حتى ايكنچىسىنىڭ قاتناشى اولماسە اولاشى مايعتدبەدە
 اولمايدىر. بناء عليه تزكیه نفس دە نفسنىڭ اوزىندىن اوزلىكى حيثىتىند
 نكە حاصل اولماي، بلكە نفسنىڭ ايداشى اولان تەن، تەننى
 صاقلارغە سبب اولان مال، تەن مەمال، قوۋە باطنىيە، كىي و اسطە لىر
 ايله تحقىق ايدەدر. تەن تزكیه نفس كە يايىجابى صورتە ياكە
 سلبى صورتە و اسطە اولادىر.

اوشانداق مالدە، اوجه الله بىر جە خاص اوزرە صرفى ايد او بىلە اول،
 ياكە مطلقا اوجه الله صرف ايد او بىلە اول، بونلار ھرقا بوسى مەدود
 اول، ياكە غير مەدود اول، مەدود اولغانلىرىنە «فرض» واجب ياكە
 «سنت» دىيىب اسملانە، غير مەدود اولغانلىرىنە «نفل» دىيىب ايتىلە.
 فقط تەن ايله اولوبىن ايجابى صورتە اولغانى «نماز» در، مەدود
 اولغانى فرض، سنت نماز لىردىر. غير مەدود اولغانى نفل. تەن ايله
 اولوبىن سلبى صورتە اولغانى «روزە» در، مەدودى «رمضان روزەسى»

غير محدودى نفل روزنارى كېيى. مال ايله اولغانى «اوجه الله احسان»
 در. محدودى، «زكات» غير محدودى نفل صدقه كېيى ار. . . . .
 تهن مع الامال اولانى «حج» در. محدودى، فرض حج، غير محدودى
 نفل حج (عمره) در.

قوه باطنيه ايله اولغانى، كوزلىرى قاماشد رراق، عقللىرى
 شاشد رراق، آثار علويه وسفليه ده فكرار يورتيب بو آثار مدهشنى
 ابداع ايتكان جناب حى القيومك ذات كبرى اسنه، جمال وجلالنه، چيكسىز
 عظمتينه، ووجود حقيقتينه بتون وجودله تسليميت ده اولمقدىر. ايشته بو
 ايسه دين اسلامكڭ الكبيوك عبادتندن در. شونكڭ ايجونده بناء اسلامكڭ
 الكبر نچسندن سانالادر (بنى الاسلام على خمس: شهادة ان لا اله الا الله).
 اوزى برحد ايله محدود دكل، برقيده ايله مقيد دكل، بلكه چيكسىز
 اولان بىر عبادت در.

دين اسلامكڭ بناسى شوشى بيش عبادت اوزره تاءسيس ايداشد
 بو عبادت ار، «تركيبه نفس» نى توليد ايتدكارى كېيى، جسمانى حيثيتندن
 انسانلر ايچروسينه طبي، اجتماعى، ادبى، اخلاقى، اقتصادى، حكمت
 ومصلحت ار كرتەرك انسانيت نامنه بيوك خدمت لر كيتره در. انسان
 لر ايچروسينه عدم قارنداشلك ميدانه كيترب بارچه اربى «اخوت
 عموميه» مائده سنده برابر اولشوب سعادته اولوچلقلرينه باعث
 در. «نيچوك باعث بولا آلام» ديكان سوالكڭ جواب ويررگه بورساله
 چكم خدمت ايدەچكسر. عبادتلكڭ الكبيوگى اولان قوه باطنيه عبادتى:
 الوهيت، توحيد، وجود مسـئله ارندن عبارت اولوب
 بو اثرلكڭ برنچى جزئده مابين در. بوجزئده درتسپينكڭ حكمت
 وفلسفه ارنى بيان ايدەم.

عبادتک ايکنچس نمازدر. نمازک شاعنی بيوک اولديغنه بناء
برآز شرطار ايله مشروط، مقدمه لر ايله مسبوق در. نمازک مقدمه
لری؛ طهارت، تیمم، غسل، قبله، سترعورت، اورن وکیم پاکک،
اذان، قامت، نیت کبیلردر. شونک ایچون نمازک مقدمه لرندن
بیان ايله سوزگه باشلايم.

طهارت فلسفه سی:

(۱) طهارت پاکک و تمیزلک در، هر پاکک و تمیزلک طبعاً،
فنا و عقلاً امر مستحسن در. هم سعادت جسمانیه و روحانیه گه باعث در.
اویله ایسه طهارتک امر مستحسن اولوب انسان ازه سعادت و بهره چک
بروظیفه^۶ اسلامه در.

(۲) شریعت اسلامیه موجبچه طهارتلاب یوریگان کشی پاک
و تمیز اولادر، دائماً پاکک اوزره یوریگان کشی اوزی صحت
وسلامت اولدیغندن هیئت اجتماعیه گه ضرر کیترودن منزه اولوب
وظائف انسانیه نی اوته مش اولادر.

اما طهارتله نب یوررگه عادت انمه گان کشیلر تازه و تمیز اوله
میور لر. شونک ایچنده یوغشلی خاسته لر طاشوب یورودن صافلانه
آلمایلر. اویله ایسه بوند این کشیلر اوزلری سیز ماینچه باشقه لره خاسته و چیر
لر آله کتروبو انسان عالمینه زور خیانت ایتمشلردن اولوب چغار. بناء
علیه طهارتله نب یوریگان کشی انسان عالمنه ضرر کیترودن امین
اولوب وظیفه^۷ هیئت اجتماعیه نی محافظه ایدمش اولیور.

(۳) طهارت، بتون خلقلرنی تمیزلک و تازه لغه اوگره تب حفظ

صحت قوانینه رعایه ایدرک معیشت ایدرگه تمرین ایده در. بوایسه
عالم انسانیت نی محافظه دیمکدر. اویله ایسه «دین اسلام» فرض
ایتمش طهارت ده عالم انسانیتی محافظه یه خدمت ایده در.

۴) طهارت گه دوام ایتمکان کشی بوغشلی وباشقه خاسته الکر دن
امین اولدیغندن دوقتورغه محتاج اوامای، دارو ایچون پاره صرف
ایده رگه، بونلر آرتندن گیزمه یه وقت ده ضایع ایتمه یه چکدر. بو
ایسه وقت ده ونقده اقتصاد ایتمدر. اویله ایسه طهارت کشیلرنی
قوانین ایقانونیه اوزره حرکت ایده رگه تعلیم ایتمکان نظافت اقتضا
دیه در. «آغار صودن طهارت آلغانده بک کوب یوونمق اسراف
در.» دیلگان مفومده گی اثر شریفنگ فلسفه سیک بونی افاده ایده در.
طب نقطه نظرندن قاراغانده صوکل زمان ارنک کشفیاتندن
اولان میقروب مسئله سی میدانه کلدیکن صوکلره طهارتک نهایت
درجه ده قدری آکلشلمقه در.

چونکه هر کشیگه معلومکه برکش نه قدریگنه یالگز یاشاب
اقتماقتنه طورایم دیب ایتسه ده هوا اچنده یاشارگه مجبوردر. شولا
یوق اوزینی احاطه قیلوب آغان ایبرارگه ده یتمای توره آلماید.
هوا ایچنده یاشاگان هر برنرسه میقروب عالمی ایله چولغانمش
قالمشدر. بومیقروبلره دائما تیکوب بهرلوب یورگان عضو قول (أل)
در. شونک ایچوند طهارتده الکر برنچی اولارق قول یووله در. یینه
قول پا کلمک قورالی اولدیغندن باشقه اعضاغه اوزنه اوغان میقرو-
بلری وضررلی ماده لری سرایت ایتمدمه سون ایچون الکر برنچی قول
اوزی پا کلانمک تیوشدر.

آغزیوو: آغز هر زمانده هوایه معروض اولدیغندن دائما

میتروبلر ایچون آچی قاپو کبیدر. اوت، ایرن ار (دودقار) قاپقاج و دیشلر کریمس (حصن) خدمت لرنی ایدرک میتروبلرک آغز اچینه کروندن مانع اواسه لرده همانک بسبتون منع ایده آمایلر. ایمدی آنلرک ضررنی مدافعه ایچون طهارتده آغزیقالدر. ینه دیش آره لرنده آش قالدیسی بوزیلوب صاصیه رهق دیشلرگه یا که دیش ایتلرینه ضررکلوی پک چوق اولادر. ایشته آغزیقالدی ایله بو- ضررنی دفع اولادر. ینه صافی صو ایله آغز ییقامی آغز ایچنده گی توکروک فابریقه لری اولان بیزلره قوت ویره در. اول توکروک ایسه چاینانگان قوم (لقمه) ارمزک یوشلانب یوطلوینی یگلاتیب آر- یتوب برنجی هضم خدمتی ایتددر. اویله ایسه طهارتک برجزئی اولان آغزیقالدی، هضم طعامده خدمت ایدددر. ینه دیش آغریغنه مبتلی اولمز ایچون دیش دوقتورلرندن نصیحت صورالسه، دیشلرک اوزاری هم ایتلری تازهرتلوب هر وقت صافی صو ایله ییقالوب تورمی ایله توصیه ایدددر. اویله ایسه آغزی ییقاب مسواک قیلدی بو وظیفه صحیه نی ایفاء ایددیور.

بورن چایقارو: بورونلر، یاشاومزک باشلیچه سببی اولان هوانک

ایچروگه کروینه بر یولدر. ایمدی هوالرده تورلی اواشلر وار: بعضلری فائلی و بعض لریده ضرر لیدر. غاز و توزان کبی برطاقم میتروبلی ماده لرک اوپکاره قدری کروب اورنلاشوی ممکندر. اوت بو توزانلرنی هم ضررلی ماده لرنی اوپکاره قدری ییبارمز ایچون بورنک دیلمگی ایچنده یون (قل) ار اوسمشدر، بو یونلر ایسه توزان و باشقه ضررلی ماده لری بورنک تیشگنده توتب آلوب قالالار، مع هذا بورن ایچروسنده ضررلی ماده لر طوپلانویسنه مانع اولمایلر.

ایمدی بورن بیقامق ده بو ضررلی ماده ارنی یووب ضرر ارنن صا-
قیمق اولادر. هم طن آلمه یه ده اوکایلیق ویره در. هم قوقولرنی حس
ایتمه یه قوه ویره در. پیغمبر منک (فان الشيطان بیبت علی خیشومه)
دیگان قول شریفیه یوقاریده سویلانمش حکمی افاده ایده در.

یوز یوو: یوزلر هر وقت آچقچه هوایه معروض اولدیغندن
هرتورلی غاز وتورلی میقروبلر ایچنده یوریدر. بو ضررلی ماده ار
ایسه کوزگه هم آغز و بورنغه کروب خاسته ار میداننه کیتروی بیک
یقین در. بوخوفدن قوتلمق ایچونده یوزنی یومق لازمدر. بو ایسه
طهارت ایله ایفاء ایدیلهدر.

یوزنی یومق، یوزنی میدانغه کیترگان ایت ارك حرکتلاب
قانلری صافلانوب طویلی وقوتلی اولوینه خدمت ایده در. یوز بیقا-
می کوزاره رونقی وانسانه برشاداق کیتردیکنی هر کشی حس ایته
در، بالحاصه اویقودن قانق ایغی زمان ویا که یورغونلق حالمرنده
طهارت آالنسه بیکره کده حس ایدیلهدر.

قول یوو: قول هر زمانه اشته اولدیغندن تورنی میقروبلر
وانواع ضررلی ماده ار ایچروسنده بو طاقمه در اول ضررلی ماده ار
بلاز کنگنه تورمایلر، بلکه یوقاری طرفه ده سرایت ایله ار ویا که
اورمالاب کیدار، ایشته بونلرک ضررندن قوتلمق ایچون ایسته
بیقامق لازمدر

ینه قوالر هر زمان حرکت ده اولدیغندن حرارت ده کوبایب
کیتهدر. اول حرارتنی تعدیل لازمدر اول تعدیل ایسه یومق ایله
اولادر.

ینه انسانلرک بتون اشله گان اشلرک قولک قاقناشی وار، حتی

کوبرا گئی قول باشقوره در، شونک ایچون قولک جزعاری ونیر ژاری
یورابوب، طالبوب کیتدکندن حرکتی و عملی نشاطه محتاج اولونه در. بو-
ایسه بیقانمق ایله اولادر.

باشقه مسح قیلو: هر بر انسان نیند این گنه اشنی اشلا سده باشی
ومیی ایله اشلایدر. ایسدی یورغونلغ و آنجاواق کلدیکی وقت میگه
طاوغری قان هجوم ایتمه سون یوگره سون ایچون باشنی سورانلندرمک
لازمدر. ایشته بو وظیفه مهمه نی باشقه مسح قیلماقی ایفاء ایدهدر.

قولاقغه مسح قیلو: قولاق تیره ارنک هم قولاق آرقه ارنک و آره
ارنک قورغان میقر و بلرنی و ضررلی ماده ارنی تمیز امک حفظ صحتک مقتضا
سیدر شولایوق قولاق ایچروسنه اولان «ایشدی» قورالی باینینه ضررلی ما
ده ارنک قوه سمعیه گه ضرر کیترووی بک احتمالدر. قولاق آلتند
موین تیره سنه صو تیدرمک «نزله» اولماوینده سببدر. ایشته شوشی
حکملر ایچونک قولاقغه مسح ایدیلهدر.

آیاق یوو: آیاق دائمی صورتده حرکتده در. حرکت حرارتنی
مستلزمدر، حفظ صحت ایچون حرارتنی تعدیل لازمدر. ینه
آیاقلر دائما آشاغی طرفده گیزدیگندن توز، توپراق و تورلی ضرر
لی ماده ارن و میقر و بلر ایچروسنه یوریدر. حفظ صحت ایچون مضرت
چلب ایسک نرسه ارنی دفع ضروردر. ینه آیاقلرک بارملری آره سی
پشگوب صاصوب قابارچقلر حاصل اوله رق خاسته چکلر میدانه کله در.
هر درده دارو لازمدر. دخی آیاقلر انسانده اولان قان دگری
طالغه ارنک کلوب چارپدیغی نقطه اردد.

بو طالغه ارنک نسبت حرکت متناسبه سیله قایتیه سی ایچون نقله
مذکوره ارنک کسب ملایمت ایتمه سی لازم طبیعی در. بو وظیفه صحیه.

لری ایفاء ایدەر شی ء آياقلىرى پاكلامكدر. شونك اىچون هيچ
اوامر نسه تاوانگنده بر كره اواسه ده آياق يوونى شرعمر فرض ايتمشدر.

طهارتكه وضع وترتيب حيشيتندن نظر:

آدم بالاسندن اختياريله صادر اولاق هر فعلك ظهوره كلوى،
قوه ء ظاهريه هم قوه ء باطنيه لرى واسطه سيله در: مثلا بر اشنى اشله رگه
اراده قيلو، كشينك اوزينك طبيعتنده توريلوب گيزنمش برامر
باطنيدن پيدا اولادر. لىكن اول امر باطنينك بويله چه اويانوى
وقوزغالوى صور ظاهريه وامور خارجيه نك تحريكندن ميدانه
كله در. صور خارجيه نك بو تحريكى قوه ء ظاهريه واسطه سيله اك
باشليچه باشقه در، دها طوغر وسيله مى گه در. هر برعضو ارك سيزوى
وهر نوع طامر وسياگر ارك حركتلى، هر قاىوسى مى گه باغليدر.
هر برعضو اردن ميدانه كلمك اولان حركتى، شوعضونك فعلندن عبارتدر. بناء
عليه هر اعضانك فعليله مى گه متوقف در. تمثيل طرزنده ايتكانده: كشيلىك
تننك اولان بتون سيگر، نيرؤ ارك ميگه تعلق نهق تيلفون تللىرى نك
شعبه لرى واسطه سيله مركزينه بهيله نشى در. تن ارك هر بر نقطه سى
زوانوك چىقلىرى كى «مى» گه خبر ويرو رگه تورادر. شولاى
اواسه ده سيزه و خبر ويه طورغان قوه لرك كوبرا گى مينك يقننه
در يعنى باشقه در: طويو، طاطو، ايشتو، سيزو. باشقه تن ارده
فقط قوه ء لامسه گنه واردر. فى الحقيقت اولان باشندن طارامه بر قوه ء
فرعيه در.

بو قوه لى هر قاىوسى اوزارينه خاص اشلرنده مى گه خدمت چىلك
ايدلر، لىكن بونلر ايچمرو سندن مى گه كوبرا ك خدمت چىلك ايتكانلرى
كوز ايله قولاقدر. شولاى اواسه ده كوز، كورگان نرسه لرنى

کورگان کوینچه قالدره در. قولاقه ایشدکان صور معنویه لرینی اوز
 کوینچه گنه قالدره در. با فعل میدانه چقارمیدر. فقط بونلرنی ترجمه
 قیلوب بالفعل ظهوره کیتروچی تلدن. تل، هر نه قدر یوزاقلریله
 بکلانوب، تزامه طاش قویمه کریپسلرایله محافظه تحتنه آلمش ایسه ده
 همانده اوزینک اشنه دوام ایله در. سعادتکه سبب اولان اشلرگه
 خدمتی اولسه ده، هلاکت و فلاکت طرفینه خدمتی کوبرا کدر. تلک سویلا
 کان سوزینک آکلشویینه هم یا گروب یراقغه ایشداوینه یاردهم ویرکان
 بوزن در. یوز و یوزده اولان عضولر ایسه هر نرسه یه میل ایله
 هم ایتدره در، قوه گپینه تیزمه سیله آریایدر، فتنه یه توشه در. دها
 بوندن باشقه بلمه نه قدری اونگایسزلی لرغه سبب اولادر. ایمدی
 کونکلر او ییلاسه، بوزنلر کویلاسه کوزلر او ییلاسه قوللر سلته یدر،
 یا که بوغایدر. ها! بو مقدمه لردن صوگ مرادغه ایرشورگه قالادر.
 اگرده آرلر یراغره ق اولسه یا قنلاشه یه نوبت بیته در. آجته یا قنلا
 شو و ایرشو آباق واسطه سیله اولادر. آباق اوزی فقط حمال چیللی
 (یوگ طاشو چیللی) خدمتینگنه ایته در. قول ایسه هر اشنی باشلاب
 فعلیته چغارغه قوراللی خدمتی ایله در.

ایمدی یوقاریله سوبلانمش بیانغه قاراغانه آگلاشیله در که
 «می» هر بر فعلک میدانه کلوینه منشاءدر، مع هذا، «می» اوز
 لکندن گنه اشنی می، انه چغاره آلمایدن، بلکه صور خارجیه نکی
 تاثيریله میدانه کلمش حرکت باطنیه نکی اثرنی الگ برنجی بالفعل
 میدانه کتروگه قوراللی خدمتی ایتکان شی «قول» در. اوزی هیچ
 بر لنتدن استفاده ایتما ینچه [زیرا آباق طاطمای کورمای
 ایشدما ی قولامای] فقط یوگ طاشو چیللی خدمتینگنه ایتکان هم باشقه اعضا

لرک حرکت و عمل ارینه ایبار بگنه اڭ صوڭ فعلگه مباشرت ایتکان عضو ایسه آیاقدر.

تن ایله جانڭ ارتباط و مناسبتی اولدیغندن تنڭ اشلانگان اشلرینڭ روحغه تائیری اولدیغی کبی روحڭ حرکتینڭ ظاهر عضویره تائیری وارلغی بداهت مرتبه سندنادر. روحڭ فطرت نورانیه سنی سوندرکان یاکه کیمتکان شی قوه ظاهریه لرک عملیدر. روحڭ میل فطری ارینه خلل کیتروپ اعمال قبیجهیه مرتکب اولوبینه سبب اولان شی عده قوه جسمانیه نڭ افعال ظاهریه لریدر.

ایمدی طهارتڭ ترتیبی، ارکان برنیه دن نوامس طبعیه موجبنچه صادر اولغان فعل لر نڭ ترتیب و مناسبتی اوزره تنظیم ایدلمشدر: طهارت ادبیه و روحانیه گه خلل کیتررگه اڭ باشلوچه سبب اولغان عضویر، اڭ باشلوچه تمیزلانیه و تازدریلهدر. بالتبعیه سبب اولان عضویر تبعیت اوزره بیقالهدر. فعلڭ میدانیه کلوبینه قورال اولغان عضو اوزنسبتیه یوولادر. بسبتون باشقه عضویرک قامندسینه ایباروبگنه چاره بیچاره فعلگه مباشرت قیلغان عضوگه کوبرهک وقتیه عفو کوز ایله قاره امشدر، هم بیقالدیقه سده اڭ صوڭغسه قالدر امشدر . . . . .

کویاکه، آلات ظاهریه لری پاکلامک ایله، اونسبتده طهارت ادبیه و روحانیه ایله تزکیه نفس ایدهرگه ارشاد ایدلمشدر. طهارت آره لرنده (پیغمبرمزدن مائور اولارهق) اوقلمقنه اولان دعاء لرک معنالری فقیر لرینڭ بیان ایتدیکی حکمت و فلسفه ادبیه لری افاده ایتدیکی آڭلاشلسه کیرک.

غسل قوينو: شرعه زده طهارت فرض اولديغى كىي غسل قو

ينمقده فرضدر. غسل، بتون تن نى يووب پاكلامكن عبارت اولديغنه قاراغانده غسل توينمقده «طهارت كبرى» در. غسل، افعال مخصوصه ياكه آفات سماويه دن صوگره واجب اولهدر. بونلك فلسفه سى طهارتده اولديغى فلسفه لر كيبدر. دها آنلرك اوزرينده فلسفه لرى واردر: غسلنى واجب ايتتورغان ماده لرك بعضى آفات سماويه جهتنن بتون تنك صرفند سيدر، ياكه بتون تنك حركتيله ميدانه كلكر تنك اف-راغ ايتمش طاشلانمه سيدر. ايمدى بو حالات لر صوگره تن نى بيقامى تنگه طبيا آزق ويهره در. دخيه بتون تنگه حركتدن حاصل اولان حرارتنى سوندره در، ينه بعض سنكرلر و تاملرغه زياده سيله حاصل اولان اضطرابقه كسب ملايمت ايتدره در. رائجه كرىبه دن پاكلايدر. فعل مخصوص دن ياكه ماده مخصوصه دن تولدايدن چك خاسته لك اردن امين اولوغه سببدر. بووجه لر ايسه وجود انساننى صحتلك اوزره، محافظه يسه بيوك خدمت لر ايدلر، اويله ايسه غسل، عالم انساننى محافظه يسه خدمت ايددر. روحانى نقطه نظر دن قاره غانده، فعل مخصوص دن تولدايتن كان ماده حياتيه دن وجود اولوى احتمالدر. اول وجود، ياكه مصلح و موحد اولوب شكران نعمت ايدوچى اولاققدر، ياكه كفران نعمت ايدوچى اولاققدر. هر حالده بو وجودك تحقنه بارچه تن اشتراك ايددر. ايمدى اخوت عموميه گه باعث اولاقى مصلح موحدك وجوده كلوينه سبب اولوچيلنى شايدن تشكر، عكسى ايسه موجب استعاذه و اعتناردر. اويله ايسه فعل مخصوص دن صوگره غسل قوينمى تشكر، ياكه استعاذه و اعتنار ايدرك طهارت معنويه نلك حصوانه تفاعل ايتمكدر.

جمعه وعید که غسل قوینب کلو: جمعه وعید نمازی کبی

جمعیت ایله اوتله کن عبادت نرده غسل قوینب تازرنب پا کلانوب کلوچکلنی
 شرع شریفمز مشروع ایتدیکیکنگ فلسفه سی بک آچق معلومدر، زیرا
 هفته ده بر کره یا که یلنده ایکی کره ییلشقان جمعیت ده البته خلقدر
 کوب بولا، بوخلقلر بری بریله طانشه بلشه، اولوغلر کوچکلر قاتنا
 شه ایسانله شه کور شه در. او یله ایسه بونداین جمعیت کبری ده طویلا
 نغان خلقلرک صحته منافی اولورلق یا که باشقه لره خاسته کیتیرلک،
 یا که نفرتنی موجب اولورلق حال لردن صاقلانولری وظیفه هیئت
 اجتماعیه دن در. هم هیئت اجتماعیه ایچروسنده صحت عمومیه نی
 محافظه ایتمک قوانین ندن در. او یله ایسه غسل صحت عمومیه نی محما
 فظه، هم وظیفه هیئت اجتماعیه گه رعایه ایچون مشروع ایدلوب انسانیت
 نامه بیوک مصلحت لر افاده ایده در.

تیمم

تیمم قیلو: نجاست حقیقیه و حکمیه اردن پا کلانو صافی صو ایله

اولادر، شونک ایچون «شرعمز» کشیلمرگه وجودارنی، کیمیلمرنی
 تازه صو ایله پاکلارغه بیورمشدر. اگرده صو اولماسه صعیب طیب
 ایله تیمم ایدهرگه امر ایتمشدر. تیمم فلسفه سی، جناب حقل امرینه
 بوی صونوچکلنی اظهار ایدهرک تصفیه باطنغه نفسنی تعلیم ایتودر.
 زیرا نماز او قورغه حاضرله نوچی کشینک الکشریف و قلدلی اولان
 یوزلرنی اللهنگ اسمنی ذکر ایله برابر تورتوپراق ایچروسنه
 قویووی، اللهنگ رضالغی ایچون کمال تدللده اولوب «یسارب!
 اگرده پا کلانو ممکن اولسه ایدی، یوزمنی تورتوپراق وطاشدر
 ایله ده یبقار ایدم، ایشته امرکه امثال حاضریم، ربم!!» دیکن تضرع
 معنویدن عبارت در. بویله چه تضرع و تدللک روحنی تربیده

و باطنی تصفیه‌گه ارشاد ایده چکنه شبهه یوقدر .
 نیتنگ مشروع ایداش ده تیممگ فلسفه سی طهارت معنویه اولدیغنی
 افاده ایددر .

تیمم حکمت طهارت باطنیه اولدیغنه بناء اعضاء ظاهریه نی
 تیممده استعمال ایتو تحفیف و سهولت اساسینه ابتناء قیلنمشدر، شونگ
 ایچونک طهارتک ییقاله . تورغان عضولر مسح قیلنو ایله اکتفاء
 ایدلمشدر مسح ایدلکان عضولر بسبتون عفو ایدلمشدر . زیراتیمم
 مسح قیلورغه تعیین ایدلکان عضولره اظهار تنابل ایدو طهارت
 روحانیه و تصفیه باطنگه باعثدر . امامسحن عفو ایدیلان عضو
 (آیاق) نی توز توپراقغه سورتو تصفیه باطنه باعث دکدر . بلکه
 حکمت مصلحته منافیدر . زیرا توپراق ایچروسنه بو طالب یورگان
 آیاقنی دخیک توز توپراقغه بویامق عبثدر . . . .

حاضرلکک تیمم طهارت معنویه دن باشقه منطبت اولان حکمتنی
 بولا آلامدم، بواوب تنبیه ایتکان زمانداشلمه مکلرچه تشکر ایدلچکم .

اورن و کیمیم پاک اولو: «دین اسلام» هر کشیگه کیمنی، اوز
 ینی، اورنینی پاکلارگه، تازه توتارغه امر ایتمشدر . حتی جناب
 حق حضرتلری جناب پیغمبرمه ایکنچی وحی دوک «وئیا بک فطهر»
 فرمان عالیلرنی ایندرمشدر . یاللا و جمزده ملت اسلامیه ایچروسینه بلکه
 بتون انسانیت نامنه «الطهور نصف الایمان» قانوننی وضع ایتمشدر .
 بتون عمرنچه سوزی هم اش ایله تازه لقی پاکلاککه اوگره تمشدر .
 پاکلاک فلسفه سی ایسه بک آچی معلومدر، کشیلرک س — لامتاکینه

سبب در. بتون هیئت اجتماعی ده صاغلغنی موجب در. قوه جسمانیه ارکسلا
 منلکینه سبب اولدیغی کبی قوه روحانیه نکل سلامتلیکینه سبب در.
 (العقل الصحيح فی الجسم الصحيح).

اگرده کشینک کییمی یا که توره تورغان ییری پاک اولماسه
 چیرلاوینه زور سبب حاضرانگان اولا، اوشنداق اوزنک تازهرلقن
 اولان ضررلی میقروبلری باشقهاره یوقدرب چیرلاولرینه سبب اولا.
 خلقنک کوزنه مکروهده کورنه، چونکه چیرقانیله در. بانخاصه مسجدار
 ده تازهرلقن صاصی ایسلر چغوب خلقنک نفرتینه باعث اولونه چق؛
 اوشنداق یچراقلقن اویالمتی امرطبیعی اولدیغندن کییمی تازه اولمغان
 کشینک داءما کوکلی طنچسز اولوب حضور قلبنک انتفاسنی مستلزم اولا.
 حاصل الکلام: نازه لقی بتون انسانیت هیئتنی صاقلارغه بک
 زور مداردر. حفظصحت وطب فناری جهتنن بیوک اهمیتنی حائز
 در. علماء اسلامیه نکل نجاست حقیقه و حکمییه دیب بو اواری هم ماء
 مستعملک بعضا نجس، بعضا مکروه دیب اختلاف ایدشولری میقروب
 مسئله سینه مبنی اولدیغی حاضر آکلاشلمقده در.

ستروورت: کورساتورگه اویالغان تن لرنی هر وقت اورتورگه
 «دین اسلام» امرایتکن بونک فلسفه سی ظاهر در. زیرا عورت اور
 تونی طبیعت فرض ایتمشدن، بتون حیوانلرک آنداین عضولری
 یا، قویرق یا که قاپچی ایله اورتلب یارادلغان. هم بو عضولرنی
 اورتوبتون جان اییالرینه الهام ایدلگن حتی انسانلرغه قاراغانه
 حیوانلر آنداین عضولرنی تیزرهک اورتلر. حیوانلرک تن لرنه
 ده آنداین اعضالرنی یاشرلک اورنغه قویلغان، کشیلرده ده شولایوق.
 ایهمی «دین اسلام» دین فطری و دین طبیعی اولغانغه کوره انسانلره

عورت اور تونی امر ایتمشدر. هم آنداین اعضا لر نسل واروغلرک بقاسینه سبب اولدیغندن نوعنک بقاسی ایچون اورتلوب صاقلا نورغه تیوشدر.

استقبال قبله: قبله فلسفه سی وبوگا دائر سوال لر، جوابلر هر قایوسی حج فصلنده بیان ایداگان. اورایه مراجعت ایداسون.

نمازنی نیت ایتو: نیت کوکلنی ضبط ایده، حرکت جسمانیه لرنی بر معیار تحتنه آلا، قوه معنویه نک بر نقطیه توجه ایدیینه با عث اولا، عملکه خاوصیتنی انتاج ایده، تغلیطات نفسانیه گه الهامات ربانیه غالب کلوینه سبب اولا. الحاصل: حرکت جسمانیه و روحانیه نک بر معیار تحتنه کروینه، جزآنک ترتیبینه، مباح حرکت لرک ثوابلی عملگه منجر اولوینه نیت بک زور سبب و مقدمه در شونک ایچون نیت مشروع ایدامشدر. «انما الاعمال بالنیات، وانما لکل امرأ ما نوى».

اذان فلسفه سی:

اذان: اذان نه ایچون کیره ک؟ ونه روشده اولورغه کیره ک؟ اذانک بونظمجه مشروع ایدلشینک فلسفه سی ن؟ کبی سوال لر خاطره کلور. ایشته شونک ایچونده بوسوال لره جواب طرزنده ایضاحده اولونده م:

برچوق حکمت و مصحت لر ایچون «دین اسلام» جماعت نمازنی مشروع ایتمشدر، ایمدی جماعت اولور ایچون اجتماع لازمدر. اجتماعک انتظام صورتده تحقیقنه تعیینله دعوت (اعلان) لازمدر. ایشته بو «دعوت» اذان دیمکدر. ایمدی هانکی برشی گه

دعوت ایداسه، اولشی ایله آکا ددوت آراسنده ملایمت و مناسبت اولاجغی امر بدیهیدر. مدعوله اولغانی نماز ایسه، جسمانی و روحانی صورتده جناب ذات کبریاءیه التجادن عبارت اولان «عبادت» در. اوله ایسه، عبادت و اظهار تاملدن عبارت اولان برامر مقدسی ادا ایدهرگه اوندهگان دعوت (اذان)، مجرد جسمانی بر دعوت اولماسقه کیرهك، بلکه جسمانی و روحانی حیثیتنه مالک اولوب ارواحغه تائثیر ایدوب، کنسینه جلب و جذب ایدر لک روحلی اولورغه کیرهك. بناءعلیه بعض صحابه لرك دیدیکی کبی بو «دعوت» نماز وقت ارنه اوت (آتش) یاندرمقدن عبارت اولورغه یارامای، زیرا اوت یاندر و بر جوق اسرافه سبب اولوب قاعده اقتصادیه گه منافیدر. (۲) کوندز اوت یاندرمقی اعلان خدمتنی ایفاء ایتمایدر.

(۳) دعوت ایله مدعوله آراسنده مناسبت و ملایمت اولمایدر. (۴) نماز وقت لرنده اوت یاندرپ قویو، آتش پرست (اوتقه طابنغچیلر) لرك علامتی اولوب مجوسلگه باعث اولان بر امر در، بو ایسه دین اسلامك اڭ بتررگه طارشقان پت پرستلک عادتنی کیری ترگزرگه سبب اولوب «دین اسلام» ك روحنه و مقصدینه منافیدر. (۵) خلقلرك ضرر لنوینه باعث در. دها بوندن باشقه نه قدری مناسبتسز لک لر میدانه کله چکدر. ایشته شونك ایچونده «دین اسلام» نماز وقت ارنه اوت یاندرونی رد ایتمشدر.

بعض صحابه لر نماز وقتنی بلگرتور ایچون قونغر و (چاڭ) قا غو مصلحت دکلمی؟ دیب شارعدن استفسار ایتمشلر سده شارع طرفندن مصلحت دگل جوابی ویرلنگان. . . . .
ینه بعض صحابه لر نماز وقت لرنده طوربی قچقرتورغه کیرهك

دیسہ اردہ هماند یوقاریده نقطه ار تحتندہ بیان ایدانگان وجہ ار ایچون
 مصلحت کورامهگان. . . . .
 مونه شونک ایچوندہ «دین اسلام» دعوت ایله مدعو له آرہسنہ
 مناسبت توتغان، عباداللهنک روحلری اوزرینہ تاغیر ایدہ رک کندینہ
 جلب وجذب ایتکان مشهور «آذان محمدیہ» نی میدانہ قویمشدہ. آذانک
 فلسفہسی اوزینک معنی سندن بک آچق آکڑلاشلمقده در، شونک
 ایچوندہ اول آذانک تر کچه معناسنی بیان ایدہم:

آذان

الله اکبر (۴ کره) اشهد ان لا اله الا الله (۲) اشهد ان محمدا رسول الله
 (۲) حی علی الصلوۃ (۲) حی علی الفلاح (۲) الله اکبر (۲) لا اله الا الله
 (۱) جمله مقدسه ارنندن عبارت در.

الله اکبر.

تر کچه سی: «الله تعالی هر نرسه دن الوغ» دیمکدر. یعنی «ای کشیلر!
 سزک اشلادیکی اشلرگز، محبت ایتدیکی دوستلرگز، معرم اولدیغی
 بالالارگز و حرملرگز، سزارنی احاطه ایدب آلغان دنیاوی و اخراوی،
 ظاهری و باطنی، حسی و معنوی نعمتلر، کوزلرگزنی قاماشدرب عقللرگزنی
 عجز و حیران دیگزارنده قالدوغان آثار علویہ و سفلیہ اربک هر قایو
 سندن ملجاء حقیقی اولان جناب حی بیوکدر و الوغدر. اویله ایسه
 بونداین عظمت و کبریا صاحبی اولان جناب حقیق فرماننی اداء قیلیمق
 ایچون شغل لرگزنی طاشلاب امر عالیلرینہ امتثال ایدرگه حاضر له نگز!»
 دیمکدر.

اشهد ان لا اله الا الله.

«معبود بالحق اولان جناب کبریاء برگنه دیب گواهلغ ویره م»
یعنی «سزله حس و معنوی، ظاهری و باطنی نعمت لر هبه ایتسکان
جناب ذات کبریاء کز برگنه در. ایشه اول غنه معبود بالحق در او یله
ایسه نفس هو الکرزنی معبود ایتودن صاقلانوب بر معبود بالحق غه
غنه عبادت ایدر گه تیوشدر» دیمکدر.

اشهد ان محمدار سول الله.

«محمد عه م ک جناب حق طرفندن بنده ارینه بیورلغان حقلقنی
ایرشدروچی اولدیغنه گواهلغ ایدم» دیمکدر، یعنی «سزارنی
بوندا این حق و طوغری یوانغه کوندر ب حقانیت اوزره بر معبود
بالحق غه اظهار عبودیت ایدمه یه بیورغان محمد عه م ک نصیحت اری
مقدسدر زیرا الله ایلچیسیدر، او یله ایسه بو وقت ادرده اداء ایتمه یه
تبلیغ ایتمش نصیحت ارینه قولاق صالو کز، دگله کز» دیمکن عبارت در.

حی علی الصلوة.

«نمازغه آشغکز!» دیمکدر یعنی «هر بر نرسه دن بیوک و الوغ
اولان معبود بالحق ذوالجلال حضرتلرینک فرمان عالی اری موجبچه
رسولی واسطه سیله تعلیم ایدیلان عبادتی اداء ایدر گه آشیغه، آشیغه
تشریف ایدکز» دیکان معنای افاده ایتدر.

حی علی الفلاح

«قول اوستونلکگه آشغکز!» دیمکدر یعنی «عبادتلر کز کز نرسه فدا
ئکسی اوز کزک مگگو خلاصکز ایچونددر، او یله ایسه نجات و خلاصکزه
آشغکز!» دیکان معناده در.

الله اکبر

«الله تعالیٰ هر نرسه دن بیوک» دیمکدر، یعنی «الله هر شیدن بیوکدر. او یله ایسه آنک عظمت و کبریاسی ایچون اظهار تنال ایدگن، هرشی نی طاشلاب آنک عبادتینه تشریف ایدوگن، جناب حقیق عظمت و کبریاسینه انقیاد ایچون اولسون» دیمکدر. بو ایسه عین حقیقت در، زیرا جهنم دن قور قبقنه قللی قیلو، عذاب قاطیلغندن و قهر صوغوندن شورلابکنه عبادت ایتو، قاپچیدن و طایاقدن قور قوبقنه باش ایمکدر، بو ایسه انصاف سزاق در، فی الحقیقه عظمت الهیه نی حقیله اعتقاد ایتماو چیلکدر. اما فقط عظمت ربانیه و کبریاء رحمانیه به انقیاد ایدهرک اظهار تنلیل ایدمک نوامس ادا و روح عبادتک مقتضاسیدر. ایشته شونک ایچونده بو مقامده «الله اکبر» جمله مقدسه سی تکرار ایدلامشدر.

لاله الا الله.

«معبود بالحق انچف ملجاء حقیقی اولان اول ذات کبریاء در» یعنی «حقیله قللی قیلنور ذات فقط برالله تعالیٰ گنه در. طایانمی، صیینمی، یا وارمی فقط اول جناب حقیقه غنه در او یله ایسه ای کشیلر! برالله غنه عبادت ایدگن، برالله غنه صغنگن» دیمکدر.

ایرته نماز وقتی، غالباً او یقوزمانی اولغانغه کوره «الصلوة خیر من النوم» دیکان جمله آرتدر یلوب ایتله، «او یقولر گزند خیر ایره رک اولان نمازه قالقوب کاکگن!» دیمکدر.

آدم بالالری باشلرندن آیاقلرینه قدری دنیا شغللرینه باطوب اواره حیران کلوب یوردیکلرندن، غفلت او یقوارنده اواره اولوب نعمت ربانیه سبحانیه به شکرانه ایتمکدن، غافل برحالده اولدیقلر ندرن، اذان جمله اری تاءکید ایله کیتر لامشدر.

ایمدی اذان ک. قسقه جه غنه اولان معنالرنی اویلاب قاره سق آڭلا شلمقده درکه: نماز، وقت لرنی اعلان ایدرک جناب حقغه اظهار عبو دیت ایدرگه اونده گان برو عظدر.

(۲) جناب حقغه نه ایچون اظهار عبودیت ایدرگه کیردک ایکا نینی بیان ایتکان جمله حکمییه ادر (۳) کشیلرک شوندا این گوزل صورتده دوام ایتکان اشارندن بوشانوب، نمازغه کلوچیه کلرینک اهمیت و حکمت لرنی تمام بومشاقلق ابله بیان ایدب بتون وجودنی چمرداته رق روحنی اوزینه جلب ایتکان نصیحت مقدرسه در. (۴) معانی ادبییه و حکمییه لرنی افاده ایدمکیله برابر، بتون کشیلره اللهنک بر اولدیغنی هم عبادت ایسه آنچق بر اللهنک رضالقی ایچونگنه اولورغه تیوش ایکاننی بیان ایدرک «اخوت عمومییه» فلاگی آستینه طوبیلانورغه کونند، بیش کره کشیلرنی دعوت ایتمکدرکه، طاک آطدیقره کوکلر صاف اولوب اویقودن قالقلدیغنی کبی، اللهنک عظمتنی وانچق برگنه اولدیغنی تبلیغ ایدر. توش زمانلرنک بتون کشیلراشدن بوشا- نوب یال ایتهرگه طوبیلانشدیقلری زماننی قاچرمه یه رق، کمنده وحدانیته دعوت ایدر. اشلردن بوشانوب بیمه ک اچمه یه کلدیقلری زمانده، هم بتون شواغلدن بوشانوب دماغک (مینک) و وجودک راحت ایدر زماننک اڭ صوڭ مینک اشلامه سینه، سرمایه ایدیلوب ویرلان صورت معنوییه ده «وحدانیته دعوت» در. ایمدی کشیلرنی وحدانیت دائره سینه دعوت، اخوت عمومییه گه دعوت در. اویله ایسه اذان هرکونک بیش کره کشیلرنی اخوت عمومییه گه دعوت ایتکان، بر دعوت جلیله در

ایشته شونک ایچونده «دین اسلام» اوزینک دین فطری و شرع

عمومی او اوب بتون کشیلارنی اخوت عمومیه گه دعوت ایتدیکی،
روح و مسلکته مطابقی و مناسب اولغان «اذان محمدیه» نی میدانه
قویمشدر.

قامت

قامت ایسه: ۱) خلقلرنی مسجده طویلاب کیتردیککن
صوکره نه ایچون دعوت ایتلیککارنی اعلان ایتمکدر. (۲۰) ظاهر عضو ار
مسجده او اوبن فکرار و کوکل ار چیتده اولغان کسه ارک کوکلارنی
غفلت او یقوسندن او یغاتب جناب ذات کبری اغه حضور قلب ایله توجه
گه تحریرض در. گویا که مؤذن افندی: «ای جماعت! بن سزی
دعوت ایدوب کیتردم، زیرا سرگه چیکسر نعمت اراحسان ایدن وهر
شیدن بیوک و الوغ اولان جناب حقدر، اظهار عبودیت قیلورغه مستحق
اولنان ذات انجیق اولدر، اول ذات کبر یا عنک بزاره حلقنی تبلیغ
ایتکان ایلچیسى محمد ع. م. در، او یله ایسه عبادته آشغکز، خلاص
اولورسز، ایشته اول عبادت ایتمه ککره وقت کلوب بیتدی ایندی،
هایدی عبادته تورکز، ها! صاقنکز، اول عبادتکز منعم حقیقی اولان
جناب حقلک عظمت و کبریاسینه تدلل و انقیاد ایچون اولسرن، دیب
سزاره اگا هله ندرهم» دیب خلقغه ننبیه ایده در.

مؤذن افندیکنک «حی علی الصلوة» دیدیکی وقتنک امامک هم قو
ملک اورنلرندن تورب نمازغه حاضر لانواری حی علی الصلوة (آشغکز
نمازغه) قول بلیغ سنه امثال ایله بالعمل نمازه آشغره ق حاضر
لنمکدر. «قد قامت الصلوة» دیکان سوزنی ایتدیکنده خلقلرک تکبیر
تحریمه ایتوب نمازه شروع ایدولاری مؤذن افندیکنک اعلاننی
تصدیق ایدرک اجابت ایتمکدر. . . . .

تنبیه

اذان و قامت كڭ يوقارىك سويلانمىش حكمت و فلسفه ارينى بىلكا
 چىن كشىلر كڭ كوڭلى تفتيش ايدى باشلار. تفتيش ايدى، ايدى كوڭل
 ارينه بويىله چه سؤال ار كلور: عيد نماز لرنده نه ايچون اذان مشروع
 اوامه مش؟ حال بوكه عيد نماز لرنى جمعيت كبرى اولوب هر طرفىن
 يىلشديقدن اذانغه بيكره كده احتياج واردر. كسوف و خسوف نماز لرنى
 هم جنازه نماز نده اذان او قىلمايور بونلر كڭ سببى نه در؟ ها! دها
 بر عجب وار!! بالاغه اسم قوشلديغى زمانده اذان و قامت او قىليور
 لىكن بو وقت ده ايتلىكان اذان و قامت كڭ هيچمه مناسبتى يوق كىيدىر.
 كشىلرنى شواعل دنيا ويه سندن آيروب عبادته دعوت ايتىكان كلمه
 جليله ارنى بو اورنك ذكر ايتو، كلمه مقدسه ار كڭ شاعنى استهزاء و مسقل
 ايتو كىيدىر. زيرا بومجلسه چاقىرلغان كىسه لىر - بزم اوفسا طرفلرنى
 بهبهى مايى آشارغه يىلار، عبادته دگل . . . دخيك بومجلسه ده
 على الصلوه دىيب ايتوچلىك كڭ برده و جهسى يوقىدر، چونكه بونلر كڭ
 معناسى «نمازغه آشغوب كلگىز» دىمكىدر. حال بوكه مجلسه كى كىسه لىر
 بهبهى ماييده، بلىش آشارغه چاقىرلغانلر. اويله ايسه بو اورنده
 على الصلوه دىيب ايتوچلىك ظاهر گه قاراغانده كشىلرنى آلهب
 دعوت ايتومنزلىده اولادر. ينه بو مقامده «قد قامت الصلوه» (نماز
 حاضر بولدى ايندى) دىيب ايتوچلىك كڭ ده مناسبتى يوق كىيدىر.
 چونكه آشقه چاقىرلغان كشىلر گه «مونه نماز حاضر بولدى ايندى» دىيب
 اعلان قىلوچلى عقللى كىسه لىر كڭ اشى دگل در، ينه ده حاضر اوامىغان
 نمازنى «حاضر بولدى ايندى» دىبه خلقغه اعلان ايتوچلىك بر اعلان
 كاذب كىيدىر. اويله ايسه بالاغه اسم قوشلديغى زمانك اذان و قامت

اوقلونك فلسفه سی نی؟ ناسبتی نی؟ کبی سوال ار . . .
ایمدی بوسوال لری حل ایدرهك حکمت و فلسفه لرنی بیان اید
هك دین علماء سینك وظیفه سیدر. البته، بوسوال ار کوچکدر، کوچك
سوال ار ایله اوغراشمی واققلدر. لیکن، خالقمز شوشنداین کوچك
سوال لرنیده حل قیلوچلقده عجز درجه سنده اولدیغندن ملتنی بونداین
کوچکگانه وهملردنك قوتقارمی بورچدر. ایشته بو خصوصه اولان
«وهم» لرنی حل قیله سی کلکان کشی بورساله ملك جنازه نمازی هم عید
وکسوفی خصوصنده یازلغان فلسفه لرنی اوقوب کورسون. ان شاءالله
قناعت انورلك جواب ار بولورار.

نمازك عمومى صورتده فلسفه سی:

- (۱) نماز، تاریخ آدمین شامیه قدری ادبی طرزده اولان
تعظیم علامتلرنی هم خشوع و خضوع کیفیت لرنی شامل اولوب جناب
حقك تربیه وانعامی برابرینه اظهار عبودیت ایتودر.
- (۲) نمازك ایچنده اوقلغان حمد و ثنا، قرائت و دعوالر حیثیتندن
ملاحظه ایداسه، طاقت بشریه چه تضرع و نیاز ایدلب؛ بالوارب
جناب حضرت الله گه تماما حضور قلب ایله عروجدر.
- (۳) کوکلده گی و سوسه لرنی، معانی وهمیه و خیالیه لرنی دفع
ایذب اچ پوشو، جان تارغولرنی یبارب خوف و دهشت لردن امین
ارلورغه بك زور سبب اولدیغی پسیخیالوگیه عالملرینك، «وهم» غلبه
ایتکان کسنه اره نمازله توصیه ایتولرندن مفهومدر. رسول الله

افندمزك حزن و فزع زمانلرنده نمازله امر ایتوی شاید شوشی وجه ایچون اولسه کیرهك. بوگیا « استعینوا بالصبر و الصلوة آه » قول کر یمندهده اشاره یوق دگلدر.

(۴) حفظ صحت قاعده لری جهتندن باقلدیقده غایه مفید صورته اولان گمناستیقده، لکن گمنازییه ارده گی کبی فقط ریاضیه جسمانیه دن گنه عبارت دگلدر، بلکه جسمانی، روحانی، ادبی فلسفی طرزنده در. هیئت و ترتیباتی ملاحظه ایدلسه بویله اولدیغی اوزاوزندن ظاهر در.

(۵) نماز، کشیلرنی مشقت چیگارگه و آغراقلره صبر ایدرگه تمرین ایتده در. بو ایسه فیلاسوف لرنك توصیه و نصیحت ایتدیکی بر حقیقت در.

(۶) نماز، کشیلر آرسنده اولان تکبرلك و غرورلق صفتلرنی بتروب تواضلقعه اوگره ته در، زیرا نمازك هر بر هیئت لری شوکا خدمت ایتده در، بویرینه طایانوب تکبرلنوب یوریگان کمنسه لرنی تزلاندروب اولطورته در، کیملرینك بر پارچه سینه بر نرسه تیسه یوق ایتوب یوریگان مغرورلرك بورنینی قره، بیملرنی بوکده، تزلاندربه ویوزنی ایبلایگنه سجده گه قویده، سوگره تزلاندربکنه التحیات گه اولطورته، بتون دین قاونداشلرنی بر کوردرب همه سینه سلام ایتدرته صفلرده توردیقه یارلی و فقیر کمنسه لرك قرنه اولطورته، نماز ایچره سنه اوقلغان دعا و ثنالر هر قایوس ایسه تکبرلك صفت لرنی توبی طامری ایله قوطارب طاشلائی دیمه یه ممکن لك درجه یه ککیتره.

(۷) نمازده جماعت ایله صف، صف اولوب تزلوب توریله، صفلره تنظیم ایدیلکده بابی فقیری، امیری ماموری، خاصی و عامی هر

قایوسی کلوب او اگردکنجه صفلانهار، حتی دین نقطه نظرندن شوکتلو سلطان عبدالحمید حضرتلری صفغه کیچچ قالب کسه عبدالرحیم کتوچینک قزنده اوتانمای غارلانمای اولطورهچقدر. اویله ایسه نماز مساوات عمومیهیی تعلیم ایده در.

(۸) نماز جماعت ایله اداء قیلندیقه بتون جماعت، بر امامک اشاره سینه اییارب اتفاقله حرکت ایده، امامک تکبیری ایله بتون خلق بر سیکوندده تکبیر ایده رک نمازه شروع ایده، هم بر رکندن ایکنچی رکنگه کوچه، امامک سلامی ایله بتون خلق نمازدن بوشانه اویله ایسه نماز، مسلمانلرنی اتفاقله حرکت ایله رگه اوگرته، شولایوق امیرار، پادشاهلر بایلر فئیرار هر قایوسی بر کوکلمک اولارهق معا مله ده اولنوارنی تعلیم ایده. پادشاهلر ورئیسلر هر قایوسی دین نقطه نظرندن حقوقده بر اولوب پادشاهلر اوزارینک من جهة تا بع ومن جهة متبوع اولورنی ملاحظه ایله تابعیت وظیفه سنی اجرا ایتدرب حقانیتده رعیه نلک دلالتینه ده انقیاد ایله رگه تعلیم ایده در. نتا ککه خلفاء راشدین حضرتلرینک ترجمه^۶ حاللرندن آکلاشلدیغنه کوره نمازک بونداین تربیه^۶ مقدسه سیله متاثر اولدیقلرینه دلالت ایتدر، دها طوغریسی نمازک حکمت و فلسفه لرنی بلوب ادا قیلدیقلرنی آکلاسه در.

(۹) ینه نماز جماعت ایله اداء ایلدک ککشیلرنی قویاشقه چغارب تنفس آلدروغه، یاخشی هوالرده گیزمه یه واستراحت ایتمه یه ده باعث اولوب حفظ صحت جهتندن فائده لر تولید ایده .

(۱۰) نماز بتون مسلمانلری بری بریله طانشوغه و یارده ملاشوگه بک زور خدمت ایده در. زیرا جمله خلق کوندک بیش کوه (فرصت

اولدیقده) طویلانشوب برامام آرتنده ییلىشقاچدن بربرسینک حاللرنی
صورشوب بلشوب محتاجلرک یومشلرنی اوتارکه وبربریله الفت اید
شورگه باعث اولاجغنده هیچ ش—بهه یوقدر.

(۱۱) اوغلر و کچوکلر، عالمر و نادانلر، کامل تربیه لیلر و ناقص
تربیه لیلر برگه طویلانشوب برسی ایکنچیسینک یاننده ادب و وقار
و الفت ایله اظهار عبودیت ابتدیکلرندن بری ایکنچیسندن عبرت
آلوب تربیه حاصل ایتمه یه بک زور بر وسیله در.

(۱۲) ملت اسلامیه نی وقت ضرورته برگه طویلانمه یه تهرین در.
(۱۳) الفت و محبت، شفقت و مرحمت ایدش—مه یه باعث اولوب
بتون دین قارنداشلره رحمت و تبریکلر ایتوب سلامت و امنیت اوزره
حمایه رحمانیه ده اوانولرنی جناب حقندن رجاء ایدیله رک اتمام ایدلدیکنه
قاراغانده «اخوت عمومیه» گه بک زور مقدمه در.

(۱۴) نماز پاکلک اوزره اداء ایدلدیکندن مسلمانلرنی تن لرنده
وکیملرنده و اورنلرنده پاکلک اوزره اولونمه یه مجبور ایتده در. بوا یسه
حفظ صحت قوانینی جهتنن بیوک اهمیتنی حائز در. (*)

نماز هیئت لری

پاک اورنده، پاک کیممه، پاک تنده، پاک ک و گلده
اولارق تمام اخلاصله قبله یه یونالوب، عالم جسمانیتندن

(*) **تنبیه:** نماز، حرکت و سکنتانی جهتنن دعاچوق حکمت و صلاحتارنی شا
ملدر: جمله ن برسی نمازک بررکتی «الله» لفظنی تشکیل ایتمکدر مثلا «الله اکبر»
ده قول کوتارب نمازغه شروع ایله فیایده تورو (۱) الف روشنی، رکوع (ل) لام
هیئتنی، نومه (ل) صورتنی، سجده (۵) اشاره نی، گویا که نمازک بتون هیئتنی
الله امری والله وضعی ایله ترکیب ایدلدیکنه اشاره ورده ایدده در.

کوٹلنی آلوب، حضور قلب ایله جناب حقغه توجه ایده رک «الله اکبر» جملهٔ جلیله سیله نمازغه باشلانیده در.

الله اکبر جمله سیله باشلانو: جناب حق هر نرسه دن بیوک والوغدر. شونک ایچون، هر نرسه دن واز کیچدم، ذات کبریاء سنه توجه قیلدم دیمکدر.

قولنی یوغاری کوتارو: شواغل دنیاوییه دن، قطع مناسبت ایتدیکنی کوسترب اشغال دنیاوییه دن قولمنی آلدیم، کوتردم دیمکدر.
قول باغلاو: جناب حقاقتی حضورینه کلوب اوزگنی باغلاب ظاهر ا و باطنا آنک رضالغنه تسلیم ایدلونی بالفعل اظهار ایتدیکندر. نتا ککه تسلیمیت مقامنده بیوکلر حضورنده قول کوشر لوب، یا که یکی یانغه سوزوب تیکگنه وقار ایله توریله در.

ایاق اوزره تورو: جناب ذوالجلال حضرتلرینک حضورنده تمام تسلیمیت اوزره بوی صونوب بتون قوه حساسه اری وقوهٔ فکریه لر یله آکاغنه ویرلهرک تضرع و نیاز ایتمکدر.

سبحانک او قو: جناب حقاقتی شائنه لایق تسبیح و تقدیس ایتمکله برابر احتیاجنی بیان ایده رگه اظهار عبودیتله استفتاح ایتمکدر.

اعوذ او قو: نماز او قوچی بو وقتده جناب حقاقتی حضورنده قیام ایده رک ذات عظمتنه توجه ایتمکده در، او یله ایسه بومقامده شیطاننی ذکر قیلو مقام تلذذده قاذوراتنی ذکر قیلماق قبیلندن اولوب کورنه در، لیکن، بومقامده کوکلر شواغل دنیاوییه گه میل قیاب، ذات عظمت الله گه توجه دن یراق توشوب نفس اماره نک و سوسه سینه اییارب کیتمه سون ایچون احترازاً ذکر ایدیلنه در، بو ایسه ضرردن صاقلانوغه تنبیه در.

بسم الله نى اوقو: جناب حقاڭ ياردمينه يابشوب، مونه بو عبادتمنى سىڭى رضاغىڭ اىچون سىڭ اسمىڭ ايله گنه باشلايم ديمكىدر.

سورە ۶ فاتحه اوقو: سورە ۶ فاتحه نىڭ فىلسەفى مەناسىدىن ظاھىرى، شونىڭ اىچون قىسقىچە غەنى مەناسىنى يازم: «باركىڭ ماقتاۋ، بارچە عالمى تەربىيەلاب كىمالاتە ايرىشدرۇچى، بىناتە و بافاعالە مەھمەتلى اولۇچى، جىزائە و قىمنى مىلكلاۋچى، اللە تەئالى گە گەنەدر. يارب! سىڭا گە قىلغى ايدەمىز، سىڭىگە ياردەم استايمىز. بىزلىرنى طوغرى يولغا كۆندىر، شونچىلاين داتلىرىڭ يولايىنە كە آچىغىڭە اوچىرامىنچە مەھمەتلىقلىقنى آداشماينچە فقط نەمەت حەقانىت و ھەدايتە نائىل اوامىشلىرىدى» ديمكىدر (بۇر سالىھىنى اوقۇچىلىرى، سورە ۶ فاتحه نىڭ تەفسىرىنى تەفصىل ايله ملاحظە ايتسەلىرى، چوق اسرار و ھكىمەتلىرى بۇلاچىقلىرىنى اومىد ايدەم).

آمىن: «يارب! يالوارومنى قىبول قىل!» ديمكىدر. دعائە و تضرەدىن عبارت اولان سورە ۶ فاتحه صوگىرە «يارب! قىبول قىل» دىيىپ اولزىلىپ اىنەلىمك نە قىدرى مەقامە موافىق و مەطابىقى ايدىكى بىيانە بىلە حاجەت بۇقۇر.

سورە ۶ فاتحه يە آيت ياكە سورە قوشوب اوقو: نماز اوقۇچى سورە ۶ فاتحه اوقۇ ايله اللە تەئالى گە يالوارىپ سەئادەتە اولونە چىغىنى رىجائە ايتىشى، ھەم بۇ يالوارومنى قىبول ايتسە نە دىيىپ مەنىنى افادە ايتىپ «آمىن» كەلمەسىلە اىنەلىمىشى. شىئى قىرآندىن بۇر سورە ياكە آيت قوشوب اوقۇچىلىق، مەسلىنىڭ دعائە سەئادەت، دىرىنە دوا و نىيازىنە خىرىت ايله وعد ايتىلو، كىلام اللە اولان قىرآن كرىمگە تەمسىك ايله گەنە اولونە چىغىنە اشارەتدر. سورە ۶ فاتحه بىتون قىرآن كرىمدە سۇيىلانە چىك امورىنى اجمالىا شامىل اولدىغىنىدىن قىرآننىڭ قايۇگنە

بیرندن او قلسه ده سوره فاتحه ده مذکور اولان اموره مناسبت و ملا-
یمت کسب ایده چکی موققلر عندنده کونشدن بیله ظاهر در . . .

رکوع قیلو: نماز او قوچی اوزینک تلا گنی سویلاب، مرادینه
دائر وعده، استشفاسینه دوا، دعاسینه اجابت، فقط منعم حقیقینک انعام
واحسانی سایه سنه گنه او اونه چغنی دوشونوب، اوزینک عاجز بنه او
لدیغنی حالا و قالا اعتراف ایده رک لسانا کمال تعظیم ایله «الله اکبر»
دیب حالا تمام محبوبیتله باش ایمکدر. رکوعه حینک عظمه الله که تسلیمیتله
تعظیم اولدیغنی کبی لساناده جناب حقغه تسبیح و تقدیس (سبحان ربی
العظیم) ایدیله در. رکوعه، رکوع ای دوچینک، نوع تکبرک قالدیغنه
کوره، کمال قدسیت و عظمت نی جناب حقغه تخصیص ایده رک (العظیم)
کامه سیله مشروع ایداشی مقامه تمام مناسب و حاله مطابقدر.

سمع الله لمن حمده ایتلو: بنه، که میمالک و توبانچمالک ایله
قیلغان دعاء و تضرعی، عظمت و کبریائیک نهاییه سنه اولان جناب
حقتی قبول ایده چکینه اعتماد ایده رک سمع الله لمن حمده «الله تعالی او
زینه حمد و ثنا ایتکننی قبول ایده» دیب کوکلنی قرار اندر دیغنی بیان
ایتمکدر.

امامک «سمع الله لمن حمده» دیب ایتوی جناب حقتی حمد
و ثنا، دعاء و تضرع ارنی قبول ایتونی خبر و یرمکیه ر. قومک «ربنا مالک
الحمد» دیب امامک سمع الله لمن حمده دیکان سوزینه قارشیلاروی
هم دعاء و تضرع ارنی، حمد و ثنا ارنی جناب حقتی قبول ایتوینه بر آغزدن
بتون جماعتک اظهار تشکر ایتوندن عبارت در.

«سمع الله لمن حمده» دیکان قولک رکوعه دن کوتار ادیکی زمانده ایتلوینک
مناسبتی: تکبیر تحریمه ایله جناب حقغه توجه ایدیله، قیام ایله بوی صونلوب

لسانا تضرع و نیاز ایدیله، رکوع ایله اظهار تذلّل ایدوب عظمت و کبریائی جناب حقغه غنه تخصیص ایدیله، او یله ایشه، دعاء و تضرع، حمد، ثنا، تسبیح و تقدیسک کوبرهگی سجده یه قدری کاملانله، شونلک ایچونک بوقتده تفئلاً «سمع الله لمن حمده» دیب اخبار ایدیلوی مقتضی حاله مطابق و اعمال صلوتلک انتظامنه تمام تاممنه منطبقدر.

سجده: جناب حقک بندارینه احسان قیلش چیکسز نعمت اری برابرینه حقیله شکرانه قیلورغه بیچاره بندلک قوتندن کلاچکی یو- قلیغندن، «یارب! سنک بیوکلمکککه صیینوب، رضاالقننی تلاب، مونه بتون وجودم ایچره سنک، الکشریف و الک قدرلی اولان یوزمنی ییره قویب رحمتکنی اومید ایدرم» دیو صوکلک درجه اظهار تذلّل ایتمکدر. حالت سجده ده بندده تکبر لککلک اثری قالمه دیغندن «سبحان ربی الاعلی» دیکان جمله مقصدله ایله تسبیح و تقدیس ایتلکک، «الاعلی» کلمه سیله مشروع ایدامشدر.

انتقال: تسبیح اید، چیلرک تسبیحندن، تقدیس ایدو- چیلرک تقدیسندن، تعظیم اید، چیلرک تعظیمندن؛ تنزیه اید، چیلرک تنزیهندن جناب حقک بیوک و مستغنی اولدیغنی بیان ایچون سجده آرهرارنده هم نمازک باشقه هیئت لری آرهرارنده، «الله اکبر» جمله مقصدله سیله انتقال ایدیلهدر. سجده ده وقتده صور ظاهریه ایله جناب حقنی کمال تعظیم ایتلکیک کی تل ایله ده «یارب! سن فوقیلرک فوقنده و عالیلرک علوند، اولان جناب اعلی، سن سن» دیکان معنائی افاده قیلغان (سبحان ربی الاعلی) جمله جلیله سیله تسبیح ایدیلهدر.

تکرر سجده حکمتی: بنده اظهار تذلّل کمال عزم وجدیتله اولدیغنی افاده در. ۲) جناب ربی الاعلی گه اظهار تذلّلن باشنی

کوتارسی کلمه گانچلکنی تمثیل در. (۳) تجلی عظمت الله فی یوکللوگه کسب قوت ایندرو ایچون نفسنی استراحت ایتدرمکدر. اگرده سجده برکره گنه قیلنسه بو حکمتلر تحقیق ایتمز ایدی، هم سجده بک اوزن اولوب حفظ صحت جهندن ضرر ایده تولد ایدر ایدی.

تکرر رکعت: اظهار عبودیتی تکرر ایدمهک ایچوندر.

تشهد: التحیات او قورغه او طرو، تمام توبانچلک ایله جناب حقغه ایتلگن مناجت دن سوگره حوائج بشریه و مقتضیات انسانیه اولان مصالح جسمانیه گه یونالوب باشقه او امر ربانیه گه امتثال ایتمهک ایچون استعداد کسب ایتمه یه تلاب تمام توبانچلک ایله تزنی چوکوب اعتدال ایتمکدر. التحیات او قو، روحانی حیثیتدن جناب حقغه توجه ده ایلند یقندن سوگره عام جسمانیته توجه و میل قیلوب کیتدیکی زمانده آنک الوغلفنی بلگرتکان کلمه مقدسه ایله تسبیح و تقدیس ایدر نعمت بی نهایت لرنی تذکر ایدره رک تشکر ایتمکدر. تشهد و صلوة ایتو، بوند این هدایت و صراط مستقیم ده اولنومزه رسول الله افندمز واسطه اولدیغنه گواهلتی و یروپ، رحمت ار او قوب، تبریکلر ایتمکدر. جانلرینی فداء ایتوب، حقانیت و هدایت محضه فی میدان قویغان صحابه و اهل ارنیده خاطرگه توشرب رحمت ار او قوب تشکر ایتمکدر. اوشانداق ابراهیم عه م «وحدانیت» طوونی قوروب بو حقیقت مقدسه یه توصیه ایدره رک فدائی صورته بئل جهد و وجود قیلوب «اخوت عمومیه» مسلکنی تنظیم ایتدیکی ایچون تشکرا آثا رحمت ار او قله و تبریکلر ایدیله در.

ابراهیم علیه السلامک ملتنی، مصلح اعظم اولان محمد صلی الله علیه وسلمک امتی اولان بتون دین قاراند اشله، الله تعالی نلک حفظ

وهمایه سنی صوراب، چیکسز رحمت ار احسان ایده چکنی نیاز ایدوب، دوام اوزره خیریت وسعادتده اولوچلقلرنی تلاب «السلام علیکم ورحمة الله» دیب نمازدن بوشانیلوب کشیلرگه یاخشیلتی وسعادت تلاگان کویگه آره لرینه کروب کیدوگه تعلیمدر. اویله ایسه نمازنی حقيله ادا قیلغان کمنه هیچده کشیلرگه یاوزلق قیلورغه کوکلی طارطمسقه تیوشدر. حسد، حيله، تجسس، غیبت، ظلم، جور وجفا کبی سعادتکه منافی اولان صفت اردن یراق اولوب، دائما انسانلره سعادت ویاخشیلتی تلاگان بر انسان قارنداشی اولوی لازم اولوب کله در. (ان الصلوة تنهى عن الفحشاء والمنکر). دیمک نمازک روحی بلنوب حقيله اداء قیلنسه، نماز انسانلر ایچروسینه شفقت، مرحمت، ایفت، محبت، اخوت میدانه کیتره چک عبادت مقدسه در. یر یوزنده گی انسانلر ایچروسینه میدانه کیتره چک اخوت عمومیه نلک بیوک بر ترا کیدر. لکن تاسفی که نمازک روحنی وحکمتنی بلوب اداء ایتکان مسلمانلر بیک آزدر، عمومی مسلمانلر آتابابادن قالغان بر عادت ایتبکنه قیلر، شونک ایچونده نمازنی ساتوب، ریالنوب قورصاقلرینه آلات ایتوبکنه یورته ار، بتون بوزقلقنی لایمایی صورتده قیلر ار (طوغریغنه کلسون) گویا که ان الصلوة تنهى عن الفحشاء والمنکر قول کریمنه مخالفت ایدونی موینلرینه بر بورچ ایتوب آلمشدر...

(حسبنا الله ونعم الوکیل).

مونه شونک ایچونده مسلمانلر هر بر عبادتک حکمت و فلسفه سنی آکلارغه تیوشدر، آکلامغانلر، آکلارغه طرشورغه بورچلیدر. «دین اسلام» ده اولان هر احکام شرعیه مز حکیملر وفیلاسوفلر عاجز قالورلق روشده حکمت و فلسفه لرنی شامل اولاتر و بده بزلرک آندن

بی خبر اولومز حقیقه غارالکدر. «مثلهم کمثل الحمار یحمل اسفارا»-
تثیلنه شائمز طوغری کلدیکن بک زور اویاتدر. بوغارلک
وحالندن قوتلمق وچتمق هر مسلمانه بورپدر. . . . والله اعوفی.

هرکونده نمازک بیش اولوی

دین اسلام تا اولکنده - ۲ ساعت ظرفنده بیش وقت نماز فرض
ایتمشدر. بیش وقت اولدیغی، اول وقت لر برنچه علامت لر ایله
تعیین ایلدیکی، قرآن کریم ایله ثابت در. (*)

رسول الله افندمز یوزملک ارچه صحابه لر حضورنده بیش وقت
نمازی تون کون آنلر ایله برابر بالعمل تعلیم ایتمشدر (**).

(*) سوره نساء (۱۰۴) ان الصلوة كانت علی المؤمنین کتابا موقو ا. سوره بقره
(۲۳۸) حافظوا علی الصلوات والصلوة الوسطی آ. سوره اسرا (۷۸) اتم الصلوة
لیدلک الشمس الی غسق الیل وقرآن الفجر سوره روم (۱۷) فبجآن الله حین تمسون
وحین تصبحون (۱۸) وله الحمد فی السموات والارض وعشیا وحین تطهرون سوره
هود (۱۱۴) واقم الصلوة طرفی النهار وزلفا من اللیل. سوره ق (۳۹) فاصبر علی ما
یقولون وسیح بحمد ربک قبل طالع الشمس وقبل الغروب. سوره طه (۱۳۰) فاصبر علی
ما یقولون وسیح بحمد ربک قبل طلوع الشمس وقبل غروبها آیت شریفه لر نی طو
پلاب ملاحظه فیلنسه نمازک بیش اولوب بعض علامت لر ایله تعیین ایدیله رک تاو
لککه بولندیکی مفوهدر.

(**) پیغمبر مزک نمازی تعلیم خصوصنده اولان امرارنی هم بیش اولارق تعلیم
اینانننی بله سی کلکان اذنیلمر صحیح بخاری ومسام، سنن ابی داود، نسائی وباشقه حدیث
کتابلرینه مراجعت ایتسونار.

بوايسه قطعيدر. فقط نه ايچون نماز بيش اولاروق فرض ايدامش؟ ونه ايچون صره سيله بروقتده او قوب بتررگه بيورامغان؟ ونه ايچون بيش اولوبده بووقت مخصوصلرغه تعيين ايتلگان؟ ديگان سؤال لر خاطره كلور؛ بر اوڭايدن او قلب بتلوبك كنه قويلسه دها قولاي اولور ايدى كيك وسوسه ارده كاماي قالماز. اوشانداق، بو قدرى بك كوب نماز او قوجيلىق بك كوب وقتنى آلادر، كوب اشلردن قالدره دركبي وهملر خلق آره سنده يورمكده در. ايشته شونك ايچونده توبانده بو سؤال لره جواب مقامنده ايضاحاتده اولونه م.

نماز لرك وقت مخصوصلرغه تعيين ايدلوى:

(*) عالم جسمانينده بيش حالات وار: (۱) مرتبه^۶ ظهور وحدوت، مثلا حيوانات و نباتاتك عالم مشاهدويه ظهورى كى، بوڭا «سن نشو و نما» دينلور. (۲) مرتبه^۶ وقوف مثلا ارکان عضويه نك كمالاته ايرشرك آرتمايده و كه ميميده بر حاله رك طورش، بوڭا عربچه «سن شاب» ديب ايتله در. (۳) مرتبه^۶ كهولت، عالم حيوانات و نباتاتك نقصانلق حس ايدله باشلانمش وقت، بوڭا «سن كهولت» ديب ايتله در. (۴) مرتبه^۶ شيخوخه، نقصانات ظاهريره لر ميدانه كلوب فنايه يقين اولان درجه، بوڭا «سن شيخوخه» ديب اسم ويرله در. (۵) مرتبه^۶ محويت، بقيه آثارك هو اولوب فقط تاريخلر ده غنه سو يلانميه ياقينلاشديغى درجه سى در.

(*) نمازك وقتلرغه بوانو حقه ده اجرا ايدلان بو ارقاتك علامتلى ظاهر اولان ييرگا قاراب سويلانمشدر قطاب شمال و قطب جنوب جهتلى خاطرگه آنوب باشقه جهتدن ملاحظه قىلسه كنده حكمتلى يوق دكل در.

ایمدی بو بیش حالات، عالم جسمانیت ایچروسنده، سلسله نباتات و حیواناتده بالمشاهد میدانه کلمکدهدر. مثلا عالم حیوانات جمله سندن اولان آدم بالاسی، اولایاقتی دنیایه کلوب نشورنما حالنده اولا، سوگره کمالاته ایرشه باشلاب تمام کشیلک حالته ایرشه، بر آزدن یاشلک دوری اوتب آقرنلابقنه قارطلقه طارقیله، قارطایب اجل طبیعینه یاقنلاشه، وقت اجلنده مضمحل اولوب کیده، اوله، فقط جزئیچه بر زمان اردهغنه آثار محسوسه اری قالا، سوگره انسانیتکه خدمت ایتمش ایسه فقط تاریخ صحیفه ارندهگنه معنوی آثاری ونامی قالا.

ایمدی قویاش اوزینلک حرکت ظاهریه سیله منکور بیش حال ارنی هر کونک انسان ارک خاطرینه توشوره: مثلا طاک بلینه باشلاب قویاش طوغانغه قدری اولان وقت، انسانلک عالم مشاهدیه کلدیکنی خاطرلاتدره. قویلشک یواش، یواش، افقن کوتارلب نصف نهاره یاقنلاشمه سی، یاش اوسمر اولوب یکت لیکگه ایرشوب واردیقی حالمی تدکر ایتره. نصف نهار دائره سنه ایرشوی، انسانلک کمالاته ایرشدیکنی خاطره کیتره. دائره نصف نهاردن افقغه طابه اینشی کشیلرک یاشلک زمانلردن کچوب قارطلقه یاقنلاشوب وارشلرنی تشخیص ایله. افقغه توشوب نورینه مانعلر کروب ضعیفلانوب اکل نهایته باطوب کیدیشی، کشیلرک قوتلری بتوب، غیرت اری سونوب اولوب کیدیشینی تمثیل ایله. قویاش کوزدن غاڈب اولوب آثارلریده اوزا قلامای بوغالوب کیدیشی، انسانلرک عالم مشاهدن کیدب، بر آزغه آثارلری قالدیه سوگره هو اولوب فقط تاریخلردهغنه اسمینلک قالاچغنی تخطر ایترهدر.

مادام که قویاش، مذکور نقطه آورده اولدیغی وقت، بومیه بیش کره، مذکور بیش حال لرنی خاطره کیتیره یور، ایمدی بو بیش دور لرده انسانلر، ظاهری و باطنی، حسی و معنوی، جسمانی و روحانی نعمت لری ایله مستغرق اولونه لر. ایشته بو نعمت غیر متناهیه لرنی احسان ایدن جناب رب العالمین گه اظهار عبودیت ایتمک ایچون کوننده بیش وقت نماز مذکور بیش وقت آورده ادا ایتلمه یه امر ایدلمشدر. (والله یعلم وانتم لا تعلمون).

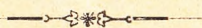
بیش نمازک مذکور بیش وقت لرغه تعیین ایدلشینک بره بره وجه لری

ایرته نمازک (*) وقت مشروعه ده تعیین ایدلوی: تون زمانند قویاش بیرک ایکنچی طرفنده ظاهرده بزم آستمزده اولاروق، بیرک وقویاشک قوه جاذبه لری هر ایکسیده بر طرفن اولدیغندن بتون حیواناته اویقو کلوب استراحت ایتدیریلدر. بو ایسه وجودک بسلانمه سینه بیوک بر نعمت درینه اویقو زمانلرنده انواع حشراتن و تونلرده تسلطنی اظهار ایدمک حیوانلردن حفظ و حمایه ایدمک و بوکا چاره لر بولورغه الهام و هدایت ایدمک دخیده بیوک نعمت در. مذکور نعمت لر هم جسمانیه هم روحانیه در، ایندی نعمت لر برابرینه عقلاشکر قیلماق واجب اولدیغندن بو نعمت لر برابرینه اویقودن قالقلد یغی (تورلدیغی) کبی تشکر لازمدر. اول تشکرده، نعمت جسمانیه و روحانیه برابرینه اولغاچدن هم جسمانی هم روحانی اولورغه کیرهک.

مونه شونڭ اېچون دە بو وقت دە جسمانى وروحانى تشكردن عبارت اولان ايرته نمازى اوقيله در. ۲) ايرته ايلان اويقودن تورغاچدن هيچ بىر حركتسىز نيسز آشامق ضرر ايدىر، شونڭ اېچون حفظ صحت قاعده لرينه قاراغانده بىر آز حركتلار بىمك گه اوتورلورغه توصيه قىلنهدر. اويله ايسه ايرته نمازى قوانين حفظ صحتك مقتضاسى ديمكدر. ۳) ينه ايرته نمازنى اوقور اېچون كونس طوغمزدن بورن اويقودن قاقورغه مېبور اولونهدر. دائىما صباح نماز ينه قالقان كىمسه يه ايرتن تورمق عادت اولوب كىته در. بوكشى كىچىن ايرته رك بروقت معين ده يوقلاب ايرتن قالمه يه عادت ايتهدر. ايمدى كىچىن بىر وقت معين ده يوقلاب طاكڭ ايله ايرته تورغان كشى حفظ صحت جهتندن چوق فائده لره نائل اولاقهدر. اوزن عمرلى اولوب ياشايان كشىلر كڭ كوبره گى كون طوغمزدن بورن اويقوارندن قاقورغه عادت ايتكان كىمسه ار اولديغى ترجمهء حاللارندن بيان ايدامكده در. كىچه لرى بك اوزاق اولطرب توننى كونگه وكوننى تونگه ايلاندروب معيشت ايدن افزايلر كڭ كوبس يىنڭ عصبى، اولدقلىرى اعتراف ايدامكده در... بناء عليه صباح نمازنى وقتنده اداء قىلىق انسانكڭ صحت ايله عمر كىچىرشى اېچون چوق فائده لره بخش ايتمكده در. ۴) ينه ايرته نمازى تون بوينچه بىر اوڭايدىنغنه يوقلاب حركتسىز قالقان اعضالرى حركتلاندرك، هر اعضاده قانلار كڭ حركتنى معتدل بىر حالاته كىترمك، تون بوينچه حركت وائلرندن توقف ايدىر وىرگان حواس ظاهر يه هم حواس باطنيه لرى بىرى آخريه كىسب مناسبت ايتدرك اېچون مشروع ايدالگان رياضات جسمانيه وروحانيه در.

اولی نمازی (*) اولی نمازی وقتندە قیاش، دائره نصف نهارده اوانوب قدرت کیمیاییه وحکمیەنک تاثیرى، نوامیس طبیعیەده مشاهە ایندرو رالک حیثیتنچە ظاهر اولادر، عوام عضویە شعاعات شمسیەدن استفادە ایدە رالک مادی ومعنوی نعمت لرلە تماییلە احسان ایدلمکددر. ایدمی انسانلر، اوزارینی ایلە نوب آانغان بتون ایبرارک بونداین نوامیس کونیە ایچروسندەر قایوسینک بالانتظام نوامیس ربانیەگە تابع اولاروق چیکسز نعمت لر ایلە منعم اولدیقلرنی فکرلەب کمال حیرتلە جناب حقغە اظهار عبودیت و اظهار عجز ایدەر گە بورچلیلردر. ایشتە بو اظهار عبودیت اولی نمازیدر.

(۲) ایرتەدن اولی وقتندە قدری اشغال جسمانیەده اولنغان قوۋ جسمانیەلرک یالقوب و آروب استراحت ایدەر بر زمانیدر. بالخاصە بر تورلی گنە اشە اولوب، اوتربقنە، یا که آیاقە قالقبقنە یا که بوکرایوبکنە اشلاکان کسەلرک بعض اعضالرینک حرکتسز قانوی بیلگیلیدر. میلردە دائماً بر اشە وبر روشە گنە حرکتک اولدیغندن یورلب کیتەدر. اویلە ایسە بو زماندە ریاضت جسمانیە و روحانیەگە محتاج اولنددر. ایشتە شونک ایچونک بو وقتندە اولی نمازی فرض ایدلمشدر.

(* اولی دیمک، اولدن یاکی اولدن محرف اولوی احتمالدر اولگی نماز دیمکدر.

ایکندی نمازی (* ۱) ظاهراً کورننشدە قویاشنڭ نوری کەمب،
توبان طابا توشوب واروی، کشیلرڭ عمرارینڭ کیچوب وارشین
تنیبه ایتکان نعمت ادبیه ونصیحت کونیهدر. اوشانداق انسانلرڭ
کون اوزنچه قویاشنڭ حکمی وکیهیاوی خدمت ارنندن مادی ومعنوی
صورتده استفادەده اولنوب، نوامس طبیعیەده کسب وحرکتده
اولنوب بپرده سلطنت اجرا ایدولاری بیوک زور نعمتدر. ایمی
بو نعمت ابر برابرینه تشکر لازمدر. ایشته اول تشکرده نمازدر.
مونه شونڭ ایچونده بوزمانده ایکندی نمازی مشروع ایدلمشدر.
بو وقتده انسانلرڭ قوه جسمانیه و حیوانیه اری جهتندن قاراغانده بر
آز مشقت وشغل زمانی اولغانغه جناب حق قرآن کریمده
اعتناء بشاءنه قیلهرق «حافظوا علی الصلوات والصلوة الوسطی»
دیو ترغیب صورتده کیترمشدر. رسول الله افندمزده ترغیب وتشویق
ایتمشدر. (حدیث کتابلرینه مراجعت ایدلسون).

(۲) اولی دن ایکندیه قوری اشته اولان کشیلرڭ بو وقت ادره
اعضالاری هم میلری یال واستراحت ایتونی تلاینر. قوه جسمانیه
وروحانیه اری کسب اعتدال اوستایدنر. ایشته بوکسب اعتدال واسترا
حتی ایکندی نمازی ایفاء ایدلدر.

آخشام نمازی: ۱) قویاشنڭ کوزدن غائب اولدیغی زمان
کشیلرڭ اولب عالم برزحغه کرب هیچ یاردمسز قالاچقلرنی
آڭلاتور شعری ووداعی بر زماندر. بو ایسه شول زمانلرده حی
لایموت اولان ملجاء حقیقینڭ گنه حمایه سندن التجاء ایدلاچکنی رجاء

(*) ایکندی، ایکنجی دن مضر فدر، ایکنجی نماز دیمکدر چونکه بو نماز حدیث کتابلرینه قاراغانده

بیش وقت نماز اوقله باشلاغان چاقده ایکنجی اولارهق اوقلمشدر.

و نیاز ایدهرك اظهار تئال ایدونی مقتضیدر. بو اظهار تئال ایسه نمازدر. ایشته شونگ ایچونگ بو وقتده آخشام نمازی او قیلورغه بیورامشدر.

(۲) قویاش کوزدن غائب اولغاچدن هر بر کشیلر قدرت مصنا حنک نورندن محروم اولدیقلرندن قزلارندن، یالان اشلرندن و طشقی اشلردن بوشانوب استراحته قایتلر. بتون حیوانلر استراحته طلا لار. کوندزن مادی و معنوی نعمتلر بلهن منع اولان کشیلر دخیده کیچ ایله سکون و استراحت نعمتلر بله مشرف اولمه یه یاقینلاشه لر. بوقی زماننگ مناسب پلانلر قورولغان، کیمیاوی و حکمی اصوللر توزلکان بلمه دهانه قدری طبیعت بشره مناسب حکمتلر مصلحتلر ترتیب اید یلان بر زمانغه کیلمکده لر اوله ایسه بوقدری ترتیب و تنظیم ایدیلان نوامس کونیه، نعمت حسیه، و معنویه لری ملاحظه ایدرک خالق الکو نین اولان جناب حق حضرتلرینه جسام و روحا شکرانه قیلمق لازمدر ایشته او شکرانه ایسه بو وقتنگ اولان آخشام نمازیدر.

(۳) دائما حرکتده اولان بر ماشیننگ کینندن حرکتندن طوقطالوی پاراتلریننگ بو ظمه سینه و قرلمه سینه سبب اولدیغندن ماشینست ماشیننی یواش یواشغنه کیتروب طوقطادر. شونگ کیب ایکی آیاقلی یورمتهل اولان «انسان» اسملی ماشینده کون بوینچه حرکتده دوام ایتدیکندن بردن بره حرکتندن طوقطالوی ضرر ایدر. حفظ صحت قوانینه مخالفی در. شولایوق دائما حرکتده بولوب آریغان و آجاغان کوینچه آشارغه کرشمکده قوانین حفظ صحته مخالفدر. اوله ایسه آخشام وقتنده یوؤنوب تازه رنوب آقرونلی ایله حرکت کیدوب نمازی اداء ایتمک قوانین حفظ صحت مقتضاسندندر. سبحان من رتب الامور!!

یستو نمازی: (*) یستو وقتلرنده کیشیلر کون بوینچه تورلی نعمتلر ایله منعم اولدیقلری کبی سکونت واستراحت جهندن اولان نعمتلرده نائل اولورغه حاضرلانه لر. ینه اوز اقلاماینچه قوه حساسه لرندن آیریله چقارندن جناب حقنك حفظ وحمایه سنه کنه التجا ایدر بر زمانیدر. ایشته شونک ایچونده نعمت لره تشکر و حمایه رحمانیه التجاء ایدلرک یستو نمازی قیلنهدر.

(۲) آخشام دن صوڭ افطار (آشاو) زمانیدر. آشاب بتلا یکی کبی اویقویه طالمق حفظ صحت جهندن ضرلیدر. شونک ایچون ایکی ساعت قدری وقت کیدچروب تازه نوب بیقانونب بدناور و حا حرکتده اولونب تنگه هم چانغه نشاط و یروب یوقلامق حفظ صحت مقتضاسندنر. اویله ایسه یستو نمازی شرعمن امر ایتمگنده بیله، قوانین حفظ صحت امر ایته دیملر.

تنبیه

بعض برکمنه لر «کوننده بیش وقت نماز او قو بیك کوب اشدن محروم ایته در. چونکه بیش وقت نمازغه بیش کره طهارت آلوب یوونوب یورمک لازمدر. مسلمانلرک آرتده قالوبنه سببه نماز ایله ماطاشوب وقتلرینی بوشقه کیدچرولرندنر» دیب اعتراض ایدلر. هم یاشارمنک ایچروسینه مونی بر آغو

(*) ترکهجه تلمرده یستو یا که بییغ یازله شاید هر ایکسیده، «یاستیق» دیگان سوز اواسه کیرهک، یعنی یاستقغه یاتاور زمانده اولغانه کوره «یاستیق» دیب اسم ویرگان اولورغه یرهک.

منزلدە ايتىپ چاچمە كېچى اولالار. مۇنە شۇنىڭ ايچۇندە بو خصوصە
 بىر تىببە يازەم:

بىش وقت نمازلىرىڭ ھەرقايسى اش قائىدىسى، كىبىكە مانع
 بولماسلىق ھېتىتچە مشروع ايدىلىشىدۇ. مىنلا، ايرتە ايلە اويقۇدن
 قانقۇدىغى كېيى بېيقانمق وتازارنىق امر عادىدۇر. عادتكە قارا
 غاندا فقط آياق يۇمى قىدرىس آرتقۇر. بو ايسە فن جەھتتىن
 چوق مصلحتلىرىنى افادە ايتىدىكىدىن مۇنىڭ ايچۇن بىش مىنوت
 آرتق وقت صرف ايتىۋوزىڭنىڭ منفعەت مصلحتىنى كوزەتۋ ايچۇندۇر.
 حكمت، مصلحت ايچۇن صرف ايدىلان وقت ھېچ بىر كىسەنە قاشىدە
 اسرافىن سانالمايدۇر. ايرتە نمازنى اوقۇ ايسە بىش مىنوتلىق
 بىر اشدۇر.

ينە ايرتە نمازى وقتىنى اسراف ايتمايدۇر. بىلكم وقتدە اقتصاد
 قىلورغە اوڭرەتەدۇر. چۈنكى ايرتە نماز وقتىدە تورغان كىشى نە
 قىدرى وقتىدىن استفادە قىلۇب كىسب واشتغالنىدە دوام ايتەدۇر!!
 دىخىدە ايرتە نماز وقتىدە قالىغان كىشى، نوامىس طىببە ايلە بىر ابر
 جريان طىببە دە اولارقى حفظصحت قۇوانىنە رعايە ايتىكان اولادۇر
 اولى نمازى ايسە بتون اشچىلىرىنىڭ استراحتە طوقتا دىقلىرى
 وآشارغە حاضرلاند كىلىرى زماندۇر. آش آشامق ايچۇن يۇنۇب
 تازەرنىق، حفظصحت جەھتتىن قاراغاندا امر ضرورىدۇر.

ايمىدى مۇنىڭ سوڭىدە وجودنى جسمانى وروھانى رىياصتە قۇبىدە
 بىش مىنوتدە دورت ركعت اولى نمازىنى اوقۇ چىلىق وقتىنى اسرا
 فى اولاچق؟ ايكىدى ايلە آشام نمازلىرى ايسە كىشىلىرىڭ كوزدە
 لك شغىللىرىدىن طوقطاب استراحت ايدىرگە ھم آشارغە حاضرلاندۇر

زمانلر بیدر. کون بوینچه تورلی هوا وانواع میقروبلر ایچر و سنده بو طالبوب یوریکان کشیلرک تمیزلانوب تازهرنوب آش یانینه کلوارلی حفظ صحت قاعده لرننددر. بو اوسه «دین اسلام» نقطه نظرندن طهارت دیمکدر.

کشیلر، غالباً آخشام نمازندن سوکوره ییمه ک ییه لر، مونک صوکنک استراحت، او یقوغه حاضرلانه لر. ایمدی یوقلامزدن بورن بیت، کوز لرینی یوب آغز بورنلر نی طازارتوب تنلرینه جانلرینه برنشاط و یروب او یقوغه طالع قوانین حفظ صحت اوزره حرکت ایتمکدر. ایمدی، صحت البدن و الروحانی حفظ و حمایه ایچون قویلغان نظام مقدسکه رعایه ایلرک ۵-۱۰ مینوت صرف ایدلگان وقتنی اسراف دیمک نه قدری حقسرتق و باربارلق ایکنشی سوبلرگه بیله حاجت یوقدر. قصه سی: مجموع بیش وقت نماز ایچون بر ساعت قدری وقت صرف ایدیله در.

بو صرف ایدیلان ساعتده قوانین حفظ صحتی رعایه ایدر ایچون صرف ایدیله در. هر بر مینوتده کشیلر نی اشلرندن قالدرما سلق و قتلدر.

بلکه بو زمانلر قوانین اقتصادی نی رعایه ایده رگه تمرین، تعلیم حیثیتینچه مشر و عدلر. نوامس طبیعیه ایله حرکت ایتمه یه باعثدر. کشیلرک وقتلرینی اقتصاد اوزره اشغال جسمانییه تقسیم ایتمشدر. بناء علیه «نماز وقتنی کیچره» دیگان سوز اوزی وقتنی بوشقه کیچرودر.

جمعه نمازی:

جمعه نمازنده باشقه نماز ارده غی اولان فلسفه اردن ماعدا دها۔
چوق حکمتلر واردر۔ جمله دن بعضلر نی ذکر ایدم:

(۱) بتون شهر خلقی هفته ده برکوه طویلانوب برسی ایکنچسپله
معارفه ایدیشمکدر۔

(۲) فقیرلر، بایلر، امیرلر، مأمورلر هر قایوسی بر بیرگه
جیولاشوب هیئت اجتماعیة اسلامیه نك احوالندن خبردار اوانوب چاره
سینه باقمغه باعثدر۔

(۳) هفته آراسنده حادث اولمش واقعلر خصوصنده هیئت
اسلامیه نك تنبوه اولنمقی دره۔ مثلاً هیئت اسلامیه نك اخلاق،
ادب جهتلرنسن...

(۴) دین قارنداشلر ببت الله ده طویلانشوب اخوة دینییه نی
تجدید ایتمکدر۔

(۵) هفته آراسنده واقع اولان حوادث خصوصنده یا که
اولونه چق واقع حقنده هم عدمیتله سعادت دنیاویه و اخر اویه که
باعث اولوردای امرلر خصوصنده خطبه لرسویلانوب تربیه ادبیه
ودینییه ویرمکدر۔ بوندن باشقه هیئت اجتماعیه جهتنن دها
چوق حکمتلری واردر...

بناءً علیه: خطیب افتدیلرک سعادت دنیاویه و اخر اویه دن
خبردار، تربیه ملیه یدمقتدر، آچی فکرلی، متنور، حقیقتپور،
جدی بر مصلح اولولری لازم ایدیکی میدانده در۔

خطبه *

خطبه: دنياعه و آخرتکه کيرک اشلرني آڭلاتوب احوال زماننڭ مساعده سنيچه ملت اسلاميه نڭ حالني توزه تورگه و آلغه بياررگه اونده گان نصيحت مليه در. بناء عليه: خطبه ملت اسلاميه ايچروسينه کرگان خرافات و ترهاتدن عبارت اولان عادت جاهليه لرني بتررگه خدمت ايتسون، بتون مسلمانلرني مکارم اخلاق ايله متصف اولورغه اوگره تسون، بتون ملت اسلاميه نڭ سعادتک اولوی مطلق اسبابينه مباشرت قیلوايله گنه اولاچه غی بیان ایدلوب آنڭ اسبابی اوگره تسون، ملتزم نی فقیرلکدن چغاررغه چاره لر کورگاز لسون، دین اسلام نقطه نظرندن فقیرلکده قالوچیلق بیک مکروه اولوب فقیرلک عالم اسلامنی محو اینه چکنی بیک آچق کورگاز لسون، اهل اسلام نڭ بای اولوب باشقهاره یاردم ایتنه تورغان ولی نعمت اولورغه تیوشلگی قرآن کریم باشندن آخرینه قدری تکلیف ایتدیکنی ملت اسلاميه نڭ یورا کینه قات قات سڭدر لسون، ملت اسلاميه، ماللری، قاللری حاللری، ايله کشیلرک حالنی توزه توب انسانیتکه بیوک خدمتار ایدر ایچون کیلگان بر ملت نجیبه اولدیغنی آڭلاتوب اول یولده حرکتده اولنولرینه قزدر لسون، دنیاده هم آخرتده سعادتلی اولور ایچون علم - تجارت - صناعت امر ضروری اولوب بونلرک ایڭک باشی علوم، معارف

(* خطبه بورنی زمانلردن قالمشدر پیغمبر ایچروسنده شعیب هم خطیب الانبیا دیب مشهور در. جاهلیت زماننده عربلر ایچنده هم شایع اولمشدر. بالخاصه پیغمبرم صلی الله عم نڭ بشتی یاقنلا - شدیقی زمانلرده مودهده اولوب بیوک حادثه لر باچاررعه یاردامی اولمشدر. دین اسلامده خطبه نی عبادتدن حساب ایدمشدر.

اولدىغىنى ملتىڭ يوراگىنە اورنلاشدراسون، قرآن كرىم هر يرئە بواسباب سعادتكە اوندەدىكىنى بتون ملت بالالارنىڭ قولاقلىرىنە آلقە ايتوب طاغلسون، قوۋە علويە وسغلىەلىرى انسانلرڭ اوزلرئە مسخر ايدوچلگى. مطلقا علوم ومعارف سايەسندەگنە اولدىغىنى هم قرآن كرىم بويىلە افادە ايتىدىكىنى مسلمانلرڭ قانلرئە آرەلاشدراسون، مقاصد عالیه وسعادت انسانىە كە ايرشەك ايچون آغرلقلرە صبر ايدوب اجتهاد صرف ايدو ايلە اولايچغىنى بىك آچق آڭلاتلسون، نادانلىق، يالقاوتلىق، ايرنچە كلك، اشسزلك، كسبسز تقديرگە يابساربقنە معطل تورمقلق «دين اسلام» نقطەءنظرئەنن ايلق قبىح سانالغان مكرهه اشلردن ايكانىنى بيان ايتوب حركت وكسبە تشويقى ايدلسون، ملت اسلامىەنى اتفاق، اتحاد اوزرە بولورغە اونداب «يدالله مع الجماعة» قاعدهء مقسسەسى بويىنچە ياشامق دين اسلامڭ روحى اولدىغى وبوروح اسلام اوزرەگنە ياشاسە حقيقت اسلامىە محافظە ايدىلەچكى بىك مقسس صورتە بىلگرتلسون. . . . .

حاصل الكلام: خطبە، خلقنىڭ دنيا و آخرت كيراكلىرىنى آڭلاتوب، حاللرئىنى اصلاح ايدوب، مادى و معنوى صورتە فكرلرئىنى آچوب يوراكلرگە سعادت روحى ويررلك «نصيحت مليه» اولسون. هفتەدە بر ككره طوپلانشقان دين قرنداشار آڭلاب استفادە ايدرلك «درس عمومى» اولسون. . . . .

ایسکی وقتارده هم حاضرگی وقتدهده مسجدارده سویلانمکده
اولان خطبه‌لر خصوصنده بر ایکی سوز:

بزم مسجدلرمزده خطبه مجموعه‌لرنن قاراب او قولغان
خطبه‌لرک نظمى اوزى مقصود لئاته ديب تلى ايدامکده در. ياکه
يادغه آلنوبک ۳۰ - ۴۰ يىلر بويىچه او قولغان خطبه‌لرک لفظى
اوزى مقصود لئاته ديب طکلانيله در. بو تلى ايسه بيک زور
خطادر. زيرا خطبه دن مقصود: کويله ب کويله ب او قولغان نظم
عربى دکلر، بلکه ملت اسلاميه گه دنيا و آخرتده کيره کلى
اشلرينى آکلتمقدر. اويله ايسه مقصد: معنادر. لفظ چه يناوى
دکلر. مونه شولای اولغاچدن ملالر بر خطبه نى يادغه آلوبده
قرق يىلر بويىچه شول خطبه نى اوقوب يورولارى بيک زور
ياکلشقدر. ملت اسلاميه نى چرتودر. وقتنى اسراف ايتودر.
بو خصوصه بونداى ملالر قوملرى قاشند و قتلرينى اسراف
ايتدیکلرى ايچون مسؤلردر. الله قاشند، کوبدن مسؤلردر.
شونک ايچونک بونداى ملالر قوملرنن بخيلک اوتنورگه
بورچايدرلر.

ينه خطبه ده اوزن ديياجه لر اوقوب ماطاشمق اصلانسته رسول الله دن
دکلر. شولايوق صحابه لرنى خطبه ده ذکر قيلو بدعت در. هم
خصوصيله اسملريله ذکر قيلوب برسون تارتبه باشقه لرينى
اوتب قويمق مناسب دکلر. بلکه صحابه لر عموميتله مدح
و ثنايه مستحقلردر. (چونکه آنلرک هر قايسى «دين اسلام»
ايچون اوزلرينى فدا ايتدیلر،) بعض ملالر مز صحابه لرنى

خاھلاب مدھ قىلايم دىكان بولوب ھىيانە مرتكب اولار. مثلا
 حضرت عمرنى مدھ مقامندە «قاتل الكفار» ياكە «قاتل الكفرة»
 - كافرلارنى اوتتورۇچى - دىب مدھ ايتەك بولار. عجب! قان
 آغزۇچىلىق، جان قىوچىلىق ممدوح اشمىدر؟ حضرت عمر اھل كتابە
 ايتك شىقت، مرحمت ايلە معاملە ايتكان اميرالمؤمنين دكامىدر؟
 مصردن كىلكان بر «مسيحى» اوغلىنى حضرت عمر كڭ ۋاياننى
 گوبىرناطورى اولان عمرو بن العاص حضرتلارنىڭ اوغلىدىن قصاص
 آلدوغان ذات دكلمى؟ يورسلىم دە اھل كتابە تورلى حقوقلر
 بخش ايدوب آنلارنىڭ حالنى اصلاح قىلغان بر صحابى دكلمى؟
 اويلە ايسە حضرت عمرنى مدھ قىلەم دىب «قاتل الكفار» دىب
 باغزۇچىلىق مدھ دكل بلكە آنى خورلاودر. آڭا افترادر.
 مسقل ايتودر.....

اويلە ايسە بونداين صحابى جليل گە آنداين ذم وافتراذن
 صاقلانورغە تيوشدر. مدھ قىلەسى كىلسە تارىخ يازب بترە
 آلماسلىق صفت مدھىلەرى چوقدر، ايشتە شونلارنى ذكر ايتەلمىدر.
 يىنە خطبەلردە افتراقغە يول آچا تورغان زىيادە جملەلر كىترودىن
 صاقلانورغە تيوشدر. مثلا: «القتيلين المقتولين المظلومين»
 دىب افتراقغە انتقامغە (اختلالگە) اوندەلو ايچون كرتلكان
 سوزلر ھماندەمى منبرلارمزدە سويلانەچك؟؟؟

دھا طوغرىسى بوندايون جملەلارنى خطبەلەكلردن چغارغە
 تيوشدر. ياكە آنداين خطبەلەكلارنى بالكل آرخبىلرگە طوپلارغە
 تيوشدر. المطهرين من القدم الى الراس... كىبى بدعت اولان
 مدھلر، اعتقاد اسلامە منافى اولان شھادت ايلە مسلمانلارنىڭ

باشلیرینی قانغرتمزغه تیوشدر. الدنیا جیقه و طالبها کلب -
 الدنیا لیس لهاقرار - مسکین ابن آدم ای مسکین - ثیابه کفن
 و مرکبه جنازه و فراشه تراب طرزند، اولان جمله اری سویلابک
 مسلمانلرنی کسب و اجتهاد لرندن طییلورغه، بیر یوزنده ایکی
 فقیر کسه لر دن اولوب باشقه ملت لریک قاپوچیسی، کوچری، خدمتچیسی،
 کتوچیسی اولوب خور ذلیل قالورغه بلکه کیت کیده دین اسلام دن
 چغوب کیلرگه باعث اولان جمله اری چوقدن خطبه لر دن چغاررغه
 تیوشدر. چونکه بونداین سوزار اسلامکی روحینه بیک زور
 ضرر در. اسلامکی کیله چک کونارینه بیک زور خیانتدر. شکرار
 اولسون بو کوننگه قدری خطبه عربجه سویلاندیکندن عمومیتله
 روسیه مسلمانلری عربجه تل بلما دیکلرینه کوره خطبه دن بر
 نرسه ده آکلامای اوطوره ار ایدی، شونکی ایچونده خلمزغه
 بونداین آغولی زهرلی سوزلر اول قدر تائیر ایتمه مشدر. فقط،
 «اولگاج بر قولاج بیرده یته» دیکان جمله ار عمومیه مسلمانلرکی
 قاره یرلرنی آشاب کیلدیکی خاطر دن چغارامه سون!!!

ینه یلنک ایکی کره گنه جیلشوب، طانشوب حاللیرینی بلشوب
 دنیا آخرت کیره کلی سوزار ایشوب قایتورغه جیولشغان
 عیدار مزده خطیب لمرکی «ای جماعت! بلگنر! آگاه اولگنر! مونه
 قیامت کونی اولور، یاخشیلر او جماخغه کرر، او جماخده بیرنی
 کوتارگان اوگرنی چالورلر، اوگرنی کوتارکان بالقنی صویارلر،
 اول اوگرنکی ایتنی بزگه آشاتورلر، بانق ایتندن بزاره تورلی
 بیمه کلر پشورلر» دیکان جمله ار ایله «دین اسلام» اسمندن
 خلقنی زهرلاب یبارولر بیک زور خیانتدر. ها! نیچه میلیون

يىللىر مويىننە يىرنى كوتاروب توروب قارتايوب بتكان اوگزنك
 ايتنى "مسلمانارغە آشاتوب حرمتى ايتەرگە تىلىلر؟؟؟ مسخره لك!!
 «دين اسلام» يوزينه قاره ياغوجىلىغ !!! (دين اسلام بوندان
 مسخره لكمن پا كدر) *

قسقه سى: زنديقلر طرفندن كرتولگان حكايىت وخرافتدن
 خطبه لارنى پا كلارگە تىوشدر. شخصيت يا كه انتقام آور ايچون
 كرتولگان بيك چوق جهله لرى چغاروب ارغورغە تىوشدر. تا كه
 خطبه خلقنك دنيا و آخرت كيره كلارنى خالص «دين اسلام» نقطه
 نظرندن سويلاگان بروعظدن عبارت اواسونك ملتەمرك حالنى اصلاح
 قىلورغە خدمت ايتسون. والسلام

خطبه نينداى تل ايله سويلانورگە كيره ك؟

خطبه، خلقنك دنيا و آخرت كيره كلرينه يول كورگازگان نصيحت
 مليه دن عبارت در. بناء عليه هر بيرده ياشاكان قومنك اوز تلى ايله
 سويلانورگە تىوش. مثلا عربستانك عرب تلى ايله سويلانورگە كيره ك،
 هندستانك عمومى و رسمى تل «اوردوچه» اولديغىدن خطبه اوردو
 تلى ايله اوقولورغە كيرك. اوشاندهق باشقه نينداين گنه خلق ايچروسنه
 اولسه شول قومنك تلى ايله سويلانورگە تىوشدر. مونه بزم روسيه

(* خطبه طوغرنده «دوخانونى صوبرانيه» مز بوندان «دين اسلام» يوزينه قاره ياغە تورغان
 «دين اسلام» غە افتراء اولغان خطبه لارنى سويلاپ اوتروچلقدن ملارنى تنبيه قىلورغە تىوش ايدى.

ایچروسندہ یاشاگان خلقمیز عمومیتله ترک قومی اولدیغمز دن خطبه ارمز
ترکچه سویلانورگه تیوشدر.

(فقط حمد، صلوة، تشهد عربچه اواسون).

بوخصوصده آزرهقی دلیلر بیان ایدم:

(۱) خطبه، خلقغه آڭلارغه سویلانگان نصیحت ونطقدر، هر قومگه
سویلانگان نصیحت ونطقی شول قومنگ اوز تلمندہ سویلاننده در، بس خطبه
ده نینداین قومگه سویلانلسه شول قومنگ تلی ایله اولورغه تیوشدر.

(۲) جناب حق قرآن کریمنده «وما ارسلنا من رسول الا بلسان
قومه لیبین لهم آه الایة» دیگان قول کریمیله نیندایتگه قوم ایچرو
سندہ پیغمبر کوندرسه شول قومنگ اوز تلی ایله کوندروب اوزارینگ
تلی ایله حقلقنی بیان قیلو اوڭایلی اولدیغنی بیان ایتمشدر. او ایله
ایسه جناب حقنگ کوستردیکی بو حکمت ومصلحتنه بناء ورثة الانبیاء
اولان علماءده خطبه نی هر قومنگ اوز تلمندہ سویلارگه تیوشدر.

(۳) بتون پیغمبرارک تاریخلرینه مراجعت ایتسهک هر قایوسی
نیندی قوم ایچروسندہ مبعوث اواسه شول قومنگ سویلاشکان تلملریله
نصیحت قیلورغه بیورغانلر. (واکل قوم هاد - وان من امة الاخلافیها
نذیر) بوايسه سنة الهیهدر. ایمدی پیغمبرارک وارثلری اولان مندرار
(خطبیلر) ده سنة الهیهگه اتباع ایدولری لازمدر. بس خطبه هر قومنگ
سویلاشکان تلملریله اولورغه تیوشدر.

(۴) خطبه، برقومگه اوز تلمندن باشقه تل ایله سویلانلسه مطلق
وقت اسراف ایتودن عبارت اولادر. (مثلا بزم ترک خلقینه خطبه عر-
بچه سویلانسه). زیرا خلقغه اوزلرینگ آڭلامغان تلی ایله خطبه

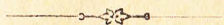
سویلانلسه ملانك بوقى كيتروب كويلهپ كويلهپ موڭايتوب اوقوينه مش
مش بوقلاب اوتوره چقلرى امر طبيعيدر. بوايسه نيچه مكلرچه
مسلمانلرڭ وقتلرينى ضايع واسراف ايتودر. عمومى پير يوزنده
اولان مسلمانلر ايچنده خطبه عربچه سويلاند يكتنن ۳۲۰ ميليون مسلمانلر
نلرڭ هر هفتهدده هيچ اواغانده يوز ميليون ساعت وقتنى اسراف
ايتديكى قوياش كى معلومدر. ايمدى يوز ميليون ساعت يل
ياصاوب حساب ايدلوب قاره اسه حيران قالمازلى دگل در!! اسراف
ايسه قطعاً حرامدر.

(۵) عربچه آكلامغان خلقغه عرب تلى ايله خطبه سويلامك
خطبه دن مقصدنى يوغالته در (*) چونكه خطبه دن مقصد معنادر.
عربچه آكلامغان خلقنك بر نرسده آكلاماي قورى طاوش طكلاپ
اوطردىغى هم اوطره چقى طبيعيدر. بناء عليه بزم تركى خلقغه
خطبه نى عربچه سويلاو خطبه نك روحنى اوترو ومقصدنى يوغالتودر
(۶) ينه خطبه، بزم تركى خلقينه عربچه سويلانلسه خلقى بر
نرسده آكلامديغى ن خطبه نى طكلاودن قايتمش بتمشدر. قورى
دعالك ايتب «آمين» ديب اوطورودن باشقه برلنتده آلاآلم ايدر.
بوايسه خلقنى نفرتلاندرودر. حال بوكه شارعمر «بشروا ولا تنفروا»
ديكان فرمان عاليلريله خلقنى نفرتلاندرودرن طيمشدر.

(*) خطبه دن مقصد معنادر. هم خطبه، هر حادثه نك اوزينه كوره سويلانور كه تيوشدر. قورى لفظ
وسجع ضاتوب اوطورومق خطبه دن خارجدر، رسول الله افندمزدن، خلفا راشدين حضرتلر ندىن صولك ميلدانه كلمش بد
عتدر. حاضر منبر ادرده سويلانكان خطبه لر سنت رسول الله «مخالفدر بلكه طوطى قوشى كيك سويلاب
عمر كچرودن عبارتدر. بوگونكى سويلانكان خطبه ايله زمان سعادتده سويلانكان خطبه لرنى موازنه
قياوب اصلاح ايدلسى كلكان حضرتلر رسول الله افندمرك ترجمه حالنى يازغان ميهر كتابارينه، خلفا
راشدن دن مائور خطبه لره مراجعت ايدلسون، حضرت على رضى الله عنه دن روايت ايتلمكده اولان «نهج البلاغه»
كتابينه كوز صاللسون.

۷) ینه جناب حق «یریدالله بکم الیسر ولایرید بکم العسر» قانونی اوزره بتون شرعی میدانہ قویمشدر. رسول الله افندمزده بوقانون ایله تبلیغ ایدهرک «یسروا ولا تعسروا» قانونی ایله اش یورترگه توصیه قیلمشدر. بناء علیه بزم ترکی خلقینه خطبه نی عربچه سویلامک قانون الهیہ گه منافیدر. رسول الله افندمزک توصیه سینہ مخالفت در، چونکہ ترکی خلقینه عربچه خطبه سویلابده آگلاولر نی تکلیفی ایتمک، آغر یوک یوکلاتودکلمیدر؟

۸) هربرقوم که آگلامغان تلی ایله سوز سویله مک عبث در (* آگلامغان تلی ایله تعلیم ایتمک ونصیحت ده اولمق بیکره که عبث در. ایمدی خطبه ده خلقلرغه کیره ک!ر نی تعلیم ونصیحت در. بناء علیه خطبه نی ترکی خلقغه عربچه سویلامک عبث در . . . . . بعض برار «خطبه مطلق عربچه سویلانورگه کیره ک چونکہ رسول الله اوزی عربچه سویلاکان هم چیت پادشاه ارغه خطنی عربچه یازغان» دییب اعتراض ایدهرار، اسکن بونلرغه جواب ویررگه بیله حاجت یوقدر، زیرا رسول الله افندمز اوزی عرب اولدیغندن خطبه نی عربچه سویله یه چه کی امر طبیعیدر. امور طبیعیه عمومیت اوزره سنت مشروعه دن حساب ایلامایدر. . . . خط باشقه، خطبه باشقه در.

(* رسول الله افندمز زیدین ثابت حضر تیرینی یهودلغتنی اوگورنورکه قوشقان (بخاری ۸ ج) او زینه کلسکان ایلچیلر قایو قبیلہ دن کلسه ز، شول قبیلہ نکه شیوه سی ایله خطاب قیلور اولغان. دیمک رسول الله افندمز اوزیده عرب اولمغان یهودیلر ایله افاده مرام ای دشور ایچون یهودچه خطاب ایدهرگه کیره ک بولد. یعنی کورستوایله «هرقوم که اوزینک تلی ایله افاده مرام قیلنورعه تبوش» دیکان قنون وضع قیلان. یهود لرک عربلر ایله قاتناشوی کوب اولغان، اما روم وفرس خلقی ایله قاتناشوی آزاوانغانه کوره روم تلندن تلمایح حاضرانه کان والا رومچه اوقتوب تلمایح حاضرلاتور ایدی. ترک خلقی ایله مناسبتی اولسه ترکچه دن ترجمان قیلور ایدی.

نكاح خطبەسى

حَقْنَدَه — استطرادى صورتى — بىرايكى سوز:

نكاح خطبەسى دە حمد، صلوة تشەھىدن سوڭ ھەر قومۇڭ اوز تىلنچە —
 اوقولورغە تىيوش. خطبە نكاحدە ايرايىلە خاتون آرەسندە معاملە انسا
 نى، وظائفى اسلامىيە، جەھننەن قاراغاندە بىرسىنىڭ ايكىنچىسى اوز زىندە نىندە اين
 حقارى وار؟ ازدواجدىن مقصدنى؟ رابطە معنويەنى؟ نىندە اي معاملە
 ايلە ياشارگە اسلام امر ايتىمش؟ كىي مەم و نلىفە لىرنى بيان قىلۇب شول
 خصوصىلدە گوزەل صورتدە سويلانگان وعظ نصيحت دن عبارت اواسون
 ها! نكاح خطبەسندە «فانكحوا ما طاب لكم من النساء مثنى وثلاث
 ورباع» قول كرىمنى اوقوب ايرنى ياشاندىن اوچ دورت خاتون آلور
 غە قوتورتقان مقامندە ايتۇب استعمال ايداماسكە تىيوش. تعدد زوجات
 خصوصىندە جواز و اباحت نى بيان ايچون سوق ايدىلگان آيتنىڭ، بو
 نداين مقامدە يعنى زوجىن كە محبت صوراب ايكسىنىڭ طاطواق ايلە
 طر و ايرىنە دعاء قىلۇب نصيحت قىلۇر بىردە، اوقولۇى خطىبىنىڭ نادان
 لغىدىن كىلگان بىراش دن باشقە برشى ء توكل در.

فقط بنم بو سوزمەن مذكور آيتنى ھىچ قايدە اوقورغە يىارا
 ماى دىب آڭلاشاماسون، بن آلاى دىمىم، بلكە ھەر قول مقىسى مقا—
 مندە استعمال ايدىلورگە كىرەك دىب ايتەم. نكاح، مقام تىلندىر،
 اير ايلە خاتون آراسندە لىت و مناسبت آرتدىر لىق سوزلر سويلا
 نمك بو مجلسنىڭ مقتضاسىدىن در. ھم نطقلىرىدە (خطبە اردە) كىترانگان
 شواھدىك مقامە مناسب، و مقتضى حالە مطابق اولوارى قوانىن بلاغت

مقتضاسندن در. بئء عليه مقامه مناسب آيات واحاديث او قلو رغه تيوش ايكانيني بلورگه كيرهك ايدى ديم.

خطبه آراسنده استفسار جائز مي؟ خطبه، خلقه دنيا و آخرت كيره كلرينى آكلاتوب سعادتكه كوند رر ايچون مشروع ايداگان نصيحتدر، اويله ايسه خطيب افنديك خطبه آره سنده خلقه مراجعت ايدى قومنگده خطبه آراسنده آگلى آلمغان بعض بر مسئلهده ادب دائره سنده گنه خطيبدن استفسار قيلوى درست بواسه كيرهك. مونه بو خصوصده رسول الله افندمنك خطبهسى آره ارنده اولان سنتنى بيان قيلم:

(١) پيغمبر مز جمعه كون جمعهده خطبه سويلاگان آراده «سليك الغطفاني» مسجدكه كيلوب كرگان، پيغمبر مز «نماز او قوغان ايدكمى؟» ديمش. سليك «يوق» ديد يكدن پيغمبر مز «ايكى ركعت نماز اوقى!» ديگان (سنن ابى داود). سنن نسائى روايتينه قاراغانده «قائى! اوقى نماز!» ديگان.

(٢) رسول الله افندمز حجة الوداعده عرفهده بطن وادىده يوز مئتن آرتغرهق صحابه اير حضورنده سويلاگان خطبه عموميده سنده صحابه اير دن «سز بنم حقه صورا امش او اورسز، نه ديورسز؟» ديب استفسار ايمش. صحابه اير: «البته بز گواهمز، سين حقلقنى اير شردك» ديب جواب بيرگانلر. (حديث تمام اوزهرينه صحيح مسلم و سنن ابى داودده در دم باشقه حديث كتابلرنده مذكوردر)

(٣) جناب پيغمبر مز خطبه سويلاگانده منبرنده اوزينك ياننده حضرت فاطمه نك اوغلى حسن رضى الله او طورب توره ايكان. پيغمبر مز

بر آڻڻا، بر خلقغه، قاراب «بو او غلم سيدر. شايد جناب حق بونڻڻ
سببلى ايڪي بيوك مسلمان جماعتينى اصلاح ايدەر» ديگان.

(۴) رسول الله افندەر خطبه سنى كيسوب حضرت حسن ايله حسين
نى کوتارب منبرينه مندرگان، صوگره خطبه سنده دوام ايدوب ايڪي
بالا ايچون خطبه سنى كيسكانلگينه اعتدار مقامنده «انما اموالكم
واولادكم فتنه آه» آيتنى او قوب «بو ايڪي بالانى كورب صبر ايدە آمادم.
خطبه منى بولوب کوتارب كيتررگه مجبور بولدم» ديمشدر. (*)

(۵) رسول الله افندمز قربان عيدي كوننده قربانلى حقنه خطبه
سويلاگان وبو خطبه سى آراسنده ابوبرده حضرتلرى «يار رسول الله!
بن عيد نمازندن ئلك قربان چالدم. چونكه بوكون آشاو ايچو كونيدير،
بر آزدن كشيلىر كوب قربان چالورلرده ايت مكر وهغه قالا باشلار
ديمدە عيددن ئلك چالدم اهلهم وكورشيلرم نى آشاتدم» ديمش رسو
لمز، «سنك چالديقك ايتدر» ديب جواب بيرگان.

دخى ده: ابوبرده حضرتلرى «مينم قويمندە ياخشيرهق جنده م
واردر. چالسه م درست اولورمى؟» ديب صور اغان. پيغمبر مزده
جوازيت سكاگنه خاص ديمش. (سنن ابى داود، نسائى وباشقه ار)
(۶) رسول الله افندمز جمعه خطبه سى او قغانده بر «بدوى» (صحرا
وى كشى) تورب «اي الله نڻڻ رسولى! ماللر هلاك اولدى، ايو جماعت
لرى آچقى بزم ايچون اللهغه دعا قيل» ديگان رسول الله افندمز
دعا قيلغان. ايكنچى جمعه ده شول بدوى يا كه باشقه سى «يار رسول الله!
يورطلر ويران اولدى، ماللر غرق اولدى بزم ايچون دعاء قيل»

(*) سنن ابى داود باب الامام يقطع الخطبة للامر. سنن نسائى باب نزول الامام

دیگان رسول الله افندمز دعاء قیلغان . . . (صحیح بخاری ج ۱ - الاستسقاء فی الخطبة یوم الجمعة)

۷) حضرت عمر جمعه خطبه سی سویلاگان زمانده مهاجرلار دن بر بیوک ذات مسجد، کلوب کرگانونی کورب صوڭغه قالوندن آچولانوب «بو نینداین ساعت ایندی» دیگان، اول صحابی جلیلده «اهلمه قایتیه آلما دم آدان ایشتمده طهارتلاندم کلدم» دیمش حضرت عمر، بوسوزینه قارشى ئە! ئەلی طهارت ایله گنه کلنك منی؟ حال بوکه رسول الله افند مزك غسل قوینوب کلورگه قوشدیغنی بىك گوزل بلیورسك بیت» دیمش. (صحیح بخاری ج ۱) دها بونلك کبی حدیث لار چوقدر . . . . .

ایشته بوحدیثلرگه حقیقت کوزیله قارالوب ملاحظه قیلنسه جمعه وعید خطبه لری هم حجده اولان خطبه لار آرسنده خطیب افندیلر نك قومگه مراجعت ایدوی، قومنك امامدن خطبه آراسنده استفسار قیلونك درستلگی اڭلاشیلادر.

فقط، رسول الله افندمزك «اذا قلت لصاحبك يوم الجمعة انصت والامام یخطب فقل لغوت» دیگان حدیثی موجبچه خطبه سویلانگانده کشیلر سکوت ایدوب طاوشلانماینچه غنه طڭلاب توررغه تیوش در. ملتك حقیقه فائده سی ایچون خطبه ملیه سویلاندىگی زمان بتون جما عتلك ادب دائره سنده طڭلاب اوتروچلغی جمعیتنك آدابندندر. «تیک تور! شاولامه!» کبی سوزلر ایله شاولاشوب اوتورمق ادبکسه منافى در. فقط ملتك مصلحتی ایچون اولان اشلرده استفسار قیلو بوڭسا کرمایدر. حتی استفسار قیلوهم جواب بیررسنت رسول الله ایله ثابت اولدیغی یوقاریده بیان ایدامش دلیللر ایله مثبتدر.

اما علماء اسلام نڭ «ايكى خطبه ايكى ركعت نماز اورنينه قائمدر»
 ديگان سوزلرى خطبه گه اهميت بيرلسون ايچون مبالغة ايتولگان-
 سوزلر بولسه كيرهك. يوقسه «نمازده سويلاشو حرام اولديغى كى
 خطبه آراسنده سويلاشو حرام» ديگان معنائى آڭلاتور ايچون-
 سويلانگان اولماسه كيرهك

اگرده بومعنائى افاده قيلور ايچون سويلامش اولسه ارسنت
 رسول الله غه مخالفت ايتمش اولارى، بلكه رسواهنى حرام اشكه
 مرتكب اولدى ديب ايتوچيلكلرى لازم بولا. هم خطبه لرى آراسنده
 محاوره ايدشكان خلفاء راشدين نڭ سنت ارينده مخالفت لرى لازم
 اولادر. ايمدى سنت رسول الله غه مخالفت، رسول الله نى تنقيص ايتو
 كى تاءسغلى حاللره مرتكب اولغان سوز البته مردوددر. بناءعليه:
 بوسوزلريده مردوددر. ملت اسلاميه عندنده دليل يالغز كتاب الله
 ايله سنت رسول الله نڭ اثناء خطبه ده مراجعت واستفسار ايتو
 سنت رسول الله ايله ثابت، بس اثناء خطبه ده استفسار ايديلوب خطبه
 نڭ فلسفه سى بلنوب سويلانورگه وقت كيلمشدر.

جامع رموزلر، بلهم ثلله نيلرده گنه بهيلانوب تورر زمان دگل
 در. والسلام

عيد نماز لرى: «دين اسلام» ده يلنده ايكى عيد نمازى مشروع
 در: برسى: روزه عيدى در. رمضان آينده روزه بتكان صوڭشوال
 آيينك برنچى كونده اوقولادر. ايكنچى سى قربان عيدى در. ذوالحجه
 آيينك اونچى كونده اوقولا.

عيد نماز لرى نڭ فلسفه سى جمعه نمازنده اولان فلسفه لركيبيدر.
 بتون شهر هم تيره ياقلرده اولان مسلمانلرنى يلنده ايكى مرتبه

طوپلاب آره ارئنه طانشلق پيدا ايتدیرمکدر. بیرلی خلقنک اوزینک سویلاشکان تلی ایله خطبه سویلاب دنیا و آخرت کیره کلی اشلر حقتک اوگت نصیحت قیلماقدیر. یلنک واقع اولغان یا که اولاچقی مسئله لر خصو صنک طانشدروب فکرلره تنبیه ویرمکدر. بتون مسلمانلر ایچروسنک عموم قارنداشلک روحنی تجدید ایتمکدر هم رابطه معنویهنی تأیید ایتمکدر.

عید فطر، نیچون برنچی شوالده تعیین ایدلسگان؟ مجرم یا که باشقه برر آیده تعیین ایدلسگان؟ سوء الینسه جواب اوله رق دیورز که: رمضان آینده روزه توتولوب، مواد جسمانیله لر تعدیل ایدلوب، روحانی قوه لرگه قوه کسب ایدلمش بر وقت در. بایلر، امیرلر، پادشاهلر هم باشقدلر هم منسی روزه توتوب آج تورهرق آچلقنک آچیغسنی بلوب آچلر یالانغاچلرنک حاللرینی دوشنورلک حیثیتچه کوکللری یومشاغان زماندر. یعنی معنوی جهتندن قاراغانده دائره ملیه ده اولونان مسلمانلرنک برسی ایکنچی سنه مناسبت کسب ایندیکی بر حالتدر. ایشته شونک ایچوند بو زمانه تورلی صنف ده اولغان مسلمانلرنک بر آریه طویلانوب یاردملا شورگه مصالح ملیه نی کوزه تورگه دائر نصیحتلر سویلاب اخوه عمومیه نی تأییدکه چالشمق عین حکمت، عین حقیقت در.

صدقه فطر حکمتی: روزنک تائیریله ادبلانوب حکمت و فلسفه سنی بالفعل میدانه کتورمیه مسارعت ایتمکدر. عیددن اول ویرلووی فقیر و مسکینلرنک کوکللری شاد اولوب عیدکه چغولارینه سبب بولسون ایچون در.

عیدکە غسەل قیلوب پاکلک ایله کیلو حکمتی: وظائی انسانیه،

آداب هیئت اجتماعیه نی رعایه قیلو ایچوندەر.

عید نمازی ایکی رکعت گنە اولوی: عموم خلقه یگ گللک

ایچوندەر، چونکە عیدکە عموم شهر خلقی جیواشقان، قارتی، یاشی، بیوگی، کوچگی، کوچلیسی، کوچسزی، اشلیسی، اشسزی بارده کیلیگان بولادر، شولای بولغاچ بولارنلک ایچر وسنه معنور اوامایه لائق اولانلریک چوقدر، هم عید خطبه سی ایچوندک بایطاق وقت کیرهک بناء علیه خلقه ییگ گیل بولسون ایچوندە ایکی رکعت گنە مشروع اولمشدر.

عیدلارده اذان او قلامو: عیدنلک کر نی هم وقتی مسلمانلر قاشنده

بیلاگی بولغانغه یا ئادان اعلان قیلورغه (یعنی اذان نی او قورغه) حاجت یوقدر.

عید نمازینە بتون شهر خلقی طویلانه چی اولدیغندن مسجید منارهنه منوب اذان او قوبقنه ایشتدرلک دکلدر. شونلک ایچون عید نمازلرینده اذان مشروع بولاممشدر.

قربان عیدنە اولان فلسفه ار کوبسی عید فطر وحج مسئلە لرنە منکور اولان فلسفه ار کبیدر. (حج فصلینە مراجعت ایداسون) برنە فقط بعض برلرینگنە ذکر ایدەم.

تکبیر تشریق ایتو: بتون مسلمانلر عید نمازینە وارغان

چاقد هم تشریق کونلرنە فرض نمازلر صوکنە «الله اکبر الله اکبر لا اله الا الله والله اکبر الله اکبر والله الحمد» دیوب تمام تعظیم ایله ندا ایدەرکە: بتون دنیا مسلمانلری ایچر وسندن انتخاب ربانی ایله انتخاب ایدیلهرک دنیانلک هر طرفدن طویلا

نشوب عرفه ده اثبات وجود ایدب معارفه ایدیشوب امور ملیه،
شئون اسلامیه خصوصند اجراء افکارده اولدیقلری زمانه بتون کره
ارض دهغی مسلمانلرده آنلرنک صدالرینه قوشولوب معنا آنلر
ایله بر کوکله اولدیقلرینی افاده ایتمکدر. ایکنچی عبارة ایله
ایتنکند، رابطه معنویه نی تحکیم ایدرک «اخوة طووی» آستند جیو-
لشدیغی کونلرده بتون مسلمانلر شادلی اظهار ایدب قول چابوب اوررا
قچقرو منزلنده در...

تکبیر تشریق ایتو: ۲. بتون ییر یوزنلگی مسلمانلر «توحید»
علمی کوتارب «الله بردر هر شی دن بیوکر» دیب بتون ییر
یوزینه ندا ایتمکدر. بوندا ایتو «گویا که معبود بالحق اولان جناب
حق بردر، هر نرسه دن بیوکر، هر مدح ثنا آگا خاصدر،
ایشته شونک ایچون شغلرمنی براقوب آگا اظهار تامل ایلمز
سزده بر الله غه غنه عبادت ایکنر!» دیب «توحید طووی» آستینه
جیولورغه اوند، مکر. توحید طووی آستینه طوپلانمیه اوند، مک
مسالمه عمومیه، اخوة انسانیه ده دعوة ایتمکدر. بناء علیه
تکبیر تشریق ده بتون دنیا خلقنی اخوة عمومیه فائده سینه دعوة
ایدوب مسالمه عمومیه ثمره لرینی تناول ایدرگه اوند، مدکر.

قربان چالمق: الله تعهنگ قوناقلرینی حرمتلهو، قوناق ایدوب
حجدهگی وکلاء ربانیهنگ شادلغنه برگه لشب قاتناشب برگه لشب شادلانمی
ایچون شرعمر تعینلاگان کشیلرگه هر یلک بر قوی یاکه
صارق، کجه چالوتیوش در. اویله ایسه بالغ اولدیقن صوگ آلمش
یل عمر ایتنک کشی آلمش قوی چالوب فقیر و مسکینه یاردم ایتدر
که بورچلیدر، دیمک قربان چالو، فقیر و مسکینلرنک حاللرینی

تأمین ایئرگه یول کورساتوب هر یلده آز دیگانده دورتر صوم قدری اعانه ایتدیرتمک دیمکدر.

بتون بیر یوزننگی اوچ یوز یکرمی میلیون مسلمانن قرقدن بری قربان چالسه هر یلک سیکز میلیون قربان اولدیغندن اوتوز ایکی میلیون صوم آقچه بولادر. . . . .

اگرده ترتیب ونظام قویلوب اداء قیلونسه بو مبلغ ایله هر یلک بر اونیورسیتیت، بر نیچه دارالمعلمین، بر نیچه هنر مکتبی میدانه کیتروبو فقیر مسکینلرک علم و معارف کسب ایلب طبقه عاییده اولنولرینه خدمت ایدر ایلی. لکن دینمزک روحنی بلگانلر آزدر. . . . .

صلوة الکسوف (*): قویاش توتولغانک او قولاتورغان نمازغه

(* کسوف (قویاش توتلو) برامر عایدیر. بیر ایله قویاشک آراسینه آی کرویده قویاشنک نورین جزئی بر زمانلرده اشقهب تورمقدن عبارتدر. مونک بولای اونوی امر بدیهی هم حسینر. هم رسول الله افندمرک اوغلی ابراهیم رضی انک اولسکن کوننده قویاش توتولغان ایلی بعض صحابه اروز آرهلرینده «رسولمزک اوغل اولگانلگی ایچون قویاش توتلدی بولرعه کیرهک» دیب سولاشمشلر رسولمزونی ایستکاج «ان الشمس والقمر آیتان من آیات الله لایخفیان موت احدولا لجزایه فاذا رایتم ذک فاذکرو الله یعنی آی قویاش اللهنک آیتلرندن بولغان آیتلردر. براونک اونوی یا که براونک تیلولی ایچون توتولما سار.» دیب سولاشقان قول شریئریده کسوف خسوفنک امر عادی اولدیغنی افاده ایدهتر. غایت ما فاذکرو الله یا که «کبروا وصلوا و تسجدوا» امریله نماز او قوب تسلیه ایدیاور که هم فقیر مسکینلرگ انعام احسان ایده رگه اونده گان.

بعض کسه ر- موعظلر- «حضرت ابراهیم آینک اونونچی کوننده وقت بولدی بناء علیه قویاشده آینک اونونچی کوننده توتولدی. مونه کسوف آینک آخرنده بولا دیوچی اهل هیتنک بورنی توشدی» دیلر. موعظلرک بومقابله ری قوه کهر بایته ایله اطلوب اوچ یوز میلدن نشان آلاتورغان طوبقه چوقمار ایله قارشنی تورو قیلنددر. زیما امور مشاهده و عبادت انیه که قاراغانده کسوف آینک آخر کوننده او لدیغی بدیهی در. امرحسی که یوق بار قیل قال ایله مقابله ایدیله آمایلر. یه کسوف اولدن باشقه اولان اجرام سماویه یا که قویرقلی یولدنلرک بیر ایله قویاش آراسنده اوتوب کیتوندن - وینده ممکنر بو وقتده آینک آخرنده اولسه اولنده اولسه اوله بلور.

ینه «حضرت ابراهیم هیرتک اونونچی یلنده ذوالحجه آینه وقت ایتدی رسولمز اوزی بالذات جنازه سینه حاضر اولدی» دیکان روایتکا قاراغانده قویاش ترتیو ذوالحجهنک آخرنده اولورعه طوغری کیله در. چونکه رسول الله هیرتک اونونچی یلنده ذوالقعدنک ۲۵ نچی کوننده- سنه میلادی ایله ۶۳۱ نچی یلده ۲۰ نچی فیوراده شنبه کون مدینه منوره دن حج سفرینه چغوب کیشدر. ذوالحجهنک اون بشتی کونی تیره سنده مناسک حج دن بوشانوب مکه ایله مدینه منوره نه قایتوب کرگان اولورعه کیرهک ایلی حضرت ابراهیم تقریبا ذوالحجهنک آخرینه یاقن کونلرده مدینه منوره نه قایتوب کرگان اولورعه کیرهک ایلی حضرت ابراهیم ذوالحجه آینه وقت بولوب رسولمز جنازه سنده حاضر اولماچدن کسوفده آنک وقتنی کونه تسادف ایستکاج باضوره کسوف ذوالحجهنک آخر کوننده اولوینه دلالت ایده در.

«صلوة کسوف» دیب ایتوله در.

۱) قویاش توتوان یقده سلسله حیواناته بیوک تاءثر کورینه در: قرده غی حیوانلر ایچروسنده برتلاش، آقرش، چاغرش میدانه کیله، اورمانلر ایچروسنده یاشرلوب یاتقان حیوانلر قوزغالشوب هیجانه کیله، یایراق اوستلرنده تورغان بوجه کلر-قورتلر-هر قایوسی یاشرنوب قاچار بیرازلی باشلیلر، حاصل: بتون حیوانلر قوش قورتلر ایچروسنده فزع میدانه کیله در.

۲) بیرگه قاراغانده بر میلیون اوچ یوزمگدن آرتغراق زورلقده بولوب اوزینک مسلکنده دورانله برابر اجرام سماویه گه منشاء حیات او اوب فضاء غیر متناهیده باقلده یانوب تورغان قویاشنک بویله قاره نغلانوب کورنوی هر کمالاته برزوالک کیله چکنی آکدره در. هر ذوی العقولک ده یانوب تورغان قوه حیوانیه سینک سونب قاره نغلقده قالاچینه تنبیه ایده در. بلکه قویاشنک وقتلیچه قارانغلانوی کیله چکده بسبتون سونب اطرافنده یا شامکده اولان تابعلرینه فنا کیلوب عالم حیاتنک منقطع بولوب روحلرنک جناب رب العالمینگه رجوع ایده چکنی فکرلامه یه یوالمر آچادر.

او یله ایسه بونداین فزعلی تاءثیرلی حالت تولید ایتولگان بر وقت ده نماز اوقوه خالق الگوین و مرجع الارواح اولان جناب حی لایموتکه اظهار تامل در بوا یسه عین حکمتدر. روحه تسلیه و یروب هرده شتلی زمانلرده جناب حقه غنه التجا ایرونی تعلیم ایتمک در. قوه حیاتیه لار سونب جناب حی لایموتک امرینه رجوع ای دیله چکنی خاطره کیتروب آثا صغنمق در. صلوة کسوفی ده خطبه مشروع ایلامش در. فلسفه سیده ظاهر، چونکه صلوة کسوفکه حیوانغان وقتنی هم جماعتنی فرصت بلوب

خلفه کیره کلی حاللرني سويلامك، اجرام علويه حقنك آكلایشانی
فکرلر سويلاب خلفه تسليه ويرمك، بتون عالم حیاة نورندن محروم
اولوب حتی تعالی حضرتلرینك امرینه رجوع ایده چکلرینی تنبیه
ایتمك، خلقلرغه تربیه اذبیه و روحانیه ویرمك در.

دیمك شرع شریفمز هیچ بر فرصتی بوشقه یبار ماینچه کشلرینك
جسمانی یا که روحانی حیثیتندن حاللرینی اصلاح ایدوارینه
اعتنا قیلمشدر.

جنزه نمازینه تعلقی امرلر

«دین اسلام» آدم بالالارینك نطفه حالندن باشلاب عالم برزخ
غه کردیکی بلکه جناب الله نك حضورینه عرض قیلونغانغه قدری
اولان حقوق شرعییه و مصالح ادبییه لرنی تاءمین ایتمشدر.
مثلا دهلمکه میراث قالدرت ادر. بالانك عالم مشاهدیه
کیلدیکی کبی یاخشی اسم قوشمقی نی شرعمز آتا آناغه بورچ قیلغان.
چونکه بالاغه آلامه اسم قوشواسه (مثلا عبدمناف کبی) بالا اوسوب معنی
سنی آکلی باشلاب «عبد مناف» تهری قلی. دیگان معنی ده ایکاننی -
بلسه «های بنم آتام تربیه مه اعتناء قیلماغان ایکان. اعتناء قیلسه
ایدی «تهری بدسه» معناسنه اولان اسمنی مگا قوشماس ایدی
دیب اوپکه لارگه سبب بولادر. هم آتا و آناسینك ناموسینه طوقنور
غه بالانك عارلانوینه بیك زور باعث بولادر.

اسم قوشقان زمانده اذان اوقلو: بالانك عالم مشاهدیه کیلد
یکی کبی الك برنچی قولاغینه ایشتلوب حسینه تاءثیر ایتکان طاوش
لفظ جلاله اولسون ایچوندر. شونك ایچونده اذان بالانك قولاغینه آقرن

طاوش ایلگنه بالا طوغاچین ده ایتورگه کرک، پیغمبرمزم شولای ایتورگه سنت ایتمشدر.

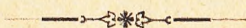
(۲) الله لفظی هم باشقه کلمه مقصدلر ینه شه سندن بالانک اسمنی ذکر ایتو عالم جسمانیتکه تعلق ایتکان روحک شائینی تقدیس و تعظیم ایتودر. بالاغه گویا که ایتدر: «دونه سینی برطامچی صو دن بو روشلی ایدوب میدانه کیترگان الله نرسه دن بیوکدر. اظهار عبودیت ایده چک معبود حقیقیک فقط اول جناب حقغه در سکا حقلقنی کورگازوب هدایت کوندر وچی اللهنک ایلچیس اولان محمد عه مدر. سین ده اللهغه قلمق قیلورغه آشغورسک! اول عبادتک اوزکنک خلا صلک ایچون او اور. اظهار عبودیتک اللهنک عظمت و کبریاسی ایچون او اسون» دیب بالاغه وحدانیت تاقین ایدوب «وحدانیت فلاگی» آستینه کرتمکدر. بو ایسه، بیوک تربیه ادبیه و روحانیه در.

بالخاصه طکلاب تورغان جماعت ایچون بیک بیوک شائیر اید چکدر. هرکشینک کوکلی بومشروب براللهغه توجه ایدلرینه باغندر. فقط، تأسفکه بو حکمتلری آکلاغانلر بارماق ایله ساناراق، یوق. ملالر، فقط به اش آشاب «به بهی مایی» نه سورتنوب چغوب کیتودن باشقه حکمتلرنی بلمیلر. بیچاره عوام خلقی ایسه نادانلر ایچر سندن ملالرک نفاقته آلدانوب ایزلوب عمر کیچره در. . . . .

قامت ایتو: «ایشته وجوده کیلگان انساننک عمری گویا که آدان ایله قامت آراسنده شی زمان کبی بیک قسقه در، ایمدی ئولبده صو ک وقت ده قیلنه چی نمازک یتکان دیمه یه ممکندر. اوله ایسه فرصتنی غنمیت بلهرک اوزکنک خالقک منعم حقیقک اولان جناب حقک امرینه امتثال ایدوب نجات و فلاح ده او اورغه مسارعت ایدک!» دیب تلقین

ايتودر. بوايسه كشيىنى تربيەء روحانىيە وادبىيەگە سوق ايتودر. بالخاصه
اسم مجلىسنه حاضر اولغان كشىلەرە بك زور وعظ ونصيحت در. لكن
آكلايورلرمى؟

آنا، ناظرهء داخلية اولوب زيادهچه شفقت ومرحمتى اولديقتن.
بالالرك تربيە سيني «دين اسلام» آناغه تسليم ايتمشدر.

اگرده بركشى نك صحتينه خال كيلوب خسته لنسه آنك حانى
صوراشوب سلامتكنه دائر چاره لر ازلا رگه شرعوز امر قيلمشدر.
بوئكا «عيادة المريض» ديب ايتولادر.

چونكه كشى چيرلى وقتند، باشقەارك ياردمينه هرجهتدن محتاج
اولا: يوبانورغه، كوكل آچارغه، دوا كيتر تورگه، معاينه ايتورگه،
بيمهك حاضرلەرگه صاغلقنى صاقلارغه، املاكنى صاقلارغه، اوستينه
لازم اولغان حقوق عباد وحقوق اللهنى كامللاونك چاره سنى طابارغه،
بالالرك كلاك كونلرنى قايعورتوب حاللرنى اصلاح ايدەر يول لر
دوشنورگه، ملتينك حالنى قايعورتوب هيئت اجتماعيه فائده سينه
ياخشىلق اركيلوب قالدورغه، بونلارغه باشقە دى بلمه نه قدرلى
دنياوى واخر اوى مصلحت لر خصوصنده ايكنچى صاغ فكرى كشىلرك
كيكلاشينه محتاجدر. بو احتياجلق چاره سينه بيتشمەك بتون انسانيت
نامنه بورچدر. مونه بو وظيفهء انسانيهنى ادا قيلو ايچون «دين اسلام»
صرخاؤك حالينه بواشونى فرض قيلمشدر. بو «عيادة المريض» بتون
انسانيت نامنه مشروعدر، چونكه رسول الله افندمز عدومى كشىلەرگه
شفقت ومرحمت ايدەر ايچون «كورشى حقى، آنا حقى كبيدر» ديگان
قانون وضع ايتگان، بوقانون سايه سنده بتون شهر خلقنى حتى بتون

وطن خلقنى بربرس-ينە آناسىنە شەقت و مرحمت ايتدىكى كىي شەقت و مرحمت ايدەرگە مسلك قورغان، كورشك باشقە دىندەگى كىي اواسەدە آناكبك مرحمت ايدەرگە چىرلەسە حالىي صوراي واروب ياردىنە يىتسورگە امر ايتكان. ايشتە اسلام دىنىنىڭ علويتى ! ! - كىيلىك نامنە خدمتى ! ! ايشتە مەنيت اسلاميت ! ! بو قدر علويت نى هيچبر كەسە آستقە قالدرە آلور؛ انسانيت كوزى ايلە قاراغان ھر كىي تقدير ايتمايدە قالمز.

تلقين ايتو: (*) خاستە كىي آقتق صولوشىنە ياقنلاشديغى- زمان، آثا كامە توحيد تلقين ايدمك، معبود بالحق اولان جناب حق حضرتلارنىڭ گنە وجود حقيقى ايلە موجود اولوب، اولمىن منزە و مگگو باقى اولان ذات فقط اول الله تعالى گنە ايدىكى بيان ايدوب مريضك كوئلىنى يوباتمقدر. «م بتون عمرنچە» «توحيد فلاگى» آستىلا يورب «توحيد فلاگى» نى يوراگىنە آغان كويگە مرجع الكل اولان جناب حقه رجوع ايدوينە ياردملاشمكدر. اما كامە توحيدنى ايركسز لەب ايتورگە قوشارغە يارامايدىر، چونكە «دين اسلام» مطلقا حرىت وجدان و بىرمشدر؛ ايمدى كوچلاب تلقين قىلنوجرىت وجدانغە منافيدىر.

(*) بعض بر كەسلر مېتنى قېرگە قويغاچدن تلقين ايدەر، بعض ريدە مېتنى قېرگە قويغاچدن «مكسر نكسور سواينە جواب و بىرەمز، ياردملاشمز» دىب قېريانندە طەگلارغە قالاتر، بواشلر اولدىن قالمە خلقك عاداتىدر، يوقسە بواشار ھر قايسى «روح اسلام» غە منافيدىر، دار تەكلىمدىن كىتدىكك كىك تلقين نك فائەدەسى نە اولاق؟ ارتق آغزگدن جان ايرادىقى كىك اشلر بەم باشقەغە ايلەنەدر. مېت پىچارە عالم بوزغە كىرگنچى نىنداين عمل قىلغان اولسە شوگنغە جزاسنى كورەچك، بو وقتدە توحيد و باشقەنى تلقين ايدىب، خلاص ايتمك ممكەن اولسە يەچق، عالم بوزغ حالى هم عموما امور اخراويه دنياحسى ايلە سىزلەچك حالردن دكلدر. «وما انت بسمع من فى القبور. فانك لاتسمع الموتى ولا تسمع انهم الدعاء» (روم ۵۴).

خاسته كهمسه نك حضورنده سوره يس اوقواوى: سوره

يسرده عالم برزخ ويوم آخرت كه تعلقلى مسئله ار ذكر قيلنديغى
ايچون مختصرغه هم تسليه هم تشويتى ايچوندر. فقط معناسنى آڭلار
غه كيرهك!!! (يس تفسيرينه مراجعت ايداسون) ،

خاسته نك تنندن جاني آيرلغاچدن «انا لله وانا اليه راجعون»
ديب ايتوله در. «بزر الله نك ملك و تصرفنده من، بزر جناب حقغه غنه
قايتاچقمز» ديكان سوزدن عبارت اولوب ميتنك ياقنلرى، دوستلرى
بالالرى نك كوڭللىرى يوباتوب قايعوغه مقاومت ايدهرگه و آغراقلره
صبر ايدهرگه تمرين ايتو ايچوندر.

غسل ايتو: ميتنك تننه ناچار قوقو-ايس-لر يا كه اچندن
چقمش بعض بر مكره نرسه لر اولواحتمالينه كوره ميت قويندىله
(بيقاله) در. ايسلرنى دفع ايچون خوشبويلر سورتيلورگه امر
ايدامش در.

كفن لاو: اولم: دار ابتلاءدن قوتولدىغان براويقودر. يو
قلاغان زمانده كشى غالبا تكمه گان كيوملر كيبه در. شونل كى او
لككه ده تكمه گان كيوملرگه صار اوب قويلادر.

جنازه نمازى: جنازه نمازى ميت عالم برزخه سفر قيلديغى
زمان، ياقن قارنداشلرى، درست ايشلرى، كورشيلرى طويلانشوب
اوزارينك آراسنده ياقطى دنياده برابر افاده واستفاده اوزرينه
ياشاكان قارنداشلرينك يانينه جيوشوب جملهسى كمال تواضعله صف،
صف اولوب ترشكان حالده جناب حقن بو ميتنك كيمچيلكلرينك
عفو ايديلوب بي نهايه اولان لطف و مرحمتينه صغندرونى رجا ايدهرك

صوڭ درجه شفاعت روحانيده اولمق در. بناء عليه جنازه نمازی (۱) روحانی برشفاعت در. (۲) واقركر منابنی آدم آه قول كوريمينڭ حكمتنی كاملاودر. (۳) ميتنڭ ياقن قارنداشلرينڭ خاطرني آلوب محبت و الفت آرتدرودر. (۴) هم تسليه خاطر در هم ياردملاشودر.

هيئت اجتماعيه انسانيه، وظائفی ادبيه جهتندين قاراغانده بونلر غه باشقه دخی كوب حكمت و مصلحتلری باردر...

جنازه نمازنده اذان، قامت مشروع دكلدر، زیرا جنازه نمازی دعادن عبارت در. هم اسم قوشقان زمانده اذان، قامت ايتلوب قو يولغاچدن آرتق حاجت يوق در....

بونماز قچقروپ او قولميدر زیرا جنازه نمازی قچقروپ او قلسه اولمڭ تاءثيريله صنغان كوڭلر بيكره كده يوشه روب كيتوب ميتنڭ ياقن لرينڭ نيرؤلرينڭ بوزيلويينه، كيفيسر لائويينه سبب بولور (يى *).

خطبه مشروع توكلدر. زیرا اولمدين آرتق بيوك وعظ يوقدر. بس بو حالده وعظ گه بيله حاجت يوق در.

ميت، اوزينڭ ياخشيلغی ايله گنه ذكر ايتوله در زیرا ناچار لغنی ذكر قیلو كشيلىرنی ناچار لغه او گره تو بولادر. بهادر اولگاچدن مبارزه كه چغو قبيلندن اولديغندن حماسه گه ده منافی در. ميتنڭ ياقن قرداشلری دوست ايشلری ايله بوزيلشوغه سبب اولادر. مكارم اخلاق قوانيئنه خلاف اولادر. (مگر خلقغه عبرت مقامنده ذكر قیلنسه

(* البته، عانسنی آكلامغان، قوری طاوشعنه طنگلاب تورغان بزم ناره خلق تاءثيرلنر فقط بنم سورم دعاء و تضرع لرك معنی و حكمت لرينك آكلاشديغنه مېنى در. یعنی چن نماز اولوغه مېنيدر.

غنه ضرر يوق در) ايشته شونڭ ايچونده ميتنڭ كوركام حاللريله ذكر
ايداوينى علماء اسلام معقول كورمشلردر.

قبرلر خصوصنده اسلام نظرى: قبراره اويلر بنا قيلمى،

صورتلر تكمةك، قبرلر ياننده اوتوروب دعاءلر قيلمى، ياردم صور
مى، يا خوجه بهاءالدين! يا شيخم! ديب يالوارمق كى اشلر همهسى
ده مجوسلك علامتى در. مشرلكلككه مفضيدر. شونڭ ايچون «دين
اسلام» بوندان مجوسلككه مقده اولان اشلردن نهى قيلمىدر. الله
دن باشقهدن استمداد، استعانه قطعاً درست دگل در. بو خصوصده آيات
قرآنيه واحادث نبويه چوقدر. حاصل كلام: «دين اسلام» كشىلرنى
نطفه وقتندن باشلاب اولب قبرگه كرگانچه بلكه جناب حق حضورينه
عرض قيلنه چغينه قدرى اوزينڭ حمايه سندن قيلهرق جسمانى وروحانى
بولغان حاللرينى اصلاح ايدوگه خدمت ايتمش در، كشىلرى طو
غد يقلىرى كى وحدانيت طووى التينه آلوب «اخوة عموميه» مائده
سنده ياشاتوب عالم برزخقه كرديكى زماندهده وحدانيت طووى
اوزهرنده اولوغه غيرت ايدوب وحدانيتكه منافى اولان بر اثرڭ
ده بولماوينه فوق العاده اعتناء قيلمش در.

ايشته وحدانيت صرفه بى تعليم ايدن شفقتملى دين!!

زکات فلسفه‌سی:

بتون بیر یوزنداگی اوله‌نلر، حیوانلر هیچ برسی ایکنچیسینه اوخشامیلر: قایسیسی کوچک، قایسیسی زور، قایوسی اوزن، بعضی قسقه، ... کوچلی ... کوچسز ... شولای اولسه‌ده، هر قایوسی تورلی تجلیات اوزره اثبات وجودایده‌ار. ایمدی حیوانلرک سلطانی اولان آدم بالالارینه کلسه‌ک، شولایوتی تورلی تجلیات اوزره یارادانلر. ملیار دایره کشیلردن هیچ برسی ایکنچیسینه اوخشاغانی یوق، یوزی اوخشاسه کوزی اوخشامای کوزی اوخشاسه بورنی اوخشامای، ... مونسینغه دگل، حتی کشیلرک اعضا-ندن اولان برعضوی ایکنچیسینک عضوینه اوخشاماید. فیزوئوگیه نقطه نظرندن قاراغانده بر کشینک تنندهگی با کتیره‌سی صولوش صایون اوز کرب توردر، بر صولوش زمانده‌غی با کتیره (تننی میدانغه کیتروکن واقغه میقرسکوب ایله کورینه تورغان حیوانچیکلر) ایکنچی صولوشده‌غی با کتیره‌گه اوخشامیدر. ... حتی، بر قاچ یللمر ایچندهگی تنلر آقرنلهب قویلوب طارالوب بتوب ایکنچی تن میدانبه کله‌در.

ایمدی کشیلر مادی وجسمانی جهتندن تورلی درجه تورلی روحده اولدقلری کبی قوه روحانیه و معنویه جهتلرندن ده بر تیگزدگل‌لر: بعضی اوچقر-زیرک، بعضیده آگرد-طالغون‌در. ... حتی بر کشینکده عقلی و فهمی تورلیچه اوزگارب توره‌در، بو کوندهگی عقلی و فهمی ایرته‌که یاراماید. بابالرمزک «بوکونکی عقل ایرته‌گه یارام‌ای» دیکان سوزلری آلتون ایله یازارلق بر حقیقت‌در.

ایمدی یوقاریده بیان ایتکان وجه لردن طوغان نتیجه شول:
 (۱) کشیلرک تن لرنده اولان کوچ وقوت تورایچه در، حتی بر
 کشینگده تورلی وقت لرده تورلیچه اولادر.

(۲) کوچنی صرف ایته طورغان عقلده تورایچه در. ایمدی
 عقل تورایچه بولغاچ، آنک تصرفی اولان سعی و حرکت ده تورایچه
 در. سعی و حرکت تورایچه اولغاچ آنک نمره سی اولان بخت و سعادت
 ده تورایچه اولادر. گوزل سعی نلک نمره سی بخت و سعادت
 در. نچار سعی نلک نمره سی سوؤ بخت و رزالت در. بناء علیه سعادت دنیاویه
 دن عبارت اولان بایلغی، بخت سزلسکدن عبارت اولان یارلیلق
 سعی و حرکت ناموسی بوینچه میدانه کلکان امور طبیعیه دن در.

کشیلر بو قدری تجلیات مختلفه اوزره اولسه لرده، «عقل» طشا
 وی ایلان کشه نلندیکلرندن ترکم، ترکم-اویر، اویر، بولوب بر بیرگه
 ییلشوب «عقل» طشا اولریله طشا اولوب اویشوب بر اویم بولوب تر
 کلک ایدهر ناموس اوزره یارادلغانلر. (شونک ایچونده شهرار قر
 یه لر صالوب برگالشوب تر کلک ایده لر) هر بر اویم اوزینک گاوده
 سنی صاقلهر ایچونده اوزینه، قماشلغان واق بورتکلرک توتشو
 ویاردملاشوینه محتاج اولدیغی ککی، برگه ییلشوب برگساوده
 اولوب یاشاکن آدم بالالریده برسی ایکنچسینک مادی یا که معنوی
 جهتن یاردملاشوینه احتیاجلریده امر طبیعیدر.

ایمدی بو احتیاجلرنی اوتاوچلکنی جناب حق بتون کشیلرگه
 بولوب ویرمشر. هر کشی اوزینک اولشینه تیکن نسبت ده یاردمه
 اواوچلکنی فرض ایتمشر. معنوی جهتن اولان احتیاجک اکثرنی
 علماء و حکمایه اداء ایدرگه امر ایتمشر. مادیات جهتن اولان

احتیاجی اوتا و چلمگنی بایلر اوزرینه تکلیف ایذب «زکات» و یررگه فرمان ایتمشدر. بناء علیه «زکات» هیئت اجتماعیه جهندن اولان احتیاجات طبیعیهگه قارشو یاردملاشور ایچون مشروع ایدامش بر حقیقت در.

(۳) بتون یرر یوزندهگی کشیلرنک بو قدری کوبایب واروینه قاراغانده، کشیلر بتون یرر یوزنی قاپلاب آلاچقلمر، بتون یرر یوزی بر شهر حکمینه کرهچک؛ بو کوندهگی تورلی پادشاهلقلمر، بر برسینه طو طاش اوراملر کبی اولاقلمر. بر شهر دن ایکنچی شهرگه وارو، بر اورامدن ایکنچسینه وارو منزلنده اولاقلمر. اول زمانده انسانلر اوز لرینه مادی یا که معنوی صورتده ضرر کیترهچک ایبرلرنی، حیوانلرنی محو ایدهچکلمر. بو کونده وحشی اولوب قرده یوریکان یرتقچ حیوانلر، اول زمانده اییالشوب یورط حیوانلری اولاقلمر. (بوری ایله صارق برگه یوریهچک) اوزارنی تربیهلرک آرزقه و آنی بیتشدر و خصوصنده تلاش ایدهچکلمر. یرر یوزندهگی هوانک ترکلکمزه مساعلمسی جهندن بورچولهچقلمر....

ایمدی، کشیلرنی ترقیات جهندن قارهسق، کشیلر، قوه علویه و سفلیه نی اوزارینه سجه ایتمرهچکلمر. کوچک بالالار، بو کونگی اونویرستیتدهگی بیوک اصطودینتلردن آرتق بلورلر. هر کشینک اوی دارالفنونک بر شعبهسی کبی او اور، (ویخلی مالاتعملون)... لکن، کشیلر نه قدری آله کیتسهلرده تنازع بقاء قانونی بو ینچه کیدهچکلمر. ترکلمک و کون کورش جهندن همانده طارطاش ایله کیدیله چک. معیشت جهندن اک آغر مشقت چککان کشیلر طبقه سفلیه در.

بونلر ايسه ييز يوزنەگى كشىلرڭ كوبرەك اولشىدر. بو كىدشكە قاراغاندە بو طبقەنىڭ كلاچك كونلرى قورقنچ، قارانغى فلاكت دە... ايمدى بو فلاكت دن قوتقارو ايچون زمانە فيلاسوفلرى، حيات اجتما عيه و عمرانيە مسئلەلرى ايلە اشتغال ايدكان عالمر تورلى فكرار يورتكانلر. تورلى فكر دن تورلى مذهب طووب بايىطاق فرقه گە آيرلشقانلر. هر مذهب باشلىرى نە قدرى طرشوب قاراغان اولاسە لردە كلاچكە فلاكت كە سبب اولمزلق يا كە باشقەچە بر منفعت عمو ميه گە ضرر كىترمزالك ايدوب مسئلەنى حل قىلە آلمغانلر....

مونه «اسلام دينى» حيات اجتماعيه مسئلەسنى فلاكت كە اوغرا مقسزدن عداللك ايلە ميدانە قويو ايچون ايكى قانون مشروع قىلغان برسى: هر كشىنىڭ مسعوديتى اوزىنىڭ سعى و حركتى سايەسندەگنە در. يعنى سعادت، «الاعتماد على النفس» دەدر. (*).

ايكنچى سى: هر كشى اوزىنىڭ سعى ايلە حاصل ايتكان، يا كە بروجە مشروع ايلە اوزىنە استناد ايدلگان بايلىق دە اوزى خواجه او- لوب سرمايەنىڭ ثمرەسندن بر آز اولشى هيئت اجتماعيه نىڭ اولارەق، هيئت اجتماعيه نىڭ اوزىنىڭ احتياجى توشكان بىرگە يا كە اوزىنە محتاج اولغان بىرگە صرف ايدىلەچكدر. «دين اسلام» بو ايكى قانون نى وضع ايدەرك كشىلر آرهسندە اولان «حيات اجتماعيه» مسئلەسنى بو ايكى اساس اوزرە قورب احكامنى بو اساس لىرگە مناسب روشدە

ایتب مشروع قیلغان. ایشته بونک جمله سندن «زکات» در*.)
 زیرا «زکات» ایله امر ایتو، سعی و حرکت ایده رک مسعودیت ده
 اولوچلقنی مستلزم ر. ماهیتی ایسه، سرمایه صاحبی اولوبده سر
 مایه نك ییمشندن بر آزاوش بولب کیشیلک اسمنه بتون هیئت
 اجتماعیه گه ویرمکدر. بناء علیه «زکات» انسانیت نامنه حیات اجتماعیه
 مسئله سنی عدالت و مساوت اوزره حل ایده رایچون مشروع ایدامش
 بر «عبادت مالیه» در. «زکات» دین جهندن فرض قیلنب اوزی عبادت
 دن حساب ایلسکچ سرمایه اییالرینه اداء قیلوچلقنک آغر کلماید ر.
 هرکشی جناب حقه «عبادت» ایدهم دیب اخلاص کوغلی ایله ویره
 چکدر. هیئت اجتماعیه نی خیر چیلک گه ده اونک، چیلک دگل در. چونکه هرکشی
 سعی و حرکت ایده رگه بورچلیدر. چاره سز قالغان اولسه زکاتدن
 حصه ویرله در. اول حصه ده عموم هیئت اجتماعیه نك در. بر چاره سز
 قالغان کشیده عموم هیئت دن بر فرددر. اوپله ایسه اوز حصه سنی
 آلا در.

۳) غالباً بایلیق، کشینک طرفلانی ییمشی اولسه ده، باشقه ارک-
 یاردملاشو و بواشوی قاتناشما یینچه اولماید ر، چونکه بای کشی اوزی گنه
 دنیا کوته آلمای، البته خدمتچی و یا اچیلرک اشلاشویله کون کوره در.
 آنلرده آز بهالر ایله اشله بهادن آرتمی اولان کوچلرینک ثمره

(* بارچه کون ایده که تعلقی مسئله بوا یکنچی قانون اوزره ابنا ایلسکان، تو باندده بوکا داتر

بعض بر دیبلار:

۱) والذین فی اموالهم حق معلوم للسائل والمحروم مؤنه بوایت کریمه بایلرک بایاننده شفقت
 و مرحمت اولحق اوزره محتاجلرک حققری بولدیغنی افاده ایده در. ۲) «ما افاء الله علی رسوله من اهل
 القرى قلله والمرسل ولذی اقربى وایتامی وایمساکین واین السبیل کی لایکون دولة بین الاغنیاء منکم»
 (سوره حشر ۷ آیه) آیت ایله ثابت اولان فیء اسملانکن مالنی بتون مسلمانغه عائد قیامان یعنی جزیه
 و تضمینات کبی ماللر، عموم هیئت اجتماعیه گه ویرلسکان ۳) بوایت کریمه دکی رسول الله نك اوشی خصوصنده

لری بایلرغە طوپلانە، مونه شولای ایسب بایلرک بایلغی آرق کشیلرک بولشویله میدانە ککیلەدر. لکن یارایلرک بو آرتقی حصەلری بایلر اوزرینە یوکلانب قالادر. ایمدی تیگزلیک وعدللیک گە قاراغاندە، بایلر اوزلرینک اوستلرینە یوکلانب قالغان یارایلرک اولشلرنی اوزلرینە قایتارب ویررگە تیوشدر. مونه بو قانون عدالتی میدانە قویار ایچون «دین اسلام» «زکات» مشروع ایتمشدر. چونکە زکات ویرگان کشی هر یلنی قرق سومن بر سومنی بتون هیئت اجتماعیە گە ویردکنن بتون ماننی قرق یل ایچن، صرف ایتبوب یارایلرک حصەلرنی اوز عمرندە قایتارب بترەدر.*

نه قدری عدالت! نه قدری انسانیت!

علماء اسلامیه برآز تورلی فکر یورتکان سورئندە عموم مساجحە صرف ایدلونی ترجیح قیلغان.

(۴) بو آیت کریمەدە «کی لایکون دولة بین الانبیاء» دیکان قول کریم ایله مانک بایلر ایچندەگە دور ایترچاکک مناسب اولمانینی بیان ایتمکان. (۵) اوشانداق غنیمت ماینک بوشدن بوی اولغان رسول الله افندمرک اولشیدە عموم مالح اسلامیه صرف ایدلونی اولی کورکانار. (۶) خراج کبی ویرگودن طو پلانغان مال رگدە منعت عمومیەگە صرفنی علماء اسلامیه قرار ویرگان. (۷) سرمایلی کشینک سوندیغندە تیک یاتقان آظون وکومشندن (آچەسندن) زکات ویرونی علماء اسلامیه واجب دیکانلر. آظون کومش (آچە) عموم ایسارک میباری اووب عمومیە توتنور ایچون مشروع بولاتوریدە سوندیغندە بکلاب تیکگە یاتقرغانغە کررە جزاء اولسون ایچون.

(۸) دین اسلام ربوانی حرام قیلغان. عمومی بارلیق بعض برلرگەگە طوپلانیدە ماناولی بایلرک قو لینەغە خلقلر اسیر اووب قالماسونر ایچون، دم دیت اجتماعیە ایچروسندە شفقت ورحمت باقی اووب کشیلر بربرسلیله برطوغان کبی یارداملاشوب یاشاسونر ایچون. مونه بووجهلردن بک آچق آغلا شیلەدرک «دین اسلام» دیت اجتماعیە چپنی تاەمین ایدرگە هم کشیلر آرسندە رحمت وشفقت ایله معیشت ایدرگە بک زور پلانر قورمشدر. بناه علیہ دین اسلامک انسانیت نامە کاسکان بر «دین عمومی» اولدیغی اوزاوندن ظاهرار.

(* قرق سومن بر سوم دیمەکم مشهورە مینلر، تحقیقی بلەسی کیاسکان کشی ار رسول الله افندمر زمانندە آنک حضورندە استعمال ایشلە تورغان روم، فرس، دینار ودرسلرینک نەدن عبارت اولدیغە دقت ایستونلر.

۴) زکات، ملتى ثروت كسب ايدەرگه، باي اولورغه اونداندير. هم بايليرك طرشچان اولوب بايلقده اوپشولارينه سبب در. چونكه «زكات» ويررگه امر ايتو، باي اولورغه قوشونى مستلرمدر. هر يلنى قرقدن بيرينى طاراتب اوله شب تورغاچدن مالينك كيموندىن قورقوب يا ائادن چقمش پاره نى كيرى قايتاررغه طرشورغه مجبوردر. زكات ويركان كشى يدعليا صاحبي اولوب ولى نعمتىن حسابلاندر. ولى نعمت اولوچيلق ائ نقلاب مسابقه قيلنه تورغان امردر.

۵) زكات، مالغه بركات، جانغه راحت، هيئت اجتماعيه ايچرو سنده محبت آرتدردر. چونكه زكات صرف ايتكان كشى خلق قاشنده ولى نعمت بو اوب كورنكاچدن آنك دوالتينه يمانلق قصه قيلوچى آز اولا، شونكچون آنك مالى آفات سفليه دن امان اولا، بس آنك مالينك بركاتى آرته غنه توره، جاننده بلاء و قضان و آفاتدن طنچ اولا. هيئت اجتماعيه قاشنده ده تعظيم ايد اوب حرمت كوز ايله قاره له.

۶) زكات، تزكيه نفس ايدەرگه اوگره تهر، چونكه زكات ويركان كشى مالى ايله كشيلىرگه شفقت و مرحمت ايندر. معلوم كه، مال ايله ياردملاشو معاونت ايچنده ائ آغره قيدر. ايمدى مال ايله ياردملاشوگه ايياالشكاج باشقه جهندن ياردملاشمك ينگل اولاچقدر. مال جهندن اولان تغليطات نفسانیه يكلوب نفس تزكيه ايديله چكدر.

زكات صرف ايديلگان اورنلو: زكات ايكي اورنغه صرف ايدله در. بيريسى هيئت اجتماعيه نك اوزينك شون دينيه

و نوامس ادبیه سنی تائید و مسالمة عمومی محافظه جہتندن احتیاج توشکان بیردر. مثلا مکتب و مدرسہ لر بناء قیلو، تعلیم و تدریس که یاردملاشو، حاصلی: الله یولنی صاقلارغه دائر اولان هر اشکه و هر که که بولاشو هم باشقہ لر . . . . (بو اورنلر قران کریمده «و العالمن علیہا و المولفة قلوبہم و فی سبیل الله» کلمة مقدسه لر یله تصریح ایدامشدر).

ایکنچسی هیئت اجتماعیہ گه محتاج اولغان بیردر. یارلیلر، بورچلیلر، یولچیلر، حمایہ سز اولوب یواغه اورامغه اسناد قیلنوب قالغان بی چاره لر، قل لیر کبی لردر. *) بونلر هر قایوسی حال لرنی اصلاح ایتوده، هیئت اجتماعیہ ننگ یاردمینہ محتاجلر. بس هیئت اجتماعیہ ننگ اوزیننگ احتیاجی یا که آکا احتیاج باقی اولدیقده امر «زکات» باقی در، مصارف زکاتنگ بعض برارندن احتیاج مرتفع اولسه، قالغان قسم لرینه گنه ویرلور. اما بر زمان کلور که، زکات آلور کمسه لر قازم، *) کشیملر ایچند، بایلف کوبایور، هر

*) بو اورن قران کریمده «انما الصدقات للمقراء و المساکین و فی الرقاب و الغارمین و ابن اسبیل» کلمه لر یله بیان ایدامشدر.

**) بومو سورمه عجبکه قالسمسون، چونکه خلقلر ترقی ایدہ ایدہ شول درجده ترقی ایدہ چکرکه قوده علویہ و سنیہ بی اوزر یه مسخر ایدرک بیر یوزینه حقیله خاینه اولدیقلرنی میدانه قویاچقلر بو ایسه «وسخر لکم مافی السموات و مافی الارض جمیعا منه» (سوره جائیه ۱۳ آیه) آیت شریفه ایله ثابتدر. یه رسول الله افدمز اوزی، کلاچکده کشیملر بایوب زکات آلور کشی قامه یه چغن خبر ویرمش ایشته حدیثک مننی: «قال رسول الله صلی الله علیه و سلم لا تقوم اساعة حتی یکنر نیکم احوال فیئض حتی یهم رب احوال من یقبل صدقته و حتی یعرضه فیقول انی یعرضه علیه لار بلی.» بو حدیثک مننی ابوهریره روایت ایتدر. حارثة رضی الله عنه ننگ روایتن قاراعانده متن حدیث بویله در: «تدقو فانه یامق علیکم زمان یمشی ارجل بندقه فلا یجدمن یقبلها یقول لرجل و جئت بها بالامس قبلتها فاما لیوم فلا حاجتی بها». ابو موسی الأشعری حضرت لری بو حدیثنی بویله روایت قیلان «قال نبی صلی الله علیه و لم لیا آتین عنی اناس زمان یطوف الرجل فیہ باصدقة من الذهب ثم لا یجد احد یاء خذها منه» (حدیث صحیح بخاریده مذکور، تله گان مراجعت ایتسون) ایشته بو حدیثده فقیرک بیان ایدرکی وجه بک آچق مکورن توردهر.

کم «زکات» ویررلک درجه ده بای اولورلر؛ بو قتده زکات صرف ایدیله تورغان اورنلردن ایکنچی سی منتفی اولدیغندن زکات فقط برنچی اورنعه غنه صرف ایدلور. اما مصرف زکاتک برنچی قسمندن بعض براری کیت، کیتنه بتسه ارده، بیر یوزنده دین قالدیقچه «فی سبیل الله» مصرف باقی قالاچقدور. مادام که «سبیل الله» الی یوم القیامه باقیدر، بس زکاتده الی یوم ماقدر الله دوام ایدهچک بر «رکن اسلام» اولارهق یاشایهچکدر.

تنبیه

اگرده زکات ترتیب دائره سنه طویلانوب زکات صوندیغندن نظام و ترتیب ایله صرف ایداسه ایدی، بتون هیئت اجتماعیه ایچروسنه نیچه دیسته دارالفنونلر، یوزلرچه دارالمعلمین و دارالمعلماتلر، یوز مکلردن زیاده صناعت، زراعت هم باشقه مکتبلر میدانه کیترلکان اولور ایدی. حتی باشقه ملتلر ایچونده اهل اسلام بر قاچ ییرده بولشلق ایتب انسانیت نامنه بیوک مکتبلر صالوب ویرکان اولورلر ایدی. افریقاده و امریقاده اولان قللرنی هر قایوسنی آزاد و معرفتلی قیلوب اوزی آنلره ولی نعمت اولور ایدی. طبقه سفلیه دن اولان یارلی، اوکسز، اورام اوغللری کبک بیچاره لرنی بارلی ایتوب سعادتکه ایرشدرکان اولور ایدی. قسقه سی: «دین اسلام»ک عموم کشیلرک حاللرنی توزاتب مرحمت و شفقت ایدهر ایچون کلکان بر «دین عمومی» اولدیغی بتون دنیاغه کورنوب تورر ایدی..... لکن حاضرده اهل اسلامک کوبسی چن «دین اسلام» دن یراقلر. حقیقت اسلامییه تربیه سنندن محروملر.

ان شاء الله علوم و معارفده ترقى ايتسه ار، كلاچك، حقانق اسلاميه نى
تقدير ايدهر لر، سعادت يولينه كر لر. باشقه ارگنه سعادت ده
اولوچلقلرينه خدمت ايدهر لر. والله علیم حکیم.

روزه

روزه هجرت نبويه نك ايكچى يلنده فرض اولوب بناء
اسلامك برندن حسابلانهدر.
روزه مخصوص وقتلرده شهوات ظاهريره و باطنيه دن طييلمقدر.

روزه نك باشليچه وجوبى

روزه نك باشليچه قطعى صورتك فرض اولنمه مشدى، بلسكه وجوب
اختيارى ايله واجب اولارهق روزه توتو ايله، مسكين ايره فديه
ويرو آره سنده اختيار ايدلمشى. لکن روزه وجوب اختياريله
واجب اولسه ده روزه توتونك ترجيح ايداورگه لائق ايگاني «وان
تصوموا خير لکم ان کنتم تعلمون» قول کریم اریله افاده ایدلمشدر.
بو ايسه عين حقيقتدر، چونکه ياگاغنه «اسلام» دينينى قبول
ايتگان كهمه لرگه نك باشليچه قطعى صورتده روزه فرض ايداسه
حکمت و مصلحتده منافی اولور ایدی. بانغاصه آنراين جهنم ككى
قایناب تورغان اسسى اقلیم ارده یاشاگان عرب لرگه آچلقله صو
اچماينچه صوصاب توروچيلىق آغرا ولاچغندن روزه نى قبول ایتوارى
مشيكل اولوب آنلر نك اسلام دينندن قاچولرينه سبب اولور ایدی.
شونك ايجونك كشيلىرى يوشاقلىق ايله گنه آقرونلايقنه ايبالاشدرب

حقیقت یواینه کرتور ایچون اولده روزه وجوب اختیاری ایله واجب اوامشدر. حاضردهده شوشی حکمت و مصلحت ایچون یاگاغنه اسلام دینینی قبول ایتمک مسلمانلرده الگ باشنده کلمه توحید و باشقه ضروریات دینیه ایله گنه مکلفدر. اویره نوب یتیشکانچی روزه توتمهسه بلده که آنلغ یرینه فدییه ویرسهده جائز اولسه کیرهک. نتاکیکه زمان ساعاتدهده نه وقت مسلمانلر روزه نلگ حکمت و فلسفه سنی، فائده و ثمره سنی آکلادیلر، اول زمان «فمن شه منکم الشهر فلیصمه» فرمان عالیلریله روزه بالتعیین فرض ایلمشدی، شونلغ کی یاگاغنه دین اسلامنی قبول ایتمک افندیلرده بر آز وقتلر دین اسلامغه الفت تابوب اییالشوب بتکونچی روزه توتماولرینه ممکن لک واردر.

روزه فلسفه سی:

روزه طشدنغنه قاراغانده آچ تورماقسن عبارت اولوب کورندیکنه بناء، روزه نیچک عبادت اولایکان؟ بونداین آچ طورو نیچک بناء اسلاملغ برسندن حساب ایدیله ایکان؟ فلسفه لری نی؟ روزه نه ایچون سنه قمریه ایله تعیین ایلمک؟ آی لر ایچر وسندن نه ایچون رمضان آیدیه روزه توتلو فرض ایلمگان؟ نه ایچون سنه شمسیه ایله تعیین ایلمگان؟ یا که سنه شمسیه آیلرندن اولان بره آیدیه غنه تعیین ایلمگان؟ کیچه کوندز اون ایکی شهر ساعت دن عبارت اولان زمانده نه ایچون مشروع ایلمگان؟ بو وقتده مشروع ایلمسهده عدالت گه سب اولمز می ایدی؟ نه ایچون ساعت ایله

تعيين ايدلمەش، مثلا تاواكلڭ اون ايكي ساعتى روزه، اون ايكي
 ساعتىده افطار وقتى اولور ايدى؟ نه ايچون كوندن روزه
 بولورغه بيورلمش؟ كيچه ايله اولسه يكلر كه اولمزمى ايدى؟
 روزه كملرگه فرض ايديله؟ كملرگه روزه توتتمسقه مساعك ايديله؟
 فديه نه ايچون مشروع؟ رمضان روزهمى صوكره نه ايچون صدقه
 فطره ويورورگه امر ايدلگان؟ عيد نمازى نه ايچون روزهنڭ
 بتديكى كىي قرنده غنه مشروع اولغان؟ كىي سهال ار « مسائل
 دينيه » ايله اشتغال ايدن افنديلرڭ باشلرينه كلهچكلر. شونڭ
 ايچونده بو سهال اره بره بره قسقه غنه جوابلر يازم:

روزهنڭ عبادت اولوى*: روزه اوستدن گنه قاراغانده
 آشامق و اچملىكن و بىض بر مباح معامله اردن طيبلوب طور مقدر،
 بو ايسه عادى بر اشد. شول جهندن عبادت دن حسابلانويده بر
 آز يراق كبيدر. لىكن ايپلاب اويلانوب دوشونواسه روزه نڭ
 عبادت اولوى هم بنا اسلامڭ برسندن حساب ايدلوي نڭ نه قدرى

(* روزه بورنغى دين اودده مشروع اولغان: مسلمان، يونانلىلر، رومانىلر، هندىلر روزه
 توتقانلر حتى هندوسلر حاشرده روزه توتمقدلر. گرچه بو ملتلر موسى اولسه روزه بورنده تو
 بلرنده حق دينده اولوبده، زمانلر كچه كچه حقلدن آداشوب كيشم اولدىقلرندن روزهده اولسه گى
 شريعت حقندن قاش اولوى بك قريدر.

موسى عه م شريعتده روزه توتو مشروع اولغان چونكه موسى بىغمير اوزى قرق كون
 روزه توتقان، هم موسى هم بنواسائلده پاسخى (فسيح) عيدلرندن اك روزه توتن بولغانلر (سز)،
 تشيه ولالينگه مراجعت ايدلسون) مونه بوندن آكلاشيله دركه روزه موسى عه م شريعتنده عبادت دن
 حساب ايدلگان.

عيسى عه م شريعتينه كسهك، بو كونده گى قولده يورتلگان انجيلرڭ ايتوييه قاراغانده عيسى
 عه م اوزى قرق كون آشامق اچماي روزه توتقان، روزه توتقان كشيرلر اوزو روزه ايكانينى بلگر
 تماينجه باشلرني مايلاپ يوزلرني يوب يورورگه قوشقان، عيسى عه دن اك كلگان يحيى عه م ده هم
 آنك شا كرداريدنه روزه توتن اولغانلر. بنا عليه روزه توتوعيسى عه م شريعتنده مشروع اولغان بر
 عبادت دن ماناور اولغان (متى انجيلندن ۶ صجاح ۱۶ آية ۱۷ صجاح ۱۲ آية ۴ صجاح ۲ آية انجيل
 لوقا ۴ صجاح ۵ صجاح . . . . . لهد بيان ايتلگان).

حقلی اولدیغی بیانه بیله حاجت یوقدر، زیرا کشی اوزی ایسکی نرسه دن مرکبدر: بر اکوسی ماده (جسم)، ایکنچسی قوه معنویه یعنی روحدر.

ماده، سفلیات دن اولدیغدن انسان مادیتی جهندن دائما سفلیاته میل ایده در. لنت طابدیغی نرسه سیده امور ماده در. هر وقت ده گوزینه چارپوپ حس لرنی آرباب اوزینه ایلاسلاندر ب تورغان معشوقیده ماده در. حتی صوڭ درجه ده آڭاردن آیراودن قورقب قوچاقلاب یوقیغه طابدیغیده ماده در.

اما روح ایسه عالم امردن و امور علویت دن اولدیغنه بناء انسانده روحانیتی جهندن علویت گه میل ایده در، سفلیات دن تنزه ایده در، ماده و مادیات دن چیرقانه در. معشوقیه عوالم علویه در، بیلکنید کیه اودر، ازلا دکیه اودر..... دیهک کشی، بربرسینه ضد معارض اولان ایکی امردن مرکبدر. بونلر هر ایکیسیهک حیاتلری (حیات جسمانیه، روحانیه) ایچون بالفطریه میل ایتدیکی معشوقلرنن استفاده و تغذی ایتواری لازم طبیعی اولدیغی کی بری آخریله اولان ارتباط و مناسبت اریله میزان عدایده توازن اوزره تعدیل ایدلولاریده نوامیس ادبیه در. ایدهی شرع شریفوز، کشینک مرکب اولان ایکی ضد امرینک اوازم طبیعیه و ادبیه لرنی رعایه ایله رکه قوانین وضع ایتمشدر، مخصوص وقتلرده مادیات دن استفاده ایده رگه بیوردیغی کی بیلک بعض وقتلرنه مادیات دن استفاده دن منع ایتمشدر. ایشته بو، روزه ده البته انسانک مادیت جهندن منع لنوب عالم علویته میل ایتوی، اوزینک مبر و مکونی اولان جناب رب العالمینک

امرىنە بوى صونوب اظهار تىزىلىپ ايتىمكىدەر. بو ايسە عبادتىدەر، بس
اويلە ايسە روزەدە عبادتىدەر.

روزەنىڭ بىرگىنە آي فرض اولوى:

كشىنىڭ مادەء جسمانىيەسى كاملاشدىكى كىبى مادىيات جەتتىنەمىلى
قوتلەنەدەر، مادىيات جەتتىنە عشقى آرتەدەر. چونكى آلات جسمانىيە
سىنىڭ محكم بولويىنە ھم بتون فعللىرىنى ميدانغە چقاروى معاونت
مادىيە ايلەدەر. انسان دائىما مادە ايچروسىدە دور ايتدىكىندىن مادەگە
احتىياجىدە دائىمىدەر. شونىڭ اوچوندە يىلنىڭ اون بر آي قىرى اوزن
زمانىدە استفادەء جسمانىيەگە ميدان ويىرلىشىدەر. اماقوۋەء روحانىيە آز
بر زمانىدە موازىنت كىسب ايدەرك ارتقاء علويىتە مستعد اولدىغىندىن
انساننىڭ قوۋەء روحانىيە جەتتى رعايە ايدولەرك --- يىلنىڭ بر آي قىرى
روزە ايلە اکتفاء ايدىلىشىدەر.

روزەغە ھەممى جەتتىن نظر:

(۱) روزە، كشىلىرىنى آچ توتىدروب، آچلىقنىڭ آچىسىنى بىلدىر
تترب آچ ويالانغىچ يورىگان بىچارە يارلى كشىلىرىڭ ھالىمىرىنە
مىرحمت و شىقت ايدەرگە تەرىندەر. زىبرا «دىن اسلام»نىڭ بىوردىغىنە
قاراغاندە بتون مىلمانلىر: پادشاھلىر، امىرلىر، ماھورلىر، بايلىر، يار
لىلىر ھرقايسى روزە توتارغە مەجبورلىر.

ایمدی بونار روزه توتب، آچ توروب آچلقی و صوسزلقک
 آغراقنی طاطیغاچدن فقیر و مسکین لارک آچ ویالانغاچ کوینچه کونلک
 نفقه لری آرتندن تورلی آغراقلر ایچر و سنده قاطلانلق لرنی کورب
 کونگل لری یومشاپ شفقت و مرحمت ایدرگه فطرت الهیه لری سوق
 ایله چکی امر طبعی در.

اوله ایسه روزه هیئت اجتماعیه جهندن بیوک حکمت و مصلحت
 لری افاده ایدرک انسانیت نامنه رأفت و مرحمت میدانه کیتیر ایچون
 مشروع ایدلشدر.

(۲) کشی غایتده منتظم صورته حرکت ایدن برماکنه یا که
 هر وقتده اشنده دوام ایتکان بر فابریقه کبیدر. نتا ککه ماکنه
 تجدید و تطهیر هم ایچنک اولان ماده لری افراغ ایدلوب یال
 ایتدریلرک اعتدالی محافظه ایداورگه محتاجدر، شونک کبی جانلی
 ماکنه دن عبارت اولان کشیده یلنده بر مرتبه تطهیر ایدلوب ماکنه
 جسمانیه لری استراحت ایدرک اعتدالی محافظه قیلنورغه محتاجدر.
 ایشته روزه بو خدمتیک ایفاء ایددر.

(۳) روزه، کشیلرک حفظ صحتنی محافظه ایتمک اولان طبیعی
 بر دوادر. ما هر دو قترارک بنص بر خاسته ارگه انساک ایله توصیه
 ایدولری بونی مؤیددر. (طیب لره مراجعت ایدلسون). بو ایسه
 روزه ایله دارو ایتودر، بناء علیه روزه فطری و طبیعی اولان
 دوادرکه، دو قترغه واررغه، و آنکا آغچه لر صرف ایلرکه احتیاج
 قالدرمایددر. بناء علیه روزه هم وقتک هم نقدده اقتصادی افاده
 ایددر. بیکرا که دو قترودن قورقب قاچوب یوریکان بدوی و عوام
 خلقی ایچون طبیعی بر دارو اولدیغی اثباته بیله حاجت یوقدر.

۴) روزه بتون مسلمانلارنى آچاقغه اوگره تدر ب صبرلى وتوزملى اولورغه اوگره تدر. بو ايسه وقوعات دهريه گه متانت ايله مقابله ومدافعه ايدەر گه تمرين ايتودر.

۵) روزه، كشيلىرىنى تورلى طور مشقه اوگره توب هر بر معيشت ايچون مستعد ايدر. معلوم كه هر بر كشي اوزينىڭ عمر نده تورلى طور مشقه اوچراغە مكن در، اولده آشام اچملىرىنى برنظام اوزره قىلغان كشيلىرىڭ نظام وترتيب لرى بوزىلوب قايچان بر كيساك اكملك طابسه شول وقتده آشارغه مجبور اولانلار يەك چوقدر. دورت بيش ساعتده بيمهك بيارگه اوگره نگان كسه ارڭ ۱۷-۱۸ ساعت ار آچ طور ورغه دوچار اولانلار يەك آز دكل در، بو حار بك چوق مشكل لك ار ميدانه كيتره در، حتى انتجار ايدن ارده آز دكل در. ايمدى روزه توتب تورلى طور مشقه اوگره نلوب ايله شوب كلنگان اولسه بوندان حاله مرتكب اووچلقمن امين اولوندر. بناء عليه روزه كشيلىرىڭ عمر لىرىنى تحت محافظه يه آلمش حقيقت مقده در.

۶) روزه كشيلىرىنى مباحات دن منع ايدب صاحب العزم والحزم اولورغه تمرين ايتدر. بو ايسه روزه توتوچينىڭ متانت ايله حركت ايدر بر صاحب ناموس اولنمه سنه باعث در. بر صفت، فلسفه اخلاق نقطه نظر ندىن باقلىد يقه بيوك قيمتگه توشه تورخان صفتلار دن دركه تربيه عاليه نىڭ ثمره سيدر. اويله ايسه روزه تربيه عاليه نىڭ ثمره سيني افاده ايددر.

حاصل الكلام: روزه قوه جسمانيه ايله قوه روحانيه نى تعديل ايدر بر عبادتدر. بيمر يوزنده گى فقير ومسكين لرگه مرحمت شفقت ايدر گه تعليم در. هيئت اجتماعيه گه انسانيت نامنه بيوك خدمت ار افاده ايدر

در. ماکنهٔ انسانیهی تنظیف و تطهیر ایده تورغان طبیعی بردوادر. وقوعات دهریه‌گه مقابله‌گه یا که مدافعه‌گه تمرین ایده‌در. عمر انسان نی محافظه دائره‌سنه آلمش بر قاعدهٔ مربیه‌در. استفاده‌سی مباح اولان اشلردنده منع ایداورگه اوگره نلوب حرام وشبهه‌لی اولان اشلردن منع ایدامه‌یه باعث اولان بر حقیقت‌در. تربیهٔ عالیهنلگ افاده ایتند یکی اوصافی عالییهی بخش ایتددر. (۰۰۰۰*).

ایمدی روزه بوقدری فلسفه‌اری حاوی اولدیغی ملاحظه اید لسه بناء اسلامگ براگوسندن حساب ایدای نه قدری حقلی اولد یغی ظاهر‌در. هیئت اجتماعیگه بیوک حکمت ومصلحت‌ار کوز اتمش بر عبادت متعدیه اولدیغیده بیانه بیله حاجت بوقدر. بلکه بتون کشیلر نی مائدهٔ انسانیه‌گه دعوت ایچون مشروع ایدالکان بر حقیقت محضه اولدیغیده میدانده‌در. (والله علیم حکیم).

روزهنلگ آی ایله تعیین ایدلوی: ۱) آی، هرکشی کوز یله کورب

زمانی تعیین لای تورغان وقت اولچاویدر، اولچاوا اولدیقه ده‌شک وشبهه‌دن حلط و التباس دن خالی در. شونک ایچوند روزهن آی ایله تعیین ایدامشدر.

۲) دخیده آی، یملگ هر فصل لرنده: جای، قش، یاز، کوز، وقتلر نده کوچوب یوردیکندن روزده آی ایله کوچوب یوریدر. بناء علیه هرکشی یملگ اسسی، صالحون، قوری، سورهن زمانلرنده آچ

(*) غیبت، نیمه کبی اخلاق ذمیه، رگ روزهنی اخلاص ایتدیکنی پیغمبرمؤک بیان ایدشیده بو

حقیقت‌نی میدانده قوم‌مقدده‌در.

تورب ھر فصلدە اولان آچ يالانغاچلارڭ خانلرىنە مرھمت ايدشمە يە باعثدر. بوايسە نەق روزەنڭ ئىمرە و فلسفە سىدر، مونە شونڭ ايچونە روزە آي ايلە بىلگلانمىشدر.

(۳) يىلڭ ھر زماننە كورە قوۋە جىسمانىيەنڭ عوامل وانفعالاتى تورايچە اولادر. روزەنڭ حىكمت لىرىن بىرى ايسە، قوۋە جىسمانىيەنڭ شىتى وضعفى رعايە ايدلويىلە برابر تەدىل ايدى، بو حىكمت ايسە يىلڭ ھر فصلدە روزەنڭ دور ايتويىلە تىقق ايدەدر. ايمى روزە نڭ بويىلە چە سنەنڭ ھر فصلدە دورى، آي ايلە مشروع اولويىنە مېنىدر. ايشتە شونڭ ايچونە آي ايلە تەيىن ايدىلمىشدر.

(۴) روزە ملت اسلاميەنى آچلىقغە صبر ايتدەرەڭ تورلى آغر لىقلىغە تىمىل ايتو ايچون مشروع ايدىلمىش، تامامىلە آچلىقغە اوگرە نوب و اوگرەتو، يىلڭ ھر زماننە آچ توروب آغرىقلىغە توز مىكلىك ايلە مېدانە كلەدر. بوايسە روزەنڭ آي ايلە مشروع ايدىلىشىلە تىقق ايدەدر.

(۵) روزەنڭ آي ايلە تەيىن ايداشى مساوات و عدالت نىگىزىنە مېنىدر. زىرا روزە آي ايلە توتىلغاچدىن آي ايلە برابر روزە دورايتەدر، شولاي اولغاچدىن روزە بىر يوزىنە كى كىشيكە نوبتلاپ كوننڭ اوزن، قىسقى، يىلى، صاقون زمانلرىنە دە طوغرى كلەدر. بوايسە عىن عدالت، محض حقانىتدر. اگر دە آي ايلە اولماسە ايدى، منطقە چارەدە ياشاكان كىشىلەر «يارب! بىزە روزە فرض ايدى و كىلە دائىما جەنم كىن اسسى زمانلردە قووروب كىباب ايدەيور سڭ!! عىبا! بىز عاجز بىنە لىرڭ قوۋە حىكمىيە و كىماويەلىرى نە ايچون اتىقات ايدىلمەن؟ عوامل فىزولوگىيانڭى حالاتىنە نە ايچون رعايە

ایدامه مش؟ عموم بیر یوزنده اولان کشیلره تیگزلك و عداللك ترا
 زوسی اوزره فرض ایداسه اولمزمی ایدی؟» کبی شکایت لری اسمانه
 چغارلار ایدی ..... منطقه^۶ باردهده یاشاگان لر کذلک...

بعض کیمسه لرک کونگامینه بویله سوائل کلور: یلنده ایکی نقطه
 اعتدال وار: بری اعتدال ربیعی، ایکنچی سی اعتدال خریفی در. بو وقت
 لدرده کیچه کوندلر تیگز اولادر. شولایوق بو ایکی نقطه
 اعتدال، بری یاز، ایکنچیسیده کوز کونده طوغری کلدکندن
 هوالرکده معتدل زمانلرینه طوغری کله در. بناء علیه روزه
 سنه شمسیه ایله تعیین ایدلبد شوشی اعتدال ربیعی یا که اعتدال
 خریفی زمان لرنده توتلورغد بیورامش اولسه بیکره که عدالته یقین
 اولور ایدی، هم منتظم صورتده دور ایدر ایدی، عجبا نه ایچون
 شوشی اعتدال نقطه لرنده امساک ایله امر ایدلمه گان؟ بو سوال که
 جواب، یوقاریده سویلانگان وجه لرگه کوزل ملاحظه ایله گوز سالنغان
 اولسه میدانده اولدیغندن تکرار یازارغه حاجت کورمیورم.

روره نك رمضان آینهده تعیین ایدلوی: عام فیلك قرق

برنجی یلینه طوغری کالکان رمضان شریفده رسول الله افندمز خضر
 تلرینه پیغمبرک اعلان ایدلب قرآن کریم ایندر لرگه باشلاغان.
 اوشاندیق بی بشرک طاقتی ایرشو ممکن اولان نقطه^۶ منتهیه
 ادرا کیده ن عبارت اولان وحی نك طبقه^۶ علیاسندن معدود اولان
 واقعه معراجده رمضان آینهده تصادفی ایتدیکی روایت ایتله در.

ایمدی بعثت محمدیه مسئلہس ہم قرآن کریمک نرولی، ہیئت
اجتماعیہ جہتندن انسان عالمنہ اصلاحات ادبیہ بخش ایتمش واقعہ
عظیمہ ونعمت جلیلہدر. بیبر یوزندہگی دین ارگہ کرتلکان خرافات
وتخریفات ویروب اصلاحات دینیہ میدانہ کترمشدر.
جسمانی وروحانی حیثیتندن انسانلرک ارتقاسینہ یوللر آچمشدر.
بتون سعادت انسانیہ، علوم ومعارف سایہسندہ اولایغنه کوره اڭ
برنچی فرمان عالی لریده «اقرأ بسم ربک» اولوب علوم ومعارفگہ
صار یلورغه بیورمشدر.

اولدہگی دین علماسنک علوم ومعارفگہ دین نامندن چیکدیکی
سدلرنی بیمروب کشیلرنی علوم ومعارفگہ اوند، کان طاوشلرینی
اولا کوچک آزیاگما وتیز آرده آفریقاغہ ایشتدریده صوثره
آوروپاغہ ایرشدر بتون دنیایه علوم ومعارف طاوشلرینک
عکس اید، ینہ سبب عظیمده قرآن کریم اولدیغی تاریخ علماسی
انکار ایدمه یهچک برحقیقت در.

ایمدی انسانیت نامنه کیترلکان شوشی حقیقت مقدسهلرک
عرض ایدلوی باشلاب رمضان آینده اولدیغنه بناہ روزغہ
رمضان آیی تعیین ایدامشدر. تاکہ ملت اسلامیہ بو آیدہ امور
مقدسهیی تذکر وتقدیس لر یله برابر ارتقاء روحانیده اولوب
«دین اسلام» کڭ روحی اوزره تفیضات روحانیگہ مستعد بردره
ده اولسونلر ایچون . . . . . «شهر رمضان الذی انزل فیہ القرآن
هدی للناس وبینات من الہدی والفرقان» قول کریمی یوقاریده
ایدلکان فلسفہیی افادہ ایتمکدهدر. بو آیتکڭ تفسیرینہ اعتبار

ایله تفکر ایساسه فقیرک بیان ایتدیکی حقیقت هر کماگه آگلاشیله
چغینه امینم.

روزه نك سنه شمسیه ایله تعیین ایدلماوی: روزه نك

سنه شمسیه ایله تعیین اولماونك فلسفه سی ظاهر در، زیرا بویله
تعیین ایدلکان تدرده سنه قمریه ایله بلگلانکده گی حکمت
وفلسفه ارك برسینكده حقیله حاصل اولماسلغی لازم اولادر. (۲) عدالت
سزلك لازم اولادر (۳) طب وحفظ صحت جهندن ضررک تولدینه باعث
اولدر. (۴) روزه نك روحنه منافی اولادر. (۵) روزه نك شهرسینه
خلل کله در.

قسقه سی: روزه نك حکمتی، روحی، شهرسی، هر قایوسی سنه
شمسیه ایله تعیین ایدلشینه منافی در. شونك ایچونده سنه شمسیه
ایله تعیین ایدلماه مشدر.

روزه نك ساعت ایله تعیین ایدلماوی: روزه نك ساعت ایله

تعیین ایدلب تاواکده ۱۲ ساعت روزه و ۱۲ ساعت ده حریت اوز
ره اولمقل برانتظام تحتن اولنور کبی کورنسه ده چنلاب اویلاب
قاراغانه مناسب اولمده یغی اگلاشیله در. زیرا دنیانك ساعتی تیگز
اولمادیغی کبی یانگده ی ایتداشلرک ساعت اریه تیگز اولا آما
یدر. براونك آند وایکنه چیلرکده آرتده در. بس روزه ساعت ایله
تعیین ایساسه اختلافه باعث اولادر، بالخاصه صحرای و بیدوی خلقلر
ایچروسنده اختلاف وانتظام سزاقلرک میدانه کلویته سبب اولادر.
اوشانداق هرکشی ساعت آلورغه مجبور اوانوب حرج عظیم غه
مفضی اولوی لازم اولادر. ینه روزه نك حکمت ومصلحتینه؛ شهرسینه
منافیدر. مونه شونك ایچونده روزه ساعت ایله تعیین ایدلماه مشدر.

روزەنگ كوندز توتلوى: روزە، جناب حەقك «وكلوا واشربوا

حتى يتبين لكم الغيط الابيض من الغيط الاسود من الفجر ثم اموا الصيام الى الليل» فرمان على لايله كوندز توتلورغه بيورامشدر. روزەنگ حكمتى وئمرەسى ميدانه كلسون ايچون، چونكه روزە تونله توتلسه ايدى حكمتى وئمرەسى ظاهر اولمز ايدى، هر كشى آشار اچار ايدىك حيوان كېي يوقلار ايدى.... اوشنداق طب وحفظصحت جهتندە، خلاف مصلحت اولان امورك ميدانه كلوينه سبب اولور ايدى. دخيدە روزە ايله تكليفك معنايدە قالمز ايدى، بلكە روزەنى بناء اسلامك برا گوسندن حسابلاو بر مضحكه (كولكى) اولور ايدى، مونه شونك ايچون دە روزە كوندز توتلورغه بيورامشدر.

بعض كەسەلر ك روزە دن عفو ايدلوى: اسلام دينندە كشيلىره

مشروع ايدالكان قوانيىدە كشيلىر ك قدرت و طاقتلىرىنك نسبتن رعايه ايدلمشدر. هر بر حكم بنده لرك استطاعت لرى حيثيتنچە وضع ايدلب «يريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر» اساس مقدسى اوزره توز لمشدر.

هر بر وظيفه شرعية حد بلوغ ك ايرشكان لره تقديم ايدالدىكى كېي بناء اسلامك بىرىن اولان روزە دە حد بلوغ ك ايرشكان كەسەلره فرض ايدلمشدر. زيرا بودرجهيه يتشمه گان لردە قوه فيزولوگيه كاملاشمە گان بولا. قوه جسمانيه مغلوبيت دە اولدىغندن سلطهسى نى يوريتە آلمغان بىر دورە بولا، بناء عليه بونستندە قوه جسمانيه نى تربيه و تاءديبه احتياج دە اولمايدىر، شونك ايچوندە حد بلوغ ك اير شه كان لره روزە فرض ايدلمشدر.

اما حد بلوغ ك ايرشكان لردە قوه جسمانيه كمالاته ايرشوب

سلطه سنی اجراء ایتدیکی دورده اولدیغندن تاءدیب و تربیه یه محتاج اولوندهر شونک ایچونده بودرجه یه ایرشکان کمسه لره فرض اید- لمشدر. رسول الله افندمزک «من استطاع منکم الباءة فلیتزوج فانه اغض للبصر واحصن للمفرج ومن لم یستطع منکم فعلیه بالصوم فانه له وجاء» دیکان حدیث شریفینه دقت ایدلسون.

حدبلوغ که ایرشمه کان لرگه روزه فرض اولمه دیغی کی قوه جسمانیه لرنده قصورلق اولان کمسه لرگه ده افطارغه اذن و بیرله در مثلا خاسته، شیخ فانی، یولچی کبی.

خاسته لرک روزه دن عفو ایدلوی: (۱) خاسته کشیلرک اعتدال مزاجلرینه خلل کلدیکندن سطوت جسمانیه لری ضعیفلاشه در. بناء علیه تاءدیب و تعدیله احتیاج توشماید.

(۲) دخیلا خاسته لری، آفات سماویه دن اولدیغندن کشیلره اختیار سز عارض اولان امردر. امور غیر اختیاریه لرده انسانلره عفو کوز ایله قارالادر.

(۳) ینه چیرلی کمسه یه روزه نلک واجب اولوچیلغی هیئت اجتماعیه گه سعادت کیتره چک بیرگه هلاکت کیتررگه باعث اولادر، بوا یسه روزه نلک روحینه منافی در. شونک ایچونده خاسته لر روزه دن عفو کوز ایله قارالمشدر.

ملت آنالری نلک روزه دن عفو ایدلوی: ملت آنالری نلک آفات سماویه گه معروضه اولدیقلری زمانده روزه دن عفو ایدلولری، یو قاریه سویلانمش فلسفه لر ایچون در. بونلک اوستینه، ملت آنالری نلک اول زمانلرده قان لری آزالمقده اولدیغندن روزه توتلغان تقیدیه فتور وضعیفلک هم فقر الدم خاسته لک لری نلک میدانه کلوی بک یقین در.

بوايسە ملت آنالرىنىڭ ھلاكتىنە باءتدر، شونىڭ ايچوندا شرع شريفىمىز بوزمانلارنىدا آنلارە عفو كوزىلە قارامىشدر.

سوت ايمزگان آنالرك عفو ايدلىشى: حفظ صحت قاعده اربىنە نظرا ھر بركىشى، وجودىنىڭ اوسوبىنە ھم ھىچ توقتاوسىز تىنىدىن طا شلانىب تورغان مادەلرڭ يىرىنى توتروب قوۋە حىياتىيەنىڭ بقاسى ايچون لازم اولان احتراقاتى دائم ايتب توتارلىق آزقغە محتاجدر. فقط وجودىڭ اختلافى احوالدا قارەلوب آزقدا تورلىچە تىعىن ايد لەدر. اوسوچىلىك تمام اولوب كھولت مرتبەسىندە اولان كشىلرگە تىعىن قىلىنەچق آزق، احتراقات حىياتىيە نتيچەسى اولارق وقوعە كەن ضايعاتى توترب تىنگە ھركوندا محتاج اولان مادەنى يىتگىزب توررلىق بولوغە تيوشدر. بوگا «تىعىن حفظى» دىيب ايتلەدر.

اوسم حالدا، اولان بربالاغە تىڭ كوندا لك حالنى صاقلارلىق غنە آزق يىتمايدىر. بلىكە ھرصولوشدەغى اوسمىنە، تىنىڭ وعضولرىنىڭ آرتب واروپنە مساعى اولوردى نىسبتە آزقدا آرتب رلب تىعىن لەندەر. بوگا «تىعىن نشو نما» دىيب ايتلەدر. ھروقت اشتغال وسعى دە اولنوب آشادىغى آزقلىرىنىڭ تجملات كىمىياويە سندن متولدا اولان حرارتى مساعى گە صرف ايتكان كشىلرگە، تىعىن حفظى درجە سىنگەنە آزق يىتمايدىر. بلىكە وجودىڭ ايقتاع حرىكت و صرف قوت نىسبتىدە تىعىن لىنىڭ لازم اولەدر. بوگا «تىعىن مساعى» دىيب ايتلەدر.

ايمى، طيب لىرڭ نصيحتىنە بنائسوت ايمزگان آنالر ھرايكى- ياكە اوچ ساعتدە بر كره بالالىرىنى ايمزگە بورچلىدىر. بو سوت لىر ايسە آشامىش طعاملردىن بالىكىمىياويە تحليل وافراز ايدلىك تىكىدىن، آنادە تلافى مافات ايچون ھم سوت بوايمىنە اولش ار حاضرمك ايچون

مجبوره اولدیغندن تعیین مساعی نسبتنده آشارغه محتاج اولادر. بونلک اوزرینه ییمک آره لر نی انتظام دائره سنده، سوتینه خلل کیترمزک نسبتنده قیلورغه بورچلیدر.

اگرده سوت ایمزگان آنالر روزه توتسه لر ۱۵-۱۹ ساعتلر آج توره چقلر، (*). بوايسه آنالرك خاسته لکگه دوچار اولوب بالا لرینک تورلی چیرلرگه مبتلی اولورینه سبب اولدیغندن، هر یلنک بتون ییر یوزنده یوز میلیونلرجه آنالرك هم میلیونلرجه بالالرك عالم حیاتقه سلام ویروب عالم برزخغه یوللانولرینه باعث اولا چقدر. مونه شونلک ایچوند، شرع شریفمز، سوت ایمزگان آنالرغه روزه توتمسقه مساعده ویرمشدر.

قرآن کریمک تعییننه بناء همت رضاع (سوت ایمزو متی) ایکی یلدر، ایمدی آنالر مدت رضاعده روزه توتمسقه مساعده لی اولدیقلر نهن هر ایکی یلده یا که اوج یلک بالاطودرب ایمزب تربیه لاگان آنالراروغدن قالغانچیغه قدری یعنی ۴۰-۵۰ یاشکه قدری روزه دن عفو ایداملر دیمکدر. نه قدری کینکلك !! نه قدری م-رحمت وشفقت !!! «یریدالله بکم ایسر ولا یریدبکم العسر».

یولچیلرغه روزه توتمسقه مساعده ایدلوی: یول هرکشینی اوز قولی ایله توته در. هر جهت دن مشقت و آغرلق لر طودرادر. کشینک اوزینک یورطنده غی ترتیبات و تنظیماتی بوزیله در. احوال ظروفک آقندسینه بالامجبوریه اییارله در. ییمک اچمک هر قایوسی عمومی آقندییه تابع اولادر. او یله ایسه مسافرغه افطار قیلو مساعده

(* بو قدری آچلق مدتده تهرک ایدنگان سوتلرک بالا ایچون حفظ صحت جهتدن مناسب می یاشکه مناسب دگل می؟ ایردی دوقتور (طیب) لردن سور اولوب استفسار حقیقت ایدلسون.

ایدامسه ایدی، بک بیوک آغرلق و مشقت ار میدانه کاور ایدی. اوشانداق یول مشقتیله یونچیغان قوه^۶ جسمانیه لرك ضعيفلا- شوینه ده سبب اولور ایدی، مونه شونک ایچونده شرع شریفمزه مسافر غه روزه توتمسقه اذن ویرامشدر.

قارتایغان کشیلرک روزه دن عفو ایدلوی : قارتلق آفات- سماویه دن اولان مرض طبیعی اولدیغنه بناء خاسته لرك روزه دن عفو ایدلوینه دائر اولان فلسفه لر، بونلر حقیقه ده جاریدر . . . . لکن، روزه توتارغه کوچلری بیتمه گان قارتلر یا که قارچقلر روزه بییرینه فیه ویررگه بیورامشدر، روزه توتمسقه اولان حکمت و ثمره حاصل اولسون ایچون. فیه ده، محتاج کمسه لرك کونده لک کیچنوینه بییتار لک حیثیتچه مشروع ایدامشدر.

تراویخ اوقلو:

افطاردن ایکی ساعت سوگره یستو و تراویخ نمازی او قلمقده در. بو ایسه قوانین حفظ صحت جهتندن باقلمقیقه بک گوزل بر ریاضت جسمانیه در.

(۲) قوه^۶ روحانیه نلک غالب اولوچلغینه مجاهده ایتمکدر.
 (۳) کوندزن آچلقده اولوب آچلقک آچغسنی بلمیکدن سوگره کیچ ایله دین قارنداشلری بر آره یه طوبلانو شوب بر برسینه معاونت و مرحمت ایدشولرینه باعثدر.

(۴) ینه تراویخ نمازی، بوندا این وحی، نزول القرآن، معراج-

كېي واقعة مقدسه ارله تشرىف ايدىلان رمضان آينده مسلمانلارڭ
طوپلانشوب جناب حقاڭ بوندان نعمت عظيمه لرى برابرينه اظهار
تشكرده اولارهق تسبيح و تقديس ايتمكدن عبارتدر، بوايسه عقلا وادبا
لازم اولان وظيفه عبوديتى ايغا ايتودر.

(۵) ينه تراويخ اوغو، كوندزن شهوات حيوانيه دن منع انوب كيچ
ايله بو آيده نازل اولان قرآن كريم ودين اسلامڭ روحندن عبارت-
اولان «اخوت عموميه» نى تجديد ايدهرڭ برگه ييلشوب منزل القرآن
اولان جناب رب العالمين گه تسليم و اظهار عبوديت ايتمكدر . . . .

صدقه فطر

صدقه فطر، جان باشدن ويرلگان صدقه در. فقير و مسكين لر گه
يعنى محتاج لرغه ويريله در. روزه توتلب بتديكى كېي كيچكتر ماينچه
ويريله در. فقير و مسكين لارڭ آچلقلرينى دوشنوب آنلرغه يارمده
اولمق ايچون مشروع اولان روزه نڭ ثمره سنى تيزرهڭ با نفع اظهار
ايچون، اوشنداق دائره ء اخوت ده اولمش مسلمانلارڭ مائده ء اخوت گه
كلميكلرنده كوڭل لرنى شادلاندر و برابر مسرت ده اولولارى ايچرن.

عيد نمازى فلسفه سى: نماز بابنده بيان ايدامشدر، اوراينه
مراجعت ايدىلسون.

عيد نمازى روزه توتلب بتديكى كېي روزه نڭ قورنده غنه اداء
قىلونرغه امر ايدامشدر. زيرا روزه توتلب تراويخ او قلوب ريا
ضت روحانيه و جسمانيه قىلنوب كوڭل لرى يوشاب محتاجلارڭ حاللرينه

يتشورگه و ياردملاشورگه نفسىڭ يوقاردغى بىر زمان در .
 ايمدى بونداين مناسبتلى بىر زمانده بتون مسلمانلر توپلانشب
 هر قايموسى بىر قارنداشلىك اوزره اخوت عموميه ميداننده ييلشوارى
 معاونت مليه هم باشقه مضاح اديبه و دينيهگه باعث در .
 لىكن تاعسف كه ، حقاقتى دينيه بىلنوب اجراء ايداميور . فقط ظا
 هرى بىر كوستارشىدن عبارت اولوب آلات ايداپكنه يورتيله در .
 شونىڭ ايچونده مسلمانلر ايچروسنه «دين اسلام» وضع قىلغان قـوا
 نين دن بىرىنىڭ نمرهسى بيله كورامايدىر . . . بىك درستنى ايتساك
 «چن اسلام دينى» مسلمانلر ايچروسنه عملده دگل در .

لاحول ولاقوة الا بالله!

حج

حج اهل سيرك افاده سينه نظرا هجره نك ۵ نچي يلنده، يا كه ۶ نچي يلنك فرض ايدلمشدر. رسول اكرم افندهز حج فرض اولديغي كبي حجه كيدممش، بلكه هجره نك ۱۰ نچي يلنده حج ايتمشدر.

زيرا رسول الله افندمز مبارك عمر سعادتلمرنك اوج يا كه دورت كره عمره تشریف ايتمشدر: (۱) عمره حديبيه در، ۶ نچي يلده واقعدر. بو عمره ده حديبيه اينشنده طوقطالوب مشهور «صلح حديبيه» معاهده سي قيلنهره قى مدينه منوره يه قايتلمشدر. (۲) نچي عمره القضا اولوب ۷ نچي يلده در. بو ايسه فى الحقيقه عمره حديبيه قضا ايتودر. (۳) نچي عمره جعرانه در، ۸ نچي يلده اوتالمشدر. (۴) نچي حجه الوداع ايله برابر اداء قيلنمش عمره در، بو ايسه اوننچي يلده واقع اولمشدر.

جناب پيغمبرمز «حجه الوداع» نى يوز مكن زياده صحابه ار ايله برابر قيلمشدر. ايشته بو حجه الوداع فرض حجدر. بناء عليه پيغمبرمز حج فرض اولدقن سوكره ۴-۵ يل قدرى بر مدت اوتكاروب حجنى ادا ايتمشدر.

حج على سبيل التراخى واجب مى؟ يا كه على الفور مى؟

يوغاريدى سويلانمش تاريخه نظرا پيغمبرمز نك حج فرض اولدقن سوكره ۴-۵ يللر وقت كيچروب مصلحت مليه نى

ملاحظه ایله حج ایدى، حجك فرضیتى على التراخى اولدیغنه دلالت ایدر.

زیرا حج على الفور واجب اولسه ایدی، جناب حقاك امرینه على المسارعه امثال ایدوچیلرک اڭ برنچی، واصلاح احوال ام ایچون بتون طاقتیله مسابقه ایدوچى ارك اڭ اقدمى اولان رسول اکرم افندمز حضرتلری، حجنى وقتندن بر ثانیه (سیکونت) کیچکترمز ایدی. ایندی جناب حقاك «لقد كان لكم فى رسول الله اسوة حسنة» دیکان قول جايلنه بناء امة اسلامیهنگه حکمت مصلحتنى ملاحظه ایدرک (عمرنگه اوتکارماو شرطى ایله) حجنى کیچکتربررک قیلمه یه مساعده اولوونى انتاج ایدر.

بعض برار، «پیغمبرمز عذره بناء کیچکترروب قیلدی فلان» دیسه ارده معقول سوز دگلدن:

(۱) زیرا بویله سویله مک رسول الله افندمزنگه اداء وظیفه سنک یالقاولق ایتدی دیمک اوله در.

(۲) بونچه یلدن برو على الفور حج فرض اولدیسده بر یلمده حجغه دیب بوشاماو واهمیت بیرماوی لازم اوله در.

(۳) صحیح البخاری ومسلم و باشقه کتب سننگه بیانیه هم تاریخلرنک شهادتیه پیغمبرمزنگه اوج کره عمره یه یعنی نفل حجغه واردیغى ثابت اولدیغنه نظرا «تأخیری عذره مبنی در» دیکان سوزنگه نه قدرى حقسز ایکاننى سویلارگه ده حاجت یوقدر. البته حج ایله امرده تراخى گه ده هم خلافینه ده دلالت یوقدر، فقط رسول الله ننگه فعلی تراخیه قرینه در.

ینه حجنگه تراخى اوزرینه فرض اولوچلغى عین حکمت

و مصلحتدر. زیرا منطقه بارده ده یاشایان مسلمانلرغه حج وقتی
جاینگ اڭ اسسی و سیجاق زماننک فرض اولسه، کیچکتربرک قیلورغه
جائز اولمسه، مگلرجه حاجلرنک مکه اسسی اسکلرنک کباب اولرهق
قورلوب هلاک اولواری لازم اولوب حکیم مطلق اولان جناب حق حج
امرنی هلاکت نیگزینه ابتناء قیلوی لازم کیلهدر. جناب حق
بویله اشلردن منزهدر.

شونک ایچونک حجک تراخی اوزره فرض اولوچلغی عین
الحکمة والمصلحهدر.

حج هم مناسکی: مخصوص وقتلرده، مخصوص اورنلرده، جناب
حقغه یالوارهق اظهار عبودیت ایتمکدر. حج فرضدر، فرضلغینه
تورلی آیتلر واردر (*). بو آیتلرنی تفسیر ایدرک حجک فرضلغنی
تاءید ایدن حدیثلرده چوقدر (**).

حج اسلامک بيش رکنندن بریدر؛ یوللر امین اولق شرطیله
آزاد، عاقل، بالغ و سلامت اولوب، باروب قایتورلق بایلغی، هم
اوزی قایتقنچی اوی جماعتلرینه (عائله لرینه) یتارک قدری
نقعهسی اولان کشىلره عمرنک بر مرتبه حج ایتمک فرضدر.
حجک فرضلری: احرام، عرفاتک وقوفی، طواف زیارتدر.
بوندن قالانلری یا واجب، یا سنت، یا مستحبدر.

کره ۶ ارضک هر طرفدن جناب حقک صایلا، وی ایله صایلانوب
کیلگان و کلا ربانیه لرینعی حاجلر اوزاق مسافه لری کیلوب «حرم»
گه یا قنلاش قلرنک احرام باغلارغه حاضرلنه باشلایلر: ئلک غسل
قوبنه لر، ساچ، مییق، ترناق و باشقه تنلرده اولان توکلرنی

(* سوره حج ۲۵-۳۸، سوره آل عمران ۹۷، سوره بقره ۱۹۶-۲۰۶ آیتلرگه مراجعه، یدله.

(* بخاری، مسلم، سنن ابی داره، نسائی، ترمذی و باشقه حدیث کتابلریک حج بابلرینه قاراسون.

قسقەرتە ار، تەمىزلەيلەر. حەرگە (مىقاتكە) يىتەرگەنكە احرام اسمىلە يورتلىگان كىيىملرنى كىيەر: آل يابىچ، وايڭلىككەن عبارتەر. خوشبوى و ايسلى مايلىر سورتەر. ايكي ركعت نماز قىلۇپ حەجنى نىت ايدەر، قىچرۇپ تەلبىيە ايدەر. بوتون قەدىلەرلە جناب حەقلىق امرىنە بوى سونارغە اجتهاد ايدەر.

احرامدە اولدىغى مدتەك ادب دائىرسىدىن تاش قىلانمى، سويلانمىك، جانلى مەملۇقلەرە ضرر تىدىرمىك، باشقە تەگلىگان كىيىملەر كىمىك، يوز وباشنى اورتىمىك، خوشبوى استعمال ايتىمىك، توك و ترناق لارنى كىتارمىك كېي اشلىردن طيىلمىق لازىمەر.

مكە يە كىرەلدىكى كېي مەسجەد حرامە وار يىلۇپ كەبە يە طواف ايدىلەر، بوگادە «طواف قدوم» دىب ايتلەر. بوندىن سوڭ حرام شريف دن چىقۇپ «صفا» ابلەر مروه آرەسىندە سەي ايدلەر، صفادىن باشلاپ مروه ايلەر بىتەرلەر.

ذوالحەججەنىڭ ۷ نچى كۈنىنىڭ خەتەبى عمومى مەسجەد حرامىك خەتەبە او قوب حەج حەكەملرنى اوگرەتەر، ۸ نچى كۈندە ايرتە نمازنى مكەدە او قوب «منا» گە وارەر. ۹ نچى كۈنىكە (عرفە كۈنى) ايرتە نمازنى او قوب «عرفات» گە چىقارلەر. خەتەبە عرفەدە خەتەبە عمومىيە او قىدەر. جىل رحمت كە يىقىنراق يىردە وقوف ايدەر. قوياش بايىدىغى ايلەر عرفەدن كوچاوب «مزدافە» گە كىلەر. ۱۰ نچى كۈنىكە (قربان عىدى كۈنى) اڭ ئلك وقتىنىڭ ايرتە نمازنى او قوب «مەشەر حرام» دە ذكر تەسبىح و تەلبىيە بى اسمانە چىقارەرەق وقوف ايدىلەر. مونىڭ سوڭدە واق تاشلار آنۇب «منا» گە وارالغاچ جەرە عقەبە تاش آطار. بوندىن سوڭ قربان بوغازلاپ ساچ طرناق لارنى كىتارەر، ياكە

قسقەرته لر. شوعید کوننك یا كه ۲ نچی کوننده مکه یه قایتوب «طواف زیارت» ایبار.

عیدك ۲-۳-۴ نچی کونلرنك، منا، دن طاش آطوب مکه یه قایتوب «طواف صدر»، قیلوب حج تمام ایدیله در. ایشته فرض حجك افعالی بوندن عبارتدر.

نفل حج ایسه طواف وسعی ایله تمام اولونده در. حجك خاتونلر ابرار ایله برابر حج ایبار، تلبیه ده طاوش-منی کوتارماينچه آیتهلر. ساچلرنی قرقلر، تگگان کیوملرده کییارلر.

ایمدی بوقسقه ای ایله بیان ایدلگان حج عمللرینك هر قایوسی نك فلسفه سنی بیان ایدم؛ فقط اوزون تفصیلغه بارماينچه اجمالی صورتك بیان ایدم، تفصیلنی رساله منی اوقوچی افندیلره تابشرهم.

حجك عمومی فلسفه سی:

(۱) بتون ییر یوزننگی تورلی اقلیمك یاشه گان، تورلی تللر ایله سویلاشكان تورلی فکرده اوسكان، تورلی طبیعت برله بیوگان، لکن «دین اسلام»، نامیله هپسی بر قارنداش ایتلگان مسلمانلرنی بریرگه طویلاب کورشدر و پطانشدرمقدر. (عرفه نك معناسی ملاحظه ایله).

(۲) بتون ییر یوزنده گی مسلمانلر، امور ادبیه، شئون ملیه وهیئت اجتماعیگه دائر مسئله ارده مذاکره ایبار ایچون وضع ایدیلان برمقدس «دمؤتمر اسلامی»، در (واذجعلنا البیت مثابة للناس وامنا).

(۳) اهل اسلام ایچروسنده واقع اولان دینی و ادبی اختلافلی

مسئله‌ها را مذاکره کرده قویلوب، مذهب آره‌لرنه اولان اختلافی قطع
ایده‌ها را اتحاد عقیده و مذهب باعث اولان بر جمعیت دینی، در.
نفاق که پیغمبر رمز حجة الوداعه تعلیم و نصیحت دینی داده اولمشدر.
ایسکی زماندن قالمش عادت جاهلیه‌نی بتررگه فرمان ایتمشدر.

(۴) تورلی یرده، تورلی تربیه‌ده عمر اینکان مدنی، و وحشی
خلقلر بر مقس یرده طویلانشوب بریسی ایکنچسندن عبرت آلوب
اخلاق و ادبیات جهندن تحصیل تربیه ایتمه به باعثدر.

(۵) دنیانک بر طرفندن ایکنچی طرفینه سیر و تماشه ایده‌ها را ک تور
لی یرلر، تورلی منظره‌لر، تورلی قوملر کورب حاصل، تورلی صور
محموسه‌لر کورب، صور معقوله‌لر کوبایوب و کیکیایوب فکرلرنک بیومه
سینه بیک زور قاپودر.

(۶) کره ارضه‌لر تورلی صنفه معیشت ایتکان مسلمانلر طویلانشوب
صناعت، تجارت، زراعت، اختراعات، و باشقه هیئت اجتماعیه هم
عقول انسانیه جهندن ظهوره کلکان افکار و احوالگه مطلع اولشوب
اصلاح احوالده اولو نمه‌لری ایچون برنده‌در.

(۷) افراد ملت آره‌سند، حاکمک، محکومک، رئیسک، مرؤس
لیکن ناشی اولان غرور و تکبرک صفتلرنی بترتوب، ملت اسلا
میه اوز آره‌لرنه کمال تواضعقله مناسبده اولمه‌لرنی تعلیمدر.

زیرا مناسک حجنی اداء زمان‌لرنده امیر، ناظر، کتوچی،
گنیرال، قائم‌ده‌و، بای، فقیر، عالم، نادان، هر قایوسی بررو
شده برتورلی کیومه، بر صنفده یالان باشده، بر کلمه‌ده، بر توسلی
حرکتده، بر اورنده، بر درجه‌ده، بر صنفده اولونده، بوایسه ملت
ایچروسنده تیگزلیک، بر بر سینه شفقت ایدوچیلک، مهر بانچلق،

یاردمچیلک کبی کورکام اخلاقى میدانه کیترددر. صنف کور-
نگلرینی کوروب قاتی کونگلرک یومشاره سینه سبب اوله در. امیرار،
ناظرار، رعیه نك احوالی بالفعل مشاهده قیلوب حاللرنی اصلاح
ایتمه یه، وچاره لرینه باقمه یه واسطه اوله در. بایلر ایسه ملت
ودینداش لرینک حاللرنی کوروب معاونت ده اوله ارینه بر-
وسيله اولا.....

۸) بتون دین اهللرینک مقصدی به سی، رسول اکرم افندمزنگ
بیوک بابالری اولان ابراهیم هم اسماعیل عه مارك بناء ایتکان کعبه
مکرمه یه، هم مصلح اعظم اولان جناب پیغمبرمژک وجوده کیلمش یر
لرینه، هم مهبط وحی اولان شریف مکانلره زیارت ایتمک ملت
حنیفیه یه محبت، وانوار احمدیه یه مودت نی زیاده لشمه یه باعثدر. بو
ایسه عین سعادتدر.....

۹) ینه حج: یر یوزنده مسلمانلرنی دینی وادبی جهتن
مناسب اولان بر نقطه یه طویلاتدر وب اخوت دینی نی تحکیم ایده
رهک سلطنت دینی نی اظهاردن عبارت اولان رسم برکچید دینی در. طو
لری «اخوت عمومی» نی ابراز ایدهن «وحدانیت ربانی» در
بو و «وحدانیت ربانی» علمی آستنه کورهک اخوت دینی ایله
هم صورتده ربط ایلامه یه دعوت ایدهن قائد «قرآن عظیم»
در. بو مقصد دعوتی تبلیغ ایسوجیلرده ورثه الانبیاء اولان ذوات
کرام در. مقصدلری بر جناب اللهغه توجه در.

مضا اللهنگ عظمتینه تذل، رضاغینه مظهر اولمقله تلذ
عزمیله وطن لر نی اوزاقده قائمدرهق «وحدانیت علمی» التنده،
وحدانیت آقندریسنده اولدقلر نی افاده ایتکان، الله اکبر، الله اکبر،

لا اله الا الله، والله اكبر، الله اكبر، والله الحمد. لبيك، لبيك آه»،
 كلمهٔ مقدسه ارييله يوزمكندن زياده حاجلر عرش اسمانه طاوشلرني
 كوتاره يورلر.

حاج افنديلر ك بويله چه عرش اعلاگه طاوشلريني كوتاردكلري
 زمانلرده بتون ير يوزنده گي اوچ يوز يكرمي ميليون مسلمانلرده
 جمله سي كلمهٔ مذكوره ارنى جامعلرنده، اويلر نده صحرالرنده كوكلره
 چغاره ارنى. گويا كه بتون مسلمانلر ايچروسنه انتخاب ربانى ايله
 انتخاب ايدلره رك «عرفه»، «مزدافه»، «مناه كبي نقطهٔ مقدسه ارنده
 معارفه، مشاوره، مذاكره و محاكمه ايدلره رك رس-م كچيد دينى
 اجراء قيلماقده اولان و كئلا رباتيه ايله برگه اشوب دينى شاداق
 اظهار ايدب لفظ جلاله ايله قچقر دقلرنده، بتون ير يوزنده گي مسلمان
 لرده گويا كه برگه قوشلهره قچقره لرنى. ها! الله اكبر آه كلمهٔ مقد-
 سه ارنى اوررا لفظى كبي يكلگه حسابلانماسون. بلكه جس-مانى،
 روحانى، ادبى، اخلاقى بيوك معنى لرنى افاده ايدرنى، بيوك تائيرلى
 كلمهٔ جليله اولديغى خاطره آلنسون.

حاصل الكلام: حج ادبى، دينى، عمرانى جهتلرندن قاراغانده
 چوق حكمت و فلسفه لرنى شامللر. بوقاريدىغى وجه ارنى ملاحظه قيلنسه
 دهها بيوك معنى لرنى تو ايد ايدلر. هر كشينك او يلاب تورلى
 وجهلر ميدانه چقارمه سيني قوهٔ عاميه ارينده تابشرم.

احرام: حرام ير نده طوپلانغان حاجلر: پادشاه، ناظر، والى
 قائد، ماء مور، بساي، فقير، ده وه چى، مدنى، وحشى، اولان
 تورلى صنفدن، و هر تورلى اقليم دن ييلوب بالفعل مائدهٔ
 اغوتنه مصاحبه ايدلر كه كپلكان قارنداشلر لردرنى.

ایمدی هر قایوسی الفت و محبت ایدشهره ك افادهء مرام ایدر
 گه، رابطهء معنویه و اخوت عمومیه نی حقیله میدانه کیتتررگه وسیله
 اولسون ایچون برتوسلی کیوم قویلمشدر. هم اوچسزلیدر هر کماگه
 بها جهندنن آغر دگلدر.

اگرده احرام اولمسه ایدی، هر حاج تلاگان کیومینی کیار
 ایدی، پادشاهلر اوزلرینه مخصوص اولان ییلک زلی پالیتلی (علامتلی)
 کیوملر، تاجلر، بلمه تورلی انجولر ایله زینتلنکان تورلی بورکلر
 (قالپاق لر) کیارلر ایدی. بایلر تورلی انجو و بورلیانت ارغه مانلورلر ایدی.
 فقیرلر ایسه عادی کیوملر ایله اولورلر ایدی. بناء علیه کماق
 حاکم، و کماق رعیه ایکانی کورنوب آب آچی بلنوب تورر ایدی،
 او یله ایسه سلطنتلی کیونگان کسه لر یانینه عادی کیوملر، یقین بارر
 غه او یالورلر (اوتانورلر) ایدی، سوزلر نی سویلارگه مرادارینی
 آ گلاتورغه طارتنورلر ایدی او یله ایسه حچک روح و حکمتنه مناسب
 اولمز ایدی.

ایشته بتون مسلمانلری تابع و متبوع سنی بر (اخوت عمومیه)
 دائره سنک بر «وحدانیت ربانیه علمی» آستنده (اخوت دینییه) مائده سنک
 تناول غذاء روح اینسونلر ایچون احرام اسملی کیوملر نی کییونوب
 بر رووشده اولوچلقنی «دین اسلام»، مشروع قیلمشدر. هم اقتصاد
 جهندنره بیوک قاعدهء اقتصادیه رعایه ایدلمشدر... ینه سیدچاق،
 واسی یرارده آنداین آق کیوملرک حکمی جهندن اسسی تیماسکه
 فائده سی واردر. همه کشیلر نی تابع و متبوع نی برتوسلی کیندروب
 تواضعلقه تیگز ایگه اوند ایدر. الله حضورنده هم دین اسلام نقطهء
 نظرنده مسلمانلر همه سیده بر تیگزار ایکانی بالفعل کوزگاردر.

شولایوق بتون انسانلرک هر قایوسی جناب حقلک حضورینه مساوات اوزره گروه گروه ازلره ق بیلماقغه ده اشاره در. ایشته احرامده اولان حکمتلرک بعضلری بونلردر.

افعال حیوانیه ممنوع اوای: بیوک مصلحتلر، والوغ مقصد

لری افاده ایچون مشروع اولان حج افعالی آره سنده امور حیوانیه ایله ملوث اولمق، طوی قوروب خاتون قز آرتندن یورمک، یا که کیاوگه واررغه یکت کوزلاب یورمک، موکا دائر مذاکره ده اولنمق خلاف حکمتلر. جدیته منافیدر. اهمیتلی بر وظیفه مفسه نی اهمیتلر ایتوچیلکدر. ادبزلک قپوسنی آچوچیلقدر. بونداین جمعیه کبری ده آداب و اخلاق حسنه منافی اولان هر قاپونی بیکلماک (باغلامق) لازملر. ایشته شونک ایچون ده افعال حیوانیه ممنوع ایدلمشدر.

ساج، مییق قسقرتق، خوش بویلانماقک منع ایدلوی: کره

ارضنک هر طرفندن طویلانوب جییلوب کیلگان حاجلر جناب حق تعالی نک صایلاوی ایله صایلانوب کیلمش «وکلاء ربانیه» در. وظیفه مهمه ایله شون عبادالله خصوصنده جدی صورتده اجراء وظیفه ایدر ایچون دارعدایه مفسه ده اجتماع اید، چک مبعوث دینی لردر. اویله ایسه بونداین بیوک و آغر وظیفه لری یوکلای کیلکان و کلاء عالم الغیب و الشهاده نک ساج توزاتوب، مییق قرتلروب، کراخمال یاقتروب، پودره لر سوروتب، خوشبویلر بویالوب، بیزانوب توزا-نوب چوچتلر کبی آلچاقلق ایله چوبالوب یورمک شاعن لرینه لایقی دگلدر. بونداین قورچاقلق جدی کمسه لرک اش دگلدر. اویون کولکی آرتندن کیزک ینکل عئللیلر نک اشیدر.

ایشته شونڭ ایچون بوند این چوجقلى اشلرنىن افعال حج آره
سنه نهی قیلنمش.

ینه اسسى یرلرده ساچنى اوزون قیلتمى اسسىلککن صاقلارغده
سبدر، چونکه حج زمانده حاجلرڭ باشلری آچق یوریه چکدر.

آو اولامقڭوجانلى نرسه لرنى رنجتونك درست اولماوى:
يپرڭ تورلى هواسنده، تورلى طبيعتنك آقندسى آستنده، وتورلى
تربيه ده عمر ايدوب «حرم» گه ييلغان حاجلر آره سنده مذا كره ومشاو
ره ائناسنده، يا كه يول آره ارنده فكرلر قارشى كيشوب، تصادم
افكاردن اختلاف ونزاع چاتقىسى تووب، فتنه چغوب قان توگشرگه
سبب اولماسون ایچون آو اولامقى، جان اياسنى رنجتمككن منع قیلنمشدر.
زیرا آو اولارغه اذن ویرو، قورال تاشورغه اذن ویرونى
لازم ایتككندن هر حاج اوزى ايله قورال یورتور ایدی. ایندى
حاجلر آره سنده بربر سببن اختلاف چقسه هر قوم تیزدن قورالغه
صاریلوب قان توگشرگه، اوتشررگه بيك زور سبب اولور ایدی.
ایشته بوند این مشئوم اولان فتنه نك قاپوسنى باغلامقى ایچون
حتى قركيك ارنى آولادنده منع قیلنمشدر. اماصو كيك اری آولا-
مى، آلارنى آولای تورغان قورال واسباب نه رته، مورد، جلم، قار
مى، كبی كوچك ایبرلردن عبارت اولوب قان توگارگه سبب اولما
دغینه بناء، هم غانبا آند این اسباب قورى یپرگه تاشلمای، صوسا-
حللرنده دینگز یا قاسنده قاندرلنغندن، صوده بانق طومتق كبی
اشلر منع ایداماشدر.

ینه قویان (طاوشان) قووب، بوری آرتندن قچقروب، باقروب

يورمك و كلاء ربانيه اولان حاجلارك شائىن دگلىر. حجك روحنى
بر باد ايدوچلىكدر. چوققلقدىر...

ينه، جان ايباسنى رنجتمك، اوترمك: مرحمتسزلك، التفاتسزلىق
يرتقچلىق، حيوانلىق، ياوزلىق، كىي وحشيلك صفت لريله موصوف
اولوچيلىقدىر. بوايسه حجك حكمت و فلسفه سىينه منافىدور. شونلك
ايچون ده جان ايباسنى رنجتمك، حتى صونارچيغه آنه! ديب اشاره
قىلمى ده منع ايدامشدر. ضرر تيدره قالسه، جزاء اولهرهق صدقه
يا كه قربان تعيين ايدامشدر.

آداب انسانيه گه منافي سوزلر و اشار منع ايدلوى: مقدس

دين اسلام هيچ بر زمانده آداب انسانيه گه ضرر تيكيررلك بر
حركته، و بر سوزگه ده اذن و يرمه مشدر. بالخاصه حج زمانلرنده
« فمن فرض فيهن الحج فلا رفث ولا فسوق ولا جدال في الحج » ديه
رهك منع ايتمشدر.

زيرا بوندان جمعيه كبرى دن عبارت اولان « ندوه اديبه »
ده هيئت اجتماعيه و حقوق انسانيه گه دو قنورلىق، خاطر قورلىق،
كونكل قالدورلىق هيچ بر نرسه اولماسقه كيردك. بتون سوزلر
قارنداشلىق، دوستلىق روشنچه اولورغه كيردك. بتون مسلمانلر
برسى ايكنچيسنك حالنى صوراشوب محبت ايدوچيلككن بوشاماسقه
كيدرلهك. شونلك ايچون آداب انسانيه گه منافي سوزلر و اشلىر
منع ايدامشدر.

ميقات مكه شهرينك هر جانبندن اوراب آلمش بر احاطه
مفروضه ايچروسنه اولنان بيرگه « حرام » ديولهدر. بو حرامغه
كيلورگه اولوغ يوللر اوستندين ييلگلانمش اورنلر واردر كه بونلره

«میقات» دیولور، بو اورون لرده هر حاج طوقتاب احرام باغلايلر*).

زیرا حاجلر «اخوت عمومیه» مائده سینه، عمومی قارنداشلک آقندسینه کرمزدن مقدم هر قایوسی بر روشده اوله رق بیلگلی بر اورنده بتونسی بر توسلی اولوب کیلوچلگی روح حجک مقتضاسیلر.

بتون حاجلر بر نقطه یه کیلوب التقاء قیلغانچی هر قایو سی توواضعلقله «مائده اخوة عمومیه» یه سلوک ایدر الک حاله استعداد کسب ایتدر مکرر. وکلاء ربانیه نلک حالی بر انتظام تحتینه آلوچیلقدر. یینه بونداین جمعیت کبری یه طوبلانغان افندیلرک احوالینه مراقبه ایتمه یه، اعتدال مزاجلرینه ملاحظه ایتمه یه، حاصل بونداین بیوک بر «جمعیه ادبیه» نلک حال وحرکتنی امنیت، محافظه تحتنه آلمه یه بیوک بر مداردر. ایشته بووجه لر ایچون ده میقات تعیین ایدلوب احرامسز کیچوچلک منع ایدلمشدر.

طواف قدوم: فضاء غیر متناهیده اولان بتون اجرام علویه وسفلیه اوزلرینلک محرکده حرکت و دوران اوزره تسخیر ربانییه اطاعت، و قدرت الهیه انقیاد ایدره رک اظهار عبودیت ایدلر. بزم اوستنک یاشاد کمز بیدرمزده تویش-نلک اطرافنده دور

(* **تنبیه**: «دین اسلام» نقطه نظرندن قاراغانده «حرام» بتون مسلمانلرکدر (۱) جناب حجک سوره حج ۲۵ آیتده «ان الذین کفروا یصلون عن سبیل الله والمسجد الحرام الی جعلناه للناس سواء الکاف فییه وایمان» دیکن قول بیریقی بونی افاده ایدهدر. (۲) عرفات، مشعر حرام، منا، هم باشقه مناسک حجینی اداء قیله تورغان اورنلرک هیچ برسی براوگده تعین لشمشدر، بلکه عموم مسلمانلره بو اورنلرده مناسک حجینی اجراء قیلورغه فرمان ایی وارد اولمشدر. حج، بقره، آل عمران سوره رنده حج مسئله سی ذکر ایدنگان آیتلرکه مراجعت ایدلسون. (۳) حجک حکمت و فلسفه لریده بونی افاده ایدهدر. (۴) ارض حرم خ و مننده خلفه راشدین نلک حرکت و معامله لر ی بوا سسکه مبینر.

ایستدکندن، ساعات، اوقات، کونلر، آییلر، ییللر؛ عصرلر حاصل اوله روق علی سبیل المدور نوامیس عام آغوب او طره در. وقت ابره اضافه ایدیلان بتون احکام، عبادات، معاملات، هر قایوسی زمانله برابر دور ایدهدر. روزه، نماز، حج زمانله دور ایدهدر.

ایمدی طرف ایتوده اوستدانگنه قاراغانده عالم اصغر اولوب، نچکه لاب قاراغانده اوزنده «عالم اکبر» تورانگان انسانلرک عوالم سفلیه وعلویه ننگ جناب حقه اظهار تنلیل ایتمک نوامیس اوزره، علی سبیل المدور جناب حقه اظهار عبودیت ایتوندن عبارت در. بوايسه عين حکمت در. . . . .

حجر اسودنی اوبمک: حاج افندیلرک حجر اسودنی اوبمه کسی اخوت عمومیه و رابطه معنویه نی حقیله رعایه واداء ایتمهیه معاهده ایتمکدر. گویه که بر قانراشلیکگه بالفعل معاهده و میثاق ویردکلرینه دلیل اوله رهق هر قایوسی بر نقطهیه قولمرنی تیدروب بری برینک اخوت-دینییه، رائحه طیبه اری ایله متلذذ و متشرف اوامقدر. *

سقهسی: حجر اسودنی اوبولری، بری بریله معاهده ایدشمکک برینه توره در. چونکه یوزمک اردن آرتق اولان حاجلر برهم برهمی ایله معاهد لاشوب کورشوب بتووی غایت مشکل در.

حجر اسود اوزی بر قاره طاشدن عبارتدر: بعض برلر «حجر اسود جنتان کیلگان» دیگان سوزنی رسول اکرم افندمزدن نقل ایتسه ارده، رسول الله دن بو یولک صحیح و ثابت اولان حدیث یوقدر. اگرده او جماخن کیلمش اواسه قرآن کریم بیان ایدهر ایدی. هم

* رائحه طیبه اریله مشرف دیگان سوزمندن عجبستماسون، چونکه هر بر تغییر (نرسه) ک حرکت لندکی زماننده اجزا فردسی قولماقدهدر. هوایه فضایه تارماقدهدر.

آنکے خصوصاً ہاشقہ چہ براہمیت ویراور ایدی، حالبوکہ ہیچ یوقدر۔ بلکہ پیر یوزندہ گی باغچہ اردن اولان برہر باغچہ ننگ طاشیدر۔ چونکہ کہ جنت دیمک باغچہ دیمکدر۔ نتا کیکہ شیخ دهلوی حضرتلریہ محمد بن حنفیہ حضرت لریننگ (حجر اسود پیر یوزندہ گی طاشلردن۔ اولان برطاشدر) دیدکنی روایت ایدهدر۔

حضرت عمر (ؓ) «الله ایله آند وقسم ایدهم کہ، سن طاشلر جملہ سندن بر طاشسن، فائدہ کڈه یوق ضرر کڈه یوق (؟) اگرده سنی رسول الله ننگ اوبدیکنی کورمامش اوله ایدم، بن سنی اوبدیز ایدم»۔ دیگان سوزیدہ حجر اسود ننگ عادی بر طاشدن عبارت اولمغینه دلا لت ایدهدر۔ حضرت عمر بو سوزلرنی خلقغه خطاب قیلوب موسلک اثرنی بترر ایچون ایتمشدر۔

اوشانداق طاشنگ اوزندہ خصوصی امتیاز اولماینچہ فقط رسول الله اوبدیکی ایچون گنه اوبدیکنی بیان ایتمشدر۔ رسول الله ننگ اوبدیکی ایسه یوقاریده بیان ایلامش حکمت ایچون اولسه کیره ک۔

رَمْلٌ وَاَضْطَبَاعٌ : رمل واضطباع قیلغانده اولگی اوچ دوردہ قول باشنی سلکته ویروب بر نشاط اوزره اولنگ قول باشدهغی احرامنی صول یاقغه آووشدروب صزغانغان کشی کبی بیلیت، بیلیت یتزچه یوکره آطلای یورما کن عبارتدر۔

بوننگ فلسفه اردن (۱) سی: کفار مکہ یه اظهار جلادت اولمشدر۔ زیرا مکہ کافرلری، رسول اکرم صحابه لر ایله مکہ یه کیلک کلرنده، «ایرته گه یثرب بیزگاکی ایله ضعیفلنوب کیبوب بتکان خلقلر کله۔

(*) حدیث: صحیح البخاریده، باب الرملده، صحیح مسلم، سنن ابی داودده مذکوردر، امام ترمذی، ماجافی تقبیل الحجر بابنده سنن نسائی آجزده باب تقبیل الحجرده روایت ایتمشدر.

چكلىرى» ديدكىلىرى ايچون پيغمبىر مۇز صحابه لىرە طو افك اۆاگى اوج دورنىك رمل قيلمە يە بيورمىشدر.

مشرك لىرە بونى كوروب «بىزگا كى چىكلاتب بىترمىش دىگان كىشىلر مۇز غيرت و جلاد تلى ايمىش لىر» دىب تعجب ايتكان لىر. ايشته بو بىر حكمتدر، فقط شمدى بو حكمت بىتمىش كىتمىشدر. شونلك ايچون حضرت عمر «شمدى بزه رمل نمە لازم؟ بىز فقط مشرك لىرە اظهار جلادت ايدەر ايدىك، شمدى آنلىرى جناب حق هلاك ايتمىشدر، فقط رسول الله قىلىدىغى اشنى قويونى سومە بىز» (* دىمىش هم باشقه صحابه لىرە بو يولده سوز سويلامىشدر.

(۲) نچى كره ۶ ارضلك هر جانىندن قاچمنلك چاقىرم مسافه لىرى تورلى مشقت لىر ايله كيلوب يتكان، يول عذاب لىر يله آروب، طالبو بتكان حاجلر تورلى آغراقلىرغە اوچراغان چىتىنلىكلر يىنى بىر نرسە گە دە حساب لامايىنچە تمام درد و نشاط ايله جناب حقك امرينه تسليم و رضالغنه فدا ۱ اولوچىلىقنى اظهار ايدەرەك سوبىنوب سىكروب شادلانوب اظهار عبوديت ايتمىكدر.

بو ايسه ظاهرى و جسمانى غنه دگل، بلىكه جسمانى و روحانى در. زىرا بو زمانده او قلغان حمد و ثنالىر، تقدىس و تسبىح لىر نه قدرى روحانى رغبت و نشاط ميدانه كىتىردىكى معنى لىرنى آڭلايان هر كىمگە معلومدر.

رملك فقط طواف قدومده گنه مشروع او اوشيده فقيرك بيان ايندىكى فلسفه نى تاءيد ايدهدر. چونكه آروب طالبو كىلگان زمانده اظهار رغبت ايتمك بىكرا كده انىبدر.

سعی: رملده گگی فلسفه سعی ده تابلده در. یعنی سفر مشقتلرینه، یولک آعرلقلرینه رغما الله نلک امرینه نشاط ایله امتثال ایتدیکنی روحانی و جسمانی صورتده اظهار ایتمکدر.

ینه بتون مسلمانلرک وحدانیت خالصه نلک آفاق ارضیه غه انتشار ایتدیکنه هم جمله مسلمانلر بر قارنداش اولوب وحدانیت ربانییه. آلتنده طولیلانقلرینده، جنود الله نلک جنود اوهامه غلبه ایتدیکنه، اظهار فرح ایدرهک «صفا» ایله «مروه» آرسنده اظهار فرح ایتمکدر.

سعی زماننده اوقلغان (الله اکبر، الله اکبر لاله الاله الاله والله اکبر، الله اکبر، والله الحمد، لاله الاله وحده لا شریک له، له الملک، وله الحمد وهو علی کل شیء قدير. لاله الاله وحده انجز وعده ونصر عبده، واعز جنده، وهزم الاحزاب وحده) کبی رسول الله افندمزدن ماء ثور دعا لرک معنی لری مقدمه سویلانگان فلسفه یی افاده ایتمکدر.

۷نجی ذوالحجه وخطبه: ذوالحجه نلک ۷نجی کوننده خطیب

عمومی نلک حاجلره خطبه سویلاوی، مناغه چغارغه، عرفه ده وقوف ایلر گه، حاجلرک بواجتماع کبری سندن مقصد نه اولدیغنی آکلاتوب-بتون مسلمانلره برجان، برتن کبی اولوب یاشارگه تعلیم ایدوب مقس مسلك کورگازمک ایچون در.

وقوف عرفه: عرفه نلک اسمینه مناسب اولمق ارزره مسلمانلر

بربرسی ایله طانشوب، دین قارنداشلر بربرسی ایله محبت ایدشوب کیلک یالانده کورشوب کسب مناسبت ایتدرمک ایچون در. هم عرفه حاجلرک توررینده ک مناسبت کیکش یومشاقغنه قوملقدر. میلیونلرچه کشیلرنی صیدررلقدر.

مکه مکرمه اچی قسقدر، هم چوقرا ایچنده اولوب هر یاقدن طاور
ایله ایلانب آلتغانغه کوره هوا جهتمندنه بور کودر. بنا علییه عرفه
کی کیش بیرگه ییلشوب طانشو حفظ صحت جهتمندن بک گوزلدر. ❖

مز دلفهیه کیدش: عرفه کوننی قویاش باطاقچدن «عرفه» دن
قوز غالب مز دلفهیه کیده رگه بونالنه، چونکه بوزمان هوانک صاقو
نایغان زمانی اولدیغندن هر تورلی منطقه دن ییلغان حاجلر ایچون
بک مناسبدر، هم حیوانلرک سیری ایچون ده موافقدر.

ینه غروب زمانی حسی بر زمان اولدیغندن انتظام اوزره حرکت
ایدوگده سببدر. ینه کونشک افقندن اینوب، یاشراچ کیدشی
حاجلرک عرفه دن کیدچوب کیدش لرینی خاطره کیتروب ان-واع معانی-
شعریه نی تولید ایدر بر زمان در.

شوشی وجه اراچون ده مز دلفهیه کیدش قویاش باطقان زمانه

❖ عرفه ده گی وقوفی فاسخسی، «جبل رحمت» ده سویلانگان خطبه
هم باشقه بیرنه سویلانگان خطبه لر خصوصند هوا لر بولطلی اولغانغه
کوره قلم یازه آمادی .. رساله منی او قوچیلر معنور کورسونلر. . .
فقط شونیغنه ایتوب کیدم: ۱۹۰۳ نچی ییلک حج سفرده حاجلرک
حال لرینی، خطیب لرک خطبه لرینی ط-کلاب حسرتلرم آرتدی ایسدی.
خطبه ط-کلارغه هر تورلی یاقده یاشاگان، تورلی تام سویلاشکان،
حاجر ییلسه ارده عربچه خطبه دن هیچ برنر سه آکلما اینچه او طردقارند
خطبه سیده دعال-کدن گنه عبارت اولدیغنی یقینا بلمم. کوب حاجلرک
حجک حکمتندن هیچ بر خبری اواماینچه فقط دگت آلا گونی کبک یورب
قایتدیقلرینی کوزم ایله کوردم. نه رده تعلیمات نبویه! ! دینمزک-
تأسیس ایدمش قوانینک فلسفه سی قایدہ !!!

تعیین ایدامش در . آقرنلق ایله حرکت ایتمه یه بیورامشدر . ننا ککه پیغمبرمز های کشی لر! صبرو سکینت اوزره یورگنز، یاخش لقا آشغوب شهب یوروچیلکده دگامر» دیو بیورامشدر.*

بو قدری غلبه اسکده قصلشوب، به راشب بر برسینه جفا ایتماسونلر ایچون مزدافنده قالونلک حکمتی، فکرا و بدنا یورولغان حاج افندیلر نی استراحت ایتدیرمکر.

مشعر حرامده وقوف ایتمکک سببی، بتون مسلمان لر بر وجود او لوب جناب حقغه التجاء ایدرک تلمیه، تسبیح، تهلیل، دعاء و تضرع ایتمکر.

تاش آلوب کیدشک فلسفه سی: بتون مسلمانلر بر وجود اوله رهق قوت طویلاب صاقلتی ایله جنود عباد او هام اوزره آقندییه تعلیم و تنبیه در.

هناده چمره عقبیده طاش آطو: ۱) بتون مسلمان لر برتن برجان، برقول او اوب هپسی برنقطه ده اثبات وجود ایدرک اتفاق و اتعاده نفس اماره یه هجوم ایتونی تعلیمدر.

(۲) هیئت اسلامیه نلک برابرچه مدافعه ده اولویته تمرین و تنبیه در.

(۳) طاش آطه تورغان بیرار: برابر طویلان شوب ذکر، تسبیح و تقدیس ایدرک اظهار تذلل ایدر ایچون وضع ایدلر لکان علامت لر در. (ابدأ بما بداء الله به).

اما بعض برکمه لر «رمی جمار شیطاننی آطار ایچون، ابلیس نی قینار ایچون در» دیب ایته لر. بودعوانی اثبات ایدر هم آیات قرانیه یوقدر هم حدیث صحیح یوقدر. بلکه اصل سن، سند سن، غیر

معقول اولان برسوزدر . عجباً حرامده شوندين مقنئس يرگه شيطاننى
 هايلاب كيتركانلر مى؟ يوق ايسه بر شيطاننى جمرهء عقبه يانينه
 به يلاب قويغانلرده، شول بر شيطاننى قينايلىرمى؟ اول نيدچوك ايدوب
 طاش آتدروب طورر ايكان؟ ايشته شيطاننى آتمق ديمك كولنچ بر
 سوزدر . فرض محال قبيلىندن حديث ضعيف اولسه بيله «نفس اماره»
 يه بتون مسلمان لرنك بر ابرجه هجوم ايدونى تصوير و تمثيل
 حيثيتنچه بيان ايديلان بر معنى ثاناويدر .

قربان

مناده قربان بوغزلاو: ۱) قربان بوغازلىق «منا» ده طو
 پلانان و كلاء ربانيه نى هم اوراده اولنان فقير و مسكين لرنى ضيافت
 ايدرك محتاجلر كه ياردملاشودر .

۲) نفس نى صارانلىق صفتلرنى تهنيز ايدوب جمال تعظيم
 الله ايله تزيين ايدرك انعام و احسانه تمرين ايتمكدر .

قربان حكمتى الله بنده لر نى قوناق ايتب محتاجلرغه يار
 دلاشو اولوينه دليللر ۱) جناب حق، قربان چالغان كشى نك فقير
 لره هم فقير اواميانلرده آشاتوب قوناق ايدرگه «فكلوا منها
 و اطعموا البائس الفقير» (سورء حج ۲۹) و الين جعلنها لكم من
 شعائر الله، لكم فيها خير فاذكروا اسم الله عليها صواف . فاذا
 وجبت جنوبها فكلوا منها و اطعموا القانع والمعتر (۲۶)» قول شريف
 لريله بيورمشدر .

هم قربان چالغان كمسه نك اوزينه ده آشارغه امر ايتمشدر .
 حكمتى ايسه، حاج لرله برابر مائدهء اخوتده اولندر ماقدر . بايلر،
 اميرلر، و ايلر، باشقه آش پشرتكان اولوب، آريلانوب، خالقن

آیرلوب افتراق ایدرگه یول آچلماسون ایچوندر.

(۲) ینه جناب حق سوره حجک ۳۷ نچی آیتنده «لن ینال الله لجومها ولادماءوها ولكن یناله التقوی منکم» دیو بیورمشدر. یعنی الله تعالی گه قربانلقک ایتاری قانلری ایرشمز، لکن سزک جناب حقک امرینه امثالکز ایرشور، دیمکدر.

جناب حق بو آیت شریفه ایله جاهلیت زمانلغی کبی «قربان لقلق قاننی، ایتنی اللهغه اولش» دیب قویوچلقنی منع ایتمش، هم جناب حق آنلک ایتندن قانندن مستغنی اولدیغنی بیان ایدوب، «جناب رب العالمین گه ایرشکان شی اللهنلک او امرینه امثال» ایدکنی تصریح ایتمشدر.

ایمدی جناب حقک امرلری جمله سندن «واطعموا البائس الفقیر واطعموا القانع والمعتر» امر شریفه ایدر. ایشته بو امر شریفه امثال، جناب ذات کبریایه ایرشه جک امرلر جمله سندر. بوکا امثال ایسه قربان چالوب جناب حقک کویسترگان قوناقلرینه ضیافت ایتمکدر بس او بله ایسه قربانن مقصود ضیافتدر، هم تهذیب النفس ایدر رک او امر اللهنی تعظیم ایله مکدر.

(۳) حضرت عمرک اوج یوز آلطونلای دوه سنی قربان چالمه سینه شارع طرفندن امر ایدلووی، نفسکه ایلک عزیز اولان شی لرنی فقیر و مسکین ارگه انعام واحسان ایدرگه اوگره توب یومار دلغی مهربانچیلغی صفتلرینه اییاشدروب تهذیب النفس قیلیمی اوچوندر.

(۴) رسول الله افندسزک قربانلقنی یاخشی وسیمز ایتارگه تشویق ایدووی، اوزی قربانلای چالوب محتاجلرغه؛ طاره تدروب بولب بیرووی «قربانلقن آشاگز هم آشاگز» دیه نصیحت ده اولووی،

قرباندىن مقصود الله قوناقلرىنه ضيافت هم تزكیه^۶ نفس ايگانى ميدانغه چغارهدر.

اگرده قرباندىن مقصود مجرد قان آغزو اولسه ايدى، حضرت عمرک اوج يوز آلطونلق بردوه سنى صاتوب آنک يرينه باشقه دوه ار چالمه يه صور اغان مصلحتنه شارعدن رد جوابى آلمز ايدى^۷). بلكه بردوه ييرينه او طز دوه چالوب بيک چوق قان توگلىگان اولور ايدى، ينه آرقى سيمزمى ايگانى شارعمرز برده تلگه آلماز ايدى. حالبوکه پيغمبرمز «قربانلق آرق اوامسون ايچون» آنک مقمه ارندىن بيله نهى قيلهرق عزيز وقتلرنى صرف ايدب بوخصوصلرده خطبه ار سويللا مشدر. هب نصيحت ارنده قربانلقده، ماده^۸ غندانک مکمل اولنوويينه نصيحت ايتمشدر.

کتب صحاحنى او قوب حديث کتابلرنى مطالعه ايتگان هر انصاف اهلى شايد فغيرلرينک بيان ايتديكى حقيقتنى آکلارلر ديب بلهم.

اما بعض بر کمسه ار، «قرباندىن مقصود قان آغزو» در ديب شريعتمه اسناد ايدار. لکن بو سوزارى آچقچه يالان در. شريعتمه افتراء در. زيرا بوقاريد، ذکر ايدلگان آيت کریمه- لره خلاف در. پيغمبرمزنگ مقدس سوزارينه، امرلرينه خلاف لى ايتو، ياکه عناد ايتودر. «بى گناه جانلرنى قيوب طاشلاوچلقتنى شرعمرز امر قيلغان، بلكه قربان دن مقصود جان قيوب قان آغزمنى» ديب شرعمه اسناد قيلمتى پاك اولان دينمزنگ يوزينه قاره ياغودر. بوش بوشينه قان آغزوب جان قيوچيلقغه اولداوچيلسکدر. قطعاً

حرام اولان اسرافقه قاپو آچوچیلقدنر. نینداین گنه حیوان طوغری کیلسه شونی چالورغه قوشارغه یول آچوچیلقدنر. بوايسه پیغمبرمرك نصیحت لرینه خلافدر. فرمانینه معارضه در.

اگرده بونداین سوزنی سویلاگان کسه ار، نادانلقلرندن سویلا سه لر معذورلر در. اگرده عنادلقلرندن سویلاسه ار، آرتق شارعه عناد ایدنلرگه، حکم ایدوچیلدکنی بونداین کسه ارک اوزارینک وجدانلرینه طابشرهم. هر نه ايسه انصافی کوز ايله ملاحظه ایدونی توصیه ایتمه یه بورچ ای اولدیغمنی عرض ایدهم.

ها! بعض ملالرمز عید خطبه لرنده «ای جماعت بلکنز، و اگاه اولکنز، قربانلقه یاخشی سیمزنی چالکنز؛ چونکه پیغمبرمز قربانلق قیامت کوننده صراط کوپرنندن آطلانوب چغا تورغان آطکنز در» دیگان سوزلرنی خلقغه نلقین ایدلر. اکن بو سوزارک درستلکینه نه آیات قرانیه وار؟ نه ده احادیث صحیحه وار! خلق تلمده یورکان حتی صراط کوپری طوغروسنده قران کریمده تصریح یوقدر. نه رده قربانلق اوستینه او طروب صراط کوپرنندن کیدله دیسون؟* عجب! رضوان اللهغه واصل اولهرهق دارالرحمت اولان او جماخغه کیتوب بارغان صلحائنگی، و بالخاصه انبیاء و رسلاک کجه یه یا که قویغه، صارق تکه لرینه (قویقارغه) آطلانوب کیده رار، دیب نینداین یوز ايله ایتورگه ممکن! دیدشار کشی بر صغرغه آطلانوب او جماخغه

* واعظک تلمده «عظموا ضحایا کم فانها علی الصراط مظایکم» دیب رسول الله نک حدیثی دیه سویلانسان کلامک صحیحته باعث اولان بر قرینه و بر دلیل قرآنی بولا آلسام. مع هذا حدیث رسول دیب یورتکان بوسوز زندهه قربانلق صراط کوپرنندن آطلانوب چغار ایچرن ارغان آط ایکنین افاده ایتمایدر. بلکه قیامت کوننده ثمره سی کوراب استاده ایدیه چک مطبه منزنده اولدیغنی افاده ایدیه یا که اوامر ایه که موافق صورتده اداء ایدنسان قربان «فاعبدوه هنذا صراط مستقیم» اهدنا الصراط المستقیم» آیت کریمه زنده صراط ايله تعبیر ایدنسان «دین اسلام» حیثیندن فوز نجات که وصولدن کنایه و تشبیل در.

كروب كيدوچيلىك امر مستحسن ميدور؟ تكرىم ميدور؟ امور اخراويه امور روحانيه اولدغندن بالخاصه جنت كه كرهچك «عبادالله» فرشته ار كىي مڭگولك رحمته مستغرق اولورلى برحاله اولاچقلىرنىن كجه وصارقلره آطلانوب كيدهرگه محتاج اولاچقلىرمى؟

اوله ايسه بوندان حكايله لر ايله شرعمرڭ يوزينه قاره ياقمى هيچ بر مؤمن كه درست دگلىر. بالخاصه شوشى قدر جماعت حضورنه منبر عمومى كه بنوب، ورثة الانبياءمز ديگان ملاله بوندان شرعمر بيان قيلمغان اشلىرى سويلوچيلىك دن طيوارغه تيشدر. ملت اسلاميه چن، درست، كوز آچارلى وعظله محتاجدر.

ساچ، مييق، صاقال قسقارتو: «منا» ده ييلغان وكلاء ربانيه برسى ايكنچسى يائينه ضيافته حاضر اولاچقلىر، شرقه اولان مسلمانلر غربده اولان مسلمانلره صحبت ايدچكلىر، آ فريقاده گى نيگرار، قافقا زيه نڭ آق طاملرى برابر «مائده مودت» ده اولونه چقلىر.

بناء عليه تن لرده توز توپراق اوتروب صاصىلى كله تورغان اورنلىرى پاك و تمىزلاب مجلسه حاضر اولميه بيورلمشدر.

دايره انسانيه كه ضرر تيكمه سون، نفرته سبب اولماسون، نواميس هيئت اجتماعيه كه خلل كيلمه سون ايچون شريعت اسلاميه بوندان جمعيت اورنلرند عمومى حالتى فوق العاده رعايه ايتمشدر. (جمعه وعيداره غسل قوينوب كيلور كه بيوروى كىي) «الطهور نصى الايمان» قاعده جلياه سنى «دين اسلام» وضع ايتمشدر.

طواف زیارت هم طواف وداع: اجرام علویه وسفلیه وذرات غیر منناهیہ هر قایوسی علی سبیل الدور جناب حقہ اظهار تذلل ایتد کلمری کبی، ابتداء و انتہاء دورارندہ قدرت باهره، و تربیة ربانیہ یہ تسلیمیت اوزره عبودیت ایدہ لر. ایدمی اوزندہ عالم اکبرطی ایدیلان جرم انسانی ده مناسک حجتی ایتد آسندہ هم انتہاسندہ بیت الحرامنی طواف ایدووی جناب حقتی هو الاول وهو الاخر اولدیغنی تفکرله اظهار عبودیت ایتوویدر.

ینہ طوافی دن مقصود، فقط سلسکوروب کعبه تیره سندن ایلانوب یورمک دگل در، بلکه قوه باطنیه ایلہ حضرت رب العالمین نکتی حضورندہ مرضاسی اوزرطواف و دور ایتمه یہ تنبیه و تعلیمدر.

قبلہ

قبلہ یہ دائر ملاحظہ لر * البتہ کشی لرنک کونکلینه، نه ایچون قبلہ کیرک؟ هر کشینک اوسته گان جهتینه توجه ایدمه سینہ مساعده ایدلسه دها حریت، دها گوزهل اولمزنی ایدی؟ بتون بیغمبر لرنک قبلہ سی اولان بیت المقدس (صخره الله) نی نه ایچون دین اسلام قبلہ ایدر قبول ایتمکان؟ نی ایچون کعبه نی قبلہ ایتکان؟ باشقه قبلہ لرنی دین اسلام محو ایتکانمی؟ یا که هر ملتہ حریت بیرگانمی؟ کعبه مکرمه نه ایچون آنداین موقع جغرافیہ گه قویلقان؟ کعبه منطقه خارده اولدیغندن منطقه باردهده یاشاگان خلقلرنی «مکه» یہ ایتوب اسسی هواده قوروب کباب ایتو اولما یورمی؟ کبی برقاچ سزانلر کیلور.

(* قبلہ مسئله سی نماز بابتده «استقبال قبلہ» مسئله سندن سوویلاب ککینرگه تیوش اولسده قبلہ حقتده غمی ملاحظه نکت کوبسی حج بابینه تعلقلی او خانقہ کوره حج بابتده بیان ایتدم.

واقعا بوسه المارك كلشى بويرنده اولوب تفصيل اوزره جواب
وير لوگه محتاجدر، حكمت و فلسفه لرنى بيان ايدوگه اهل اسلام
بورچليدر. شونلك ايجونده بو خصوصه توباندى، يازله چى وجه اوزره
ملاحظه مى بيان ايدهم.

قبله كيرهك اولوى:

(۱) انسان لره هر نيند اين گنه اشنى اشلاسه لرده مطلقا بر جهت
معينه ميل ايدلر. اگرده بر جهت معينه توجه ايتنسه لره
كونكل لرى طنچلانميدر. هر وقت طولقونلانو ب حيران بر حالده
اولادر، كونكلى پرا كنده بر حالده اولديغندن بر فعلنى ده ميدانه
كيتره آلايدر.

بس قلبى مطمن اولوب بر فعلى ميدانه كيتيرمك ايجون،
مطلقا بر جهت معينه توجه احتياجى ضروريدر. ايمدى عبادت
بنده لرك جسمانى و روحانى صورتده جناب حقه توجه ايدرك اظهار
عبوديت ايتمك فعلندن عبارتدر. بناء عليه، بنده لرنك عبادت لرينك
اطمئنان و حضور قلبه ميدانه كيلوب، عبادت معنى سنى افاده
قيلمقى ايجون قبله كيره كدر.

(۲) ينه قبله بتون مسلمانلرك كوكللرنى، فكرلرنى، قصدلرنى،
عزملرنى بر نقطه طوپلايدر. اويله ايسه رابطه معنويه ايله مسلمان
لرنى بر مائدهء اخوته ربط ايدوب اخوت عموميه ميسوه لرنندن
غذاء روح ايدرك كسب صحت، و جمع قلوبه ده باعثدر. چونكه بتون
مسلمانلرك كوننده بيش كره بر نقطه توجه ايدو لرى، آطنه ده بر كره جماعت
اوله رهق طوپلانوب بر نقطه يونا لوى، ايكى عيده جمعيت كبرى
ايله بر قبله توجه لرى، بتون دنيا مسلمانلرينك ايجروسندن

انتخاب ربانی ایله انتخاب ایدانگان یوز مکلاردن زیاده اولان وکلاء ربانیه نکل نقطه مقصدیه طویلانوب مائده اخوتده بالفعل اثبات وجود ایدشلیری هر قایوسی قبله مسألهسی سایه سنده ایکنی هر کمه معلومدر. اویله ایسه قبله نکل نه ایچون لازم اولدیغیدن میداننده در.

ها! شوراسنی تنبیه ایدیه یورم که، قبله یه احتیاج انسانلرک مصلحتی تعلق ایتدیکی ایچوندر. فی الحقیقه جناب حقل عظمینه اظهار عبودیت ایدامه یه قبله معینه که احتیاج یوقدر. بلکه توجه دن مقصوده نفس قبله یه توجه دگلدر. بلکه حضور قلب ایله محیط لذاته اولان جناب حقه توجه در. «ولله المشرق والمغرب فاینما تولوا فثم وجه الله آه» آیت شریفهسی ایله بومقصود تصریح ده ایدلمشدر. بو جهندن باقلقده عبادت جناب حقه نسبت ایدانده قبله معینه که احتیاج یوقدر. فقط انسانلرک ادبی، دینی، اجتماعی مصلحت لری تعلق ایتدگندن طولای بندلره نسبتله قبله یه احتیاج اولدیغندن مسلمانلره کعبه مکرمه قبله اولاره ق تعیین ایدلمشدر.

قبله هیچده اولماوی معقول دگلدر. (۱) زیرا آدم بالارینه نسبتله قبله اولمسه دائما تشویش، اضطراب، حیرت ایچر وسنده یاشایمرك حضور قلب ایله عبادت ایتله آملزلر ایدی.

(۲) اگرده آدم بالالری ایچون «قبله معینه» اولماسه ایدی، هر بر کشی اوز باشینه برجهته یونالوب عبادت قیلور ایدی، ایدی هر قوم اوزلری یاخشی کورگان برره جهتنی قبله دیب بلگیلر ار

ایدی، البته اوزی بیلگه‌کان جهتنی هر قوم مقدس اعتقاد ایدر
ایدی، هر مقدس اعتقاد ایدیلان شیء باشقه شیء گه نسبة بالضرور
ترجیح ایدیه چکندن هر قوم اوزینک قبله‌سنی باشقه لرنک تعیین لیکن
قبله‌سینه ترجیح ایدر ایدی، بناء علیه آدم بالالری آره‌سینه
ماقطانشو، نزاغلاشو، طارتشو، اوزوشو، یمانلاشو و کبی اختلافلر
ونزاعلر میدانه کیلور ایدی.

شونک ایچون کشی لرتورلی اعتقاد، تورلی مذهب، تورلی
قصد و فکرارگه آیراشوب افتراق میدانه کیلور بلکه مجوسیت‌گه
قاپور آچلور ایدی، ایشته شوسب لری ایچون ده انسانلره قبله تعیین
ایدلهماووی خلاف معقولدر.

دین اسلامک بیت المقدس نی قبله ایتداوی:

(۱) دین اسلامک روحی بیت المقدسنی قبله ایتودن ابا ایدر.
(۲) اگرده «دین اسلام» بیت المقدسنی قبله ایدرک تعیین
ایتسه بتون عرب «یا محمد! سن اوزک ملت ابراهیمه ایارکز دیب
ایتسه‌سک حالبوکه اوزک حضرت ابراهیمه مخالفت ایدسک، آنک
قبله‌سی «کعبه» اولمشدر، اما سن قبله‌نی ترک قیله‌سک، هم «بن
ابراهیم ملتندن» دیکان سوزکنی یا، قایتارب آل، یا که آنک ملتتچه
تعلیمک اولک» دیب باغرلر ایدی. ایشته شرنک ایچون ده بیت المقدس
(صغرة الله) قبله ایدلکان.

(۳) ینه «دین اسلام» بیت المقدسنی قبله ایدوب تعیین ایتسه،

اهل كتاب «اي بيچاره محمد! سن بيت بزرگ قبله دن باشقه قبله ده بوله
آلماسىڭ، فقط بزرگ قبله نى كوروب بزرگه گنه ايارسىڭ، بزرگ دىن-
مزدن بعض اشارنى آلوبقنه، اوزگه بر دىن ديگان اولوب طورسىڭ»
ديب دىن اسلامڭ كوزنى آچرملار ايدى.

۴) همك مسجد اقصى بتون پيغمبرلرڭ قبلهسى دگلدن. زيرا
مسجد اقصى نى حضرت داود بنا ايتد رمه يه باشلاب، اتمامينه قدىرى
عمرى وفا ايتمه دكندن اوغلى حضرت سليمان صالدروب تمام
ايتد رمشدر. ايمدى حضرت سليمان (اهل كتابڭ زعملرينه بناء) آخر
عمرنك محوسلككه ميل ايدوب وفات ايتدى دبيورلار. ايمدى
اهل ملل قاشنك قدر و حينيتى حقيله اعتقاد ايدلمگان بر ذاتڭ
صالدرغان بناسنى «دىن اسلام» قبول ايتماونك حقليدر. بناء عليه
«بتون پيغمبرلرڭ قبلهسى اولان قبله مقدسه نى نه اوچون قبله ايتمايسز؟»
ديب ايتورگه حقلرى يوقدر.

۵) ينه «دىن اسلام» بيت المقدس، يا كه باشقه بر اهل ملنك
قبله سينه تقليد ايتسه على وجه الاستقلال سطوت سورر ايچون گيلگان
بر دىن مستقل اولماينچه تقليد و تبعيت اوزره ابتناء ايدلمگان بر
تقليدى اولوى لازم اولور ايدى. هم باشقه ارنك سوز سويلامه يه
حقلريده اولور ايدى. اشته اسلام دىنى اوزينه مستقلا بر دىن
اولديغينه كوره خاص قبله لى اولمشدر. (فولوا و جوهكم شطره لئلا يكون
للمناس عليكم حجة، ولا تم نعمتى عليكم واعلمكم تهتدون).

دىن اسلام كهبه نى قبله ايدوب تعبين ايدوى: «دىن

اسلام» هر بر يير يوزنك گى كشىلر نى اوزينك دائره سينه جذب

ایدلرک بارکبک کشیلرنی عمومی قارنداشلک آش یارلغینه (تابونینه) طویلاب بر قارنداش ایتوب بتون کشیلر آرسینه مسالمه عمومیه کرتوب راحت، راحت یاشاتمکک اوچون کیلمش بر دین عمرمیدر. ایدمی بونداین دیننک تعیین ایتمش قوانینی، عمومی اولوب مصلحت عمومیه رعایه ایدلورگه کیرهک.

ایشته شونک اوچون «دین اسلام» اهل ملل قاشنده پیغمبرلکی مسلم اولوب، هر اهل ملت آکا انتسابله تفاخر ایتمک اولان ابراهیم عههک (معبود باحق و واحد لذاته اولان جناب حقغه قلمتی قیلور ایچون) بناء ایتکن «کعبه مکرمه» سنی قبله ایدرک تعیین ایتمشدر (ان اول بیت وضع للناس للذی بکة مبارکا وهدی للعالمین*).

قویاش چغش، یا که قویاش باطش جهتلیرک قبله ایدلماوی:

بتون یر یوزنده اولان سلسله نباتات، حیوانات، معدنیات، هر قایوسی اوزارینک نوامیس طبیعیه اریله، آخری حس ایدلمکن بر آقندیه آغار. بونلرک بو عجیب صورتده آقندیلری کونشک اجراء تاعیری سایه سنده در. سلسله مذکورهلر اچروسندن اولهنلر (نبات)، حیوانلرک بالمشاهده علی سبیل التکامل کمالاته سوق

* پیغمبر مزنگ اولده بیت المقدس جهتینه یونالوب کعبه گه یونالماونک فلسفه سی: کبه اول چاقده مشرکاز قولنده اولوب بوتلر ایله طووغ ایدی اکرده پیغمبر مز کعبیه یوناسه بوتاره سجده قیلوی لازم کلور ایدی، جم ملت اسلامیه نیده ستم رغه سجده قیلورغه تقریر اوور ایدی، ایشته شونک ایچون اول زمانده کعبه قبله قیلمه غان. صخره بیت المقدس، یهودیلر قبله سی اولوب هر نه ایسده توحید و وحدانیت اساسی اوزرینه اولغان، شونک ایچون وقتلیجه قبله ایتلوب تورغان. اما نه وقت که کعبه مشرکازک قوندن اچقنوب دین اسلامک سلسله سیه کرر مقدمه لرله مسبوق اولدی، اول زمانده تحویل قبله اولوب کعبه قبله اولاروق تعیین قیلنمشدر.

ایدیشلیری، عالم حیاتده اثبات وجود ایدهرک، مرآت علمده اوزارنی عصر بعد عصر کمال بر صورتده ابراز ایدیشلیری، بتون سلسله نلک اوزه رنده سلطنت سورهن آدم بالارینک کون بکون ترقیاته سوق ایدیشلیری کونش سایه سنده در: طاک یاقتره باشلاسه بتون قوش قوردلرک حرکتیه کلواریری، اولهنلر (نباتلر) باشلرنی کوتاروب کونش که بورلولیری، باغچه ده وتپرزیه توبلرنده اوترتلغان گل لرک کونگه تابه باغشلیری، (حتی بعض بر نباتلک کون باغش دیه تسمیه ایدلوی هر کشیگه معلومدر) کونشک قولی، وعاشقی اولوب آنلک تاثیرینه تابع اولهرهق دور ایتولیری، کونش باتدیغی زماننده تیلروروب موکایوب یتیم بالا کبی قویاشقه قاراب باشلرنی بوگوب قالولیری، بارده قویاش تاثیرنددر. حاصل، ییرگه وییر یوزنده اولان هر بر ایبرلرگه کون وفسادی میدانیه کیتره نرسه کونشدر. مونه! قویاشنک بو درجه ده انقلابات کیترووی، ایسکی زمانلرده خلقلرنک قویاشقه عبادت ایدولارینه سبب اولوب نه قدری عصرلرچه کونش که قللق ایتمشلر، طابنمشلر. قویاشنک معبود اولووندن خلقلر بک زور دلیل وبرهائلر سایه سنده ننه قوتقارلمشلر. بناء علیه موسلمک طرفینه طارتلوب کیداماسون ایچون «شرق» هم «غرب» جهتلری قبله ایدلماشدر.

رسول الله افندمرک «کونش چقغان (توغان) وقتده نماز او قماکز، زیرا قویاش شیطانک موگزلری آره سنده طوار، قویاش باندیغی زماننده او قماکز، زیرا قویاش شیطانک موگزلری آره سنه باطار» دیگان حدیث شریفلریده، قویاشک ییر

یوزنده اولان ایبراره تائیری، کون وفسادی میدانه کیتیررگه سبب اولووی، و سوسه گه منشاء اولدیغنی تصویر و تمثیل در. «قویاش، و سوسه و امور خیالیه ننگ، بلکه دواعی مجوسیه ننگ موگزارنده اولوب طو وادر» دیمکدر.

باشقه قبله لره دین اسلامک نظری:

قبله یه توجه دن مقصود، ذات کعبه یه توجه و تعظیم دگل در. بلکه ذات کعبه یه توجه ایدوب آکا سجد، ایتو «دین اسلام» نقطه نظر نده مجوسلکدر. عباداتی جناب حقغه نسبت نده قبله یه بیله حاجت یوقدر، بلکه حضور قلب و صافی وجدان ایله جمیع عالمنی محیط لذاته اولان جناب ذات کبری اغه توجه در.

لکن عباداتک، بنه اردن عبادت صفتیله تحققی جهتمندن قبله یه احتیاج اولنوب، بیک چوق حکمت و مصلحت لر ایچون «کعبه مکرمه» قبله اولاروق تعیین ایدلمشدر، یعنی «دین اسلام» کعبه نی قبله ایدرک مسلمانلره توجه گه امر ایتمشدر. شویله ایدسه ده «دین اسلام» باشقه ملت لرنک قبله لری نده نغرت کوزی ایله قاره مشدر.

باشقه ملت لرنک قبله لری نده هجوم ایتو نره ده؟ بلکه حریت اوزره، اوز قبله لری نده یونالمه لری نده یول قویم مشدر. ایشته سوره بقره ننگ (۸؛ ۱) آیت نده «ولسکل وجهه هو مولیها فاستبقوا الخیرات این ما تکنونوا یاات بکم الله جمیعاً» دیگان قول کریم یله بیان ایتمشدر. اوشانداق سوره حجه (۴) نچی آیت نده (ولولادفع الله الناس بعضهم

بعضی لهجات صوامع و بیع و صلوات و مساجد آه) قول کریملریله هر ملت اهلی اوزلرینک قهله ارنده حریت اوزره عمل ایتولرینه اشاره ایده در.

کعبه نك بونداين موقع جغرافيه گه قويلشي: (۱) كعبه
مکرمه نك بونداين چوقرچاقور، طاغ طاش آرسنه بناء ايدامه سى، باني اولان ابراهيم عه ايله اسماعيل عه نك احوال ادبیه اری مقتضى اولهره ق تصادفی بر تاءسيس کبی کورنسه ده، بوراده بک چوق عنایت الهیه، و حکمت ربانیه طی ایدامش که، بتون ملت هنیغیه نك اصلاحات ادبیه و دینییه ده اولونمه سینه بر نقطه مقدرسه اولهره ق تعیین ایدامه سیدر.

ایمدی بونداين موضعك آمال سیاسیه دن آزاد اولوب اجنبی- لرنك منافسه و منازعه ایتمه لرندن خالی اولوردای بر اورون اولووی اوازم ادبیه دن در. ایشه شونك ایچون ده «کعبه» باغ باغچه لغدن، یاشلچه و گورلاوکن، یلغه لردن محروم اولان طاغ طاش آرسنه بناء ایدامشدر که، صالحوچیلری ابراهيم ايله اسماعيل عه م لر در. مصلح اعظم اولان رسول اکرم فندمك مهبط و حبی در. (واد جملنا البيت مثابة للناس وامننا- سوره بقره ۱۲۵ آیه)

(۲) ینه کعبه نك اورنی آسیادر. آسیایسه، بتون بیر یوزننگی قری بیرلرنك آناسی و گوده سی کبیدر. باشقه قسملرایسه آسیانك ملحقاتی و فروعاری منزلنده اولهره ق آسیایه ربط ایدلمشدر. آفریقا ایسه اسپانك قرنده غنه سلام و یوروب توره در. هم قاره

بیردن آسیاغه توتاشمشدر.*) یاؤرویا ایسه آسیانک بوشجه
جزیرهسی منزلهدر، آمریکا ایسه بیرانگوی بوغازندن طولقونلر
ایله آرنغه آیرلوب کیدمش بر قولى وطارمهقى منزلهدر.
آفستریالیا ایسه آسیانک جزائری (اوپراوالری) منزلهدر.

بناء علیه آسیا قاره بیردنده قطعه لرك بر برسینه ربط قیلندیغی
بیوک قطعهسی اولدیغندن، مدنیت، اختراعات بودرجهیه کیلمه دیکی
زمانلاردهده خلقلرك بری برسینه قاتشوینه، میدانه کیلمگان بر
فكرك بتون خلقی ارغه یتشوینه، خلق آردسده معارفه میدانه کلشینه،
اك مناسب اولان قطعه اردن در. ینه صو، دیکگاز جهتلرنن ملاحظه
قیلساقده کره^۶ ارضای هرهانکی بر طرفندن اولسهده «کعبه»
اولان نقطه مقدسهیه کیلوب یاناشوق بک قولایدیر. چونکه بتون
کره^۶ ارضدهغی صوار آچقجه کلوب کعبه یانینه طوطاشقانلر. ایشته
شونک ایچونده کعبه مکرمه بونداین اورنغه تعیین ایدلمشدر.

کعبدنک منطقه حارهده اولووی، منطقه بارددهده یاشایان کمدسلره
نیچوک مناسب اولای؟

البتة، کعبه مکرمه موقع اجتماع اولان نقطه مقدسه اولماچین
بورایه هر منطقه دن خلقلر طویلانه چقلر، لکن کعبه اوزی منطقه
حارهدهدر. امدی منطقه بارددهده یاشایان کمدسلره غایت چیتنک
اولاچقدر.

* فقط حاردهده سویس قتالی ایله آیرامشدر.

زیرا اورادہ یاشایان مسلمانلرہ جاینک مونه دیگان جهنم کی قایناب
 تورغان اسسی زمانندہ حج فرض اولسه، شوش یلبوق بونلر حجگه
 کیلسه ار البته بو بیچاره ار مکه اسسیلک ارنده «یار قانات» کی قورابوب
 کباب اوله چقلر، حجگه کیترب هلاک ایدیله چکلر دیگان سؤال خطور
 ایله در. لکن حجنگ علی سبیل التراضی فرض اولدیغنی یوقاریه
 ایتمشم، بناء علیه بو سؤاله جواب ویرلمش دیمکدر. یعنی جاینک
 مونه دیگان اسسی زمانلرنده حج فرض اولوبده حجنگ وقتی جای
 زماننده طوغری کلان کسه ار، حجنی بو اسسی وقتدن کیچکتروب
 قشنگ مونه دیگان صاقون زمانینه طوغری کیلگان حج آیلرنده
 اداء ایتمک ممکندر.

ایشته حجنگ علی سبیل التراضی فرض اولشی بو مشکنی
 چیشه در.

افعال حجنگ بوندن باشقه مندوب و مستحب اولانلرینک
 حکمتارنی او یلاب چغارونی بو اثرمنی اوفوچیلره تابشره رق
 قلمنی طوقطاته م.

آفتق سوز:

كش تهن ايله جان دن مركب در. حياتيده ايكيدر: برسى وقتلى
حيات در، حيات جسمانيه يا كه حيات دنياويه ديب ايتله در. ۲۰ چسى
مگگواك حيات دركه، حيات روحانيه يا كه حيات اخراويه ديب
ايتله در.

بو ايكي امر دن يا صالحان كشي ارنوا ميس طبيعیه نك آقنا-يسنه
تورلى تاءئيرگه تابع اولارهق ياشايلر... كشي لك عالمينك عالم مشا
هده اثبات وجود ايشى ده تورلى حال لرده در. ياشلك، يكتلك،
قارطفى...

قوه فيزيولوگيه و پسيخيا لوگيه نقطه نظر ندىن قاراغانده تورلى
قوه ده و تورلى حال لرده «دور» سوره در....

ياشاگان ييرلرى حيثيت ندىن قاراغانده، تورلى منطقه، تورلى
اقليمه، تركلك ايله لر. قايلولرى صالحون، قايسيلرى يلى،
قايسيلرى اورطه چه هواده عمر ايله لر.

مع هذا كشي لر مدنيت الطبعه اولديقلر ندىن برگه اويشوب
هيئت اجتماعيه ميدانه كيتره رك عالم انسان وحدت نى تشكيل
ايتمك لردر.

بناء عليه كشي لرگه هيئت اجتماعيه جهتن ندىن قاراساق، هيئت
عموميه نك احوالنه مصلحت عموميه، افراد هيئت و آنك حيثيت
مختلفه سى جهتن ندىن قاراساق مصالح مختلفه تحقق ايتمك لدر.

ايمدى «دين اسلام»، شوشى روشلى تورلى حيثيت و تورلى
حاله ياشاگان، طبيعت آقند سنده بتورلكان كشي لر ك حال لرنى

اصلاح ایدەر ایچون کلکان بر دین عمومیدر. حیات جسمانیه سنی
اصلاحه عائد قوانین وضع ایتدیکی کبی حیات روحانیه گه داعیر قوا
نین ده مشروع ایتمشدر.

مصلحت عمومیه اعتباریله قوانین عمومیه مشروع ایتمشدر.
مصلحت خصوصییه اعتباریله هر حکمت ومصلحتکڭ نسبتده قوانین
خصوصیه اری میدانه قوبمشدر. حکمت ومصلحت سز هیچ بر قانون وضع
ایتهمشدر. فقط شول قدریسی وارکه، بعض بر حکم ارده حکمت
ومصلحت بک آچقه اوسته کورنر تور دیغندن هر کم آکلای آلادر.
بعض بر حکم لارکڭ فلسفه سیده تیران ونچکه اولدیغندن، کینگ معلو
ماتلی عالم ارگنه آکلایدن. حتی قسقه رف فکرلی کشیلر، بونداین
اورنلرنی امر تعبیدی دیب یا گلشچه حکم ایتمشدر. قسقه سی: «دین
اسلام» ده امر تعبیدی دیگان نرسه یوقدر.

هر بر امر مشروعکڭ تورلی حکمت ومصلحت لری واردر بعضی حیات
جسمانیه که دائردر، بعضی سیده حیات روحانیه که عائددر. بعضی
احساسات طبیعیه ایله حس ایله، بعضی سیده احساسات عقلیه ایله
سیزله، قایسیدیه احساسات ادبیه ایله حس ایدیلهدر.

بن بورساله مک بیانیه متصلی اولدیغیم عبادات ایسه، جناب
حق ایله بندنه آرسند، عی مناسبت دن عبارت اولان امر مشروعدر. او بیله ایسه
عبادات. جناب حق غه نسبت ایله ده مصلحت نی حائزدر. بندهر گه نسبت
ایله ده تورلی مصلحت لرنی مشتملدر. عموم هیئت اعتباریله مصالح
عمومیه نی، خصوصی احوال اعتباریله مصالح خصوصییه لرنی اچینه
آمشدر. حیات جسمانیه حیثیتندن بیوک مصلحت لرنی افاده ایتدیکی

کمی حیات روحانیه حیثیت نده سعادت ابدیه گه باعث در، .....،
 بنده دن عبادت نی اداء ایتو، یوقاریده سوویلانگان حکمت
 و مصلحت ار موجبچه طلب ایدامشدر. بیرنگ قایو نقطه سند،
 نیند این حالده، و نه درجه ده ..... کمی حیثیت لریک نسبتده
 مشروع ایدامشدر. بک آچی ایتکنده، عبادت بتون بیر یوزندگی
 کشیلرک حاللری یترلرک روشچه اوستلرینه بورچ قیلنمشدر.
 مثلا نماز: کوچک بیتسه، اداء قیلورغه، یوقسه، قضاء قیلنورغه،
 طاقنک اولسه، آیاق اوره اوقورغه، یوقسه، اولطرب اوقورغه،
 یا که اشاره ایله، ..... کوچک بیتسه، طهارت ایله، یوقسه، تیمم
 ایله، کوچک بیتسه، جماعت ایله، یوقسه یا لکیز، امنیت حانده
 قبله گه یوناب، خوف حانده قایسی یاقغه اولسه ده ..... روزده
 شولایوق: رخصت، عزیمت اداء قضاء ..... کمی صفت لری ایله
 تحقق ایده در.

دیملک عبادت صور ظاهریه اعتباریه الله تعالی گه نسبت
 ویرلدیکده کیفیات و حیثیت لری درجه اعتبار دن ساقطدر. بنده گه
 نسبت ویرلدیکده کیفیت و حیثیت لری درجه اعتبارده طوتلوب وسع
 و استطاعت نسبتده ملاحظه ایدامشدر. صور معنویه اعتباریه
 جناب حقغه نسبتا «عظمت الهیه گه بوگلوب اظهار عبودیت» ایتمکدر.
 بنده گه نسبت ویرلدیکده جناب حقغه التجاء ایلم تزکیه نفس
 ایدمکدر. ....

بناء علیه عبادات صور ظاهریه اعتباریه تورلی بولم بولوب
 کورنسه ده صور معنویه اعتباریه بردر. عبادت هر یکی صورتیله ده
 کشیلرک حاللری وسعتنچه مشروع ایدامشدر.

هر ايکي صورتدهده وحدانيت (اللهنک برالك) اساسينه مبنی
اولارهق مشروع ايدلمشدر.

عبادات هر ايکي صورتی اعتباريلهده تورلی فلسفه لری
حائزدر. تفصيلغه کرشلسه سوز اوزونايهچق اولغانغه کوره قسقه،
قسقرقغه ايدب سويلهپ کيچلم. بعض بر کورنب تورغان
ظاهری فلسفه لری اوقوچيلرک عقلارينه تابشروب اوتدم. ذاتا
يازه باشلاغان اثرمنیده فلسفه اسلاميه گه آچقچ منزلنده قيلمشدم.
بناء عليه ياراغان يوزاقلرنی آچوب مخازن گه کررلر، يا که آچارغه
ياراماسه، اورنهک ايدرلرده باشقهچه مکمل آچقچلر ميدانه
کيتررلرديب اوميد ايدم. قالغان جزئرنيده درسدن بوشاغان
آره ارمه ترتيب ايدرک اوقوچيلرک رغبتی نسبتنده نشر
ايديلهچکنی، اوميد ايدرک سوزمنی تمام ايدم.

ضياء الدين الكمالی
ضياء الدين الكمالی

۱۰ سيناابر — ۱۹۰۸ سنه.

خطا	صواب	صحیفه	سطر
اواره	واره	۲۴	۲۱
ایدیلان بو اوقات	ایدیلان ملاحظه اربو اوقاتک	۳۹	شرح
ط-کلاودن قایتمش	طکلاودن کوکلی قایتمش	۵۷	۱۵
خصو	خصوصنده	۸۰	شرح
قرقترار	قسقه رتورار	۱۰۸	۸
یارمه	یاردمه	۱۰۲	۱۲
کوزکاره در	کورکاره در	۱۱۲	۲۳

